הלכות מלווה ולווה

משנה תורה לרמב״ם

geulaquiz.com

פרק א

א מִצְוַת עֲשֵׂה לְהַלְווֹת לַעֲנִיֵּי יִשְׂרָאֵל שֶׁנֶּאֱמַר (שמות כב כד) "אִם כֶּסֶף תַּלְוֶה אֶת עַמִּי אֶת הֶעָנִי עִמָּךְ". יָכוֹל רְשׁוּת תַּלְמוּד לוֹמַר (דברים טו ח) "הַעֲבֵט תַּעֲבִיטֶנּוּ" וְגוֹ'. וּמִצְוָה זוֹ גְּדוֹלָה מִן הַצְּדָקָה אֶל הֶעָנִי הַשּׁוֹאֵל שֶׁזֶּה כְּבָר נִצְרַךְ לִשְׁאל וְזֶה עֲדַיִן לֹא הִגִּיעַ לְמִדָּה זוֹ. וְהַתּוֹרָה הִקְפִּידָה עַל מִי שֶׁיְּמַנַּע מִלְּהַלְווֹת לֶעָנִי שֶׁנֶּאֱמַר (דברים טו ט) "וְרָעָה עֵינְךָ בְּאָחִיךָ הָאֶבְיוֹן" וְגוֹ':

ב כָּל הַנּוֹגֵשׂ הֶעָנִי וְהוּא יוֹדֵעַ שֶׁאֵין לוֹ מַה יַּחֲזִיר לוֹ עוֹבֵר בְּלֹא תַּעֲשֶׂה שֶׁנֶּאֱמַר (שמות כב כד) "לֹא תִהְיֶה לוֹ כְּנשֶׁה". וּמִצְוַת עֲשֵׂה לְנַגֵּשׂ אֶת הָעַכּוּ"ם וּלְהַצֵּר לוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דברים טו ג) "לַנָּכְרִי תִּגּשׁ" מִפִּי הַשְּׁמוּעָה לָמְדוּ שֶׁזּוֹ מִצְוַת עֲשֵׂה:

ג אָסוּר לָאָדָם לְהַרְאוֹת עַצְמוֹ לְבַעַל חוֹבוֹ בִּזְמַן שֶׁיּוֹדֵעַ שֶׁאֵין לוֹ. אֲפִלּוּ לַעֲבֹר לְפָנָיו שֶׁלֹּא יַפְחִידוֹ אוֹ יַכְלִימוֹ אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ תּוֹבְעוֹ וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר אִם תְּבָעוֹ. וּכְשֶׁם שֶׁאָסוּר לְזֶה לְתִבַּע כָּךְ אָסוּר לַלָּוֶה לְכִבּשׁ מָמוֹן חֲבֵרוֹ שֶׁבְּיָדוֹ וְלוֹמַר לוֹ לֵךְ וְשׁוּב וְהוּא שֶׁיֵּשׁ לוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי ג כח) "אַל תֹּאמַר לְרֵעֲךָ לֵךְ וְשׁוּב". וְכֵן אָסוּר לַלָּוֶה לִקַּח הַלְוָאָה וּלְהוֹצִיאָהּ שֶׁלֹּא לְצֹרֶךְ וּלְאַבְּדָהּ עַד שֶׁלֹּא יִמְצָא בַּעַל חוֹב מֵאַיִן יִגְבֶּה אַף עַל פִּי שֶׁהַמַּלְוֶה עָשִׁיר גָּדוֹל. וְעוֹשֶׂה זֶה רָשָׁע הוּא שֶׁנֶּאֱמַר (תהילים לז כא) "לוֶֹה רָשָׁע וְלֹא יְשַׁלֵּם". וְצִוּוּ חֲכָמִים (משנה אבות ב יב) "יְהִי מָמוֹן חֲבֵרְךָ חָבִיב עָלֶיךָ כְּשֶׁלְּךָ":

ד כְּשֶׁיִּתְבַּע הַמַּלְוֶה הַלָּוָאתוֹ אַף עַל פִּי שֶׁהוּא עָשִׁיר וְהַלְוֶה דָּחוּק וְטָרוּד בְּמְזוֹנוֹת אֵין מְרַחֲמִין בַּדִּין אֶלָּא גּוֹבִין לוֹ חוֹבוֹ עַד פְּרוּטָה אַחֲרוֹנָה מִכָּל מַשְׁלְטָלִין שֶׁיִּמְצְאוּ לוֹ. וְאִם לֹא הִסְפִּיקוּ הַמַּשְׁלְטָלִין גּוֹבִין לוֹ מִן הַקַּרְקַע אַחַר שֶׁמַּחְרִימִין עַל מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ מַשְׁלְטָלִין אוֹ מִי שֶׁיָּדַע לוֹ מַשְׁלְטָלִין וְלֹא יְבִיאֵם לְבֵית דִּין. וְגוֹבִין מִכָּל קַרְקַע שֶׁיֵּשׁ לוֹ אַף עַל פִּי שֶׁהִיא מְשֻׁעְבֶּדֶת לִכְתֻבַּת אִשְׁתּוֹ אוֹ לְבַעַל חוֹבוֹ שֶׁקָּדַם גּוֹבִין לָזֶה וְאִם יָבוֹא הָרִאשׁוֹן וְיִטְרֹף יִטְרֹף. טָעַן הַלָּוֶה שֶׁמַּשְׁלְטָלִין אֵלּוּ שֶׁבְּיָדַי אֵינָן שֶׁלִּי אֶלָּא פִּקָּדוֹן הֵם בְּיָדִי אוֹ שְׁכוּרִין אוֹ שְׁאוּלִין אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ אוֹ יָבִיא רְאָיָה אוֹ יִגְבֶּה מֵהֶן בַּעַל חוֹבוֹ:

ה אֵין בַּעַל חוֹב גּוֹבֶה לֹא מִכְּסוּת אִשְׁתּוֹ וּבָנָיו שֶׁל לוֶֹה וְלֹא מִבְּגָדִים צְבוּעִים שֶׁצָּבָעָן לִשְׁמָן אַף עַל פִּי שֶׁעֲדַיִן לֹא לָבְשׁוּ אוֹתָן וְלֹא מִסַּנְדָּלִים חֲדָשִׁים שֶׁלְּקָחָן לִשְׁמָן אֶלָּא חֲרֵי אֵלּוּ שֶׁלָּהֶן. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים בִּכְלֵי הַחוֹל אֲבָל בִּגְדֵי שַׁבָּת וְהַמּוּעֵד גּוֹבֶה אוֹתָן בַּעַל חוֹב וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר אִם הָיוּ בָּהֶן טַבָּעוֹת וּכְלֵי זָהָב אוֹ כֶּסֶף שֶׁהַכֹּל לְבַעַל חוֹבוֹ:

ו הָיוּ לוֹ מַשְׁלְטָלִין אוֹ קַרְקַע וַחֲרֵי עָלָיו שְׁטַר חוֹבוֹת לָעַכּוּ"ם וְאָמַר חֲרֵי כָּל נְכָסַי מְשֻׁעְבָּדִין לָעַכּוּ"ם וְאִם יִטְּלוּ אוֹתָן הַיִּשְׂרְאֵלִים בְּחוֹבָם יַאַסְרוּ אוֹתִי הָעַכּוּ"ם בְּחוֹבָן וְאֶהְיֶה בַּשְּׁבְיָה. הוֹרוּ רַבּוֹתַי שֶׁאֵין שׁוֹמְעִין לוֹ וְיִגְבּוּ הַיִּשְׂרְאֵלִים. וּכְשֶׁיְּבוֹאוּ הָעַכּוּ"ם וְיַאַסְרוּהוּ חֲרֵי כָּל יִשְׂרָאֵל מְצוּוִין לְפָדוֹתוֹ:

ז מְסַדְּרִין לְבַעַל חוֹב כְּדֶרֶךְ שֶׁמְּסַדְּרִין בַּעֲרָכִין. כֵּיצַד. אוֹמֵר לַלָּוֶה הָבֵא כָּל הַמַּשְׁלְטָלִין שֶׁיֵּשׁ לְךָ וְלֹא תַּנִּיחַ אֲפִלּוּ מַחַט אַחַת. וְנוֹתְנִין לוֹ מִן הַכֹּל מָזוֹן [שְׁלֹשִׁים] יוֹם וּכְסוּת שְׁנַיִם עָשָׂר חֹדֶשׁ מִכְסוּת הָרְאוּיָה לוֹ. וְלֹא שֶׁיִּלְבַּשׁ בִּגְדֵי מֶשִׁי אוֹ מִצְנֶפֶת זְהוּבָה אֶלָּא מַעֲבִירִין אוֹתָהּ מִמֶּנּוּ. וְנוֹתְנִין לוֹ כְּסוּת הָרְאוּיָה לוֹ לִשְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ. וּמִטָּה לֵישֵׁב עָלֶיהָ וּמִטָּה וּמַצָּע הָרְאוּיִין לוֹ לִישֹׁן עֲלֵיהֶם. וְאִם הָיָה עָנִי מִטָּה וּמַפָּץ לִישֹׁן עָלָיו. וְאֵין נוֹתְנִין כֵּלִים כָּאֵלּוּ לְאִשְׁתּוֹ וּבָנָיו אַף עַל פִּי שֶׁהוּא חַיָּב בְּמְזוֹנוֹתֵיהֶם. וְנוֹתְנִין לוֹ סַנְדָּלָיו וּתְפִלָּיו. הָיָה אֻמָּן נוֹתְנִין לוֹ שְׁנֵי כְּלֵי אֻמָּנוּת מִכָּל מִין וּמִין כְּגוֹן שֶׁהָיָה חָרָשׁ נוֹתְנִין לוֹ שְׁנֵי מַעֲצָדִין וּשְׁתֵּי מְגֵרוֹת. הָיָה לוֹ מִין אֶחָד מֵרֶכֶבָה וּמִין אֶחָד מוּעָט נוֹתְנִין לוֹ שְׁנַיִם מִן הַמֵּרֶכֶבָה וְכָל שֶׁיֵּשׁ לוֹ מִן הַמּוּעָט. וְאֵין לוֹקְחִין לוֹ כֵּלִים מִדְּמֵי הַמֵּרֶכֶבָה. הָיָה אִכָּר אוֹ חַמָּר אֵין נוֹתְנִין לוֹ לֹא צִמְדּוֹ וְלֹא חֲמוֹרוֹ. וְכֵן אִם הָיָה סַפָּן אֵין נוֹתְנִין לוֹ סְפִינָתוֹ אַף עַל פִּי שֶׁאֵין לוֹ מָזוֹנוֹת אֶלָּא מֵאֵלּוּ אֵין אֵלּוּ כֵּלִים אֶלָּא נְכָסִים וְיִמָּכְרוּ עִם שְׁאָר הַמַּשְׁלְטָלִין בְּבֵית דִּין וְיִנָּתְנוּ לְבַעַל חוֹבוֹ:

ח מַלְוֶה שֶׁבָּא לְהַפְרַע שֶׁלֹּא בִּפְנֵי הַלָּוֶה כְּגוֹן שֶׁהָיָה הַלָּוֶה בְּמְדִינָה רְחוֹקָה וְתָפְסָה הָאִשָּׁה מַשְׁלְטָלִין מִנִּכְסֵי הַבַּעַל כְּדֵי שֶׁתִּזּוֹן מֵהֶן מוֹצִיאִין אוֹתָן מִיָּדָהּ וְנוֹתְנִין לְבַעַל חוֹב שֶׁאֲפִלּוּ עִמָּהּ לֹא הָיָה יָכוֹל לָזוּז אֶת אִשְׁתּוֹ וּבָנָיו עַד שֶׁיִּפְרַע לוֹ כָּל חוֹבוֹ:

פרק ב

א דִּין תּוֹרָה שֶׁבִּזְמַן שֶׁיִּתְבַּע הַמַּלְוֶה אֶת חוֹבוֹ אִם נִמְצְאוּ לַלָּוֶה נְכָסִים מְסַדְּרִין לוֹ וְנוֹתְנִין לְבַעַל חוֹבוֹ אֶת הַשְּׁאָר כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ. וְאִם לֹא נִמְצָא לַלָּוֶה כְּלוּם אוֹ נִמְצְאוּ לוֹ דְּבָרִים שֶׁמְּסַדְּרִין לוֹ בִּלְבַד יֵלֵךְ הַלָּוֶה לְדַרְכּוֹ וְאֵין אוֹסְרִין אוֹתוֹ וְאֵין אוֹמְרִים לוֹ הָבֵא רְאָיָה שֶׁאַתָּה עָנִי וְלֹא מַשְׁבִּיעִין אוֹתוֹ כְּדֶרֶךְ שֶׁדָּנִין הָעַכּוּ"ם שֶׁנֶּאֱמַר (שמות כב כד) "לֹא תִהְיֶה לוֹ כְּנשֶׁה". אֶלָּא אוֹמְרִים לַמַּלְוֶה אִם אַתָּה יוֹדֵעַ נְכָסִים לְזֶה הַמְחַיֵּב לְךָ לֵךְ וּתְפֹס אוֹתָן:

ב טָעַן שֶׁיֵּשׁ לוֹ וְהֶחְבִּיא אוֹתָן וַחֲרֵי הֵן בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ אֵין מִן הַדִּין שֶׁיִּכָּנֵס לְבֵיתוֹ לֹא הוּא וְלֹא שְׁלִיחַ בֵּית דִּין שֶׁהַתּוֹרָה הִקְפִּידָה עַל זֶה שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כד יא) "בַּחוּץ תַּעֲמֹד". אֲבָל מַחְרִימִין עַל מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ וְלֹא יִתֵּן לְבַעַל חוֹבוֹ. כְּשֶׁרָאוּ הַגְּאוֹנִים הָרִאשׁוֹנִים שֶׁעָמְדוּ אַחַר חִבּוּר הַגְּמָרָא שֶׁרַבּוּ הַרַמָּאִים וְנִנְעֲלָה דֶּלֶת

בְּפָנֵי לוֹין הִתְקִינוּ שֶׁמַּשְׁבִּיעִין אֶת הַלּוָֹה שְׁבוּעָה חֲמוּרָה כְּעֵין שֶׁל תּוֹרָה בִּנְקִיטַת חֵפֶץ שֶׁאֵין לוֹ כְּלוּם יֶתֶר עַל דְּבָרִים שֶׁמְּסַדְּרִין לוֹ. וְשֶׁלֹּא הֶחְבִּיאָן בְּיַד אֲחֵרִים וְשֶׁלֹּא נָתַן מַתָּנָה עַל מְנָת לְהַחְזִיר. וְכוֹלֵל בִּשְׁבוּעָה זוֹ שֶׁכָּל שֶׁיִּרְווּיחַ וְכָל שֶׁיָּבוֹא לְיָדוֹ אוֹ לִרְשׁוּתוֹ מֵאֲשֶׁר תַּשִּׂיג יָדוֹ לֹא יַאֲכִיל מִמֶּנּוּ כְּלוּם לֹא לְאִשְׁתּוֹ וְלֹא לְבָנָיו וְלֹא יַלְבִּישׁ אוֹתָן וְלֹא יְטַפֵּל בָּהֶן וְלֹא יִתֵּן מַתָּנָה לְאָדָם בָּעוֹלָם. אֶלָּא יוֹצִיא מִכָּל אֲשֶׁר תַּשִּׂיג יָדוֹ מְזוֹן שְׁלֹשִׁים יוֹם וּכְסוּת שְׁנִים עָשָׂר חֹדֶשׁ מְזוֹן הָרָאוּי לוֹ וּכְסוּת הָרָאוּי לוֹ. לֹא אֲכִילַת הַזּוֹלְלִים וְהַסּוֹבְאִין אוֹ בְּנֵי מְלָכִים וְלֹא מַלְבּוּשֵׁי הַפָּחוֹת וְהַסְּגָנִים אֶלָּא כְּדַרְכּוֹ. וְכָל הַיֶּתֶר עַל צָרְכּוֹ יִתֵּן לְבַעַל חוֹבוֹ רִאשׁוֹן רִאשׁוֹן עַד שֶׁיִּגְבֶּנּוּ כָּל חוֹבוֹ. וּמַחְרִימִין תְּחִלָּה עַל מִי שֶׁיֵּדַע לְפִלּוֹנִי נְכָסִים גְּלוּיִין אוֹ טְמוּנִין וְלֹא יוֹדִיעַ לְבֵית דִּין. גַּם אַחַר הַתַּקָּנָה הַזֹּאת אֵין בַּעַל חוֹב יָכוֹל לְהַכְנֵס לְתוֹךְ בֵּיתוֹ שֶׁל לוֶֹה לֹא הוּא וְלֹא שְׁלִיחַ בֵּית דִּין שֶׁלֹּא תִּקְּנוּ לַעֲקֹר גּוּף הַתּוֹרָה אֶלָּא הַלּוָֹה עַצְמוֹ יוֹצִיא כֵּלָיו אוֹ יֹאמַר כָּךְ וְכָךְ הוּא שֶׁיֵּשׁ לִי מַנִּיחִין הָרָאוּי לוֹ וְיוֹצִיא הַשְּׁאָר וְיִשָּׁבַע בְּתַקָּנָה זוֹ וְכָזֶה דָּנִין יִשְׂרָאֵל בְּכָל מְקוֹמוֹתָן. נִרְאֶה לוֹ מָמוֹן אַחַר שֶׁנִּשְׁבַּע שְׁבוּעָה זוֹ וְאָמַר שֶׁל אֲחֵרִים הוּא אוֹ עֵסֶק הוּא בְּיָדִי אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ עַד שֶׁיָּבִיא רְאָיָה. וְכֵן הוֹרוּ רַבּוֹתַי:

ג מִי שֶׁנִּשְׁבַּע שְׁבוּעָה זוֹ שֶׁאֵין לוֹ כְּלוּם וְכָל מַה שֶּׁיִּרְווּיחַ יִתֵּן לְבַעַל חוֹב אֵין כָּל אֶחָד מִבַּעֲלֵי חוֹבוֹת בָּא וּמַשְׁבִּיעוֹ שֶׁשְּׁבוּעָה אַחַת כּוֹלֶלֶת כָּל בַּעֲלֵי חוֹבוֹת. וְתַקָּנַת אֲחֵרוֹנִים הִיא וְאֵין מְדַקְדְּקִין בָּהּ לְהַחְמִיר אֶלָּא לְהָקֵל:

ד מִי שֶׁהַחֲזַק שֶׁהוּא עָנִי וְכָשֵׁר וְהוֹלֵךְ בְּתֹם וְהַדָּבָר גָּלוּי וְיָדוּעַ לַדַּיָּן וּלְרֹב הָעָם וּבָא בַּעַל חוֹבוֹ לְהַשְׁבִּיעוֹ בְּתַקָּנָה זוֹ וְהַחֲזַק הַתּוֹבֵעַ שֶׁאֵינוֹ מִסְתַּפֵּק בַּעֲנִיּוּת זֶה אֶלָּא רוֹצֶה לְצַעֲרוֹ בִּשְׁבוּעָה זוֹ לְהָצֵר לוֹ וּלְבַיְּשׁוֹ בָּרַבִּים כְּדֵי לְהַנָּקֵם מִמֶּנּוּ אוֹ כְּדֵי שֶׁיֵּלֵךְ וְיִלְוֶה מִן הָעַכּוּ״ם אוֹ יִקַּח נְכָסֵי אִשְׁתּוֹ וְיִתֵּן לָזֶה עַד שֶׁיְּנַצֵּל מִשְּׁבוּעָה זוֹ. יֵרָאֶה לִי שֶׁאָסוּר לְדַיָּן יָרֵא שָׁמַיִם לְהַשְׁבִּיעוֹ שְׁבוּעָה זוֹ וְאִם הִשְׁבִּיעוֹ בְּטֵל לֹא תַּעֲשֶׂה שֶׁל תּוֹרָה לֹא תִּהְיֶה לוֹ כְּנֹשֶׁה. וְלֹא עוֹד אֶלָּא רָאוּי לַדַּיָּן לִגְעֹר בַּתּוֹבֵעַ וּלְטָרְדוֹ מִפְּנֵי שֶׁהוּא נוֹטֶה וְהוֹלֵךְ בְּשִׁרירוּת לִבּוֹ. שֶׁלֹּא תִּקְּנוּ הַגְּאוֹנִים תַּקָּנָה זוֹ אֶלָּא מִפְּנֵי הָרַמָּאִין וַהֲרֵי נֶאֱמַר (דברים כב ב) ״עַד דְּרֹשׁ אָחִיךָ אֹתוֹ״ דָּרְשֵׁהוּ אִם רַמַּאי הוּא אוֹ אֵינוֹ רַמַּאי וּמֵאַחַר שֶׁהַחֲזַק זֶה שֶׁהוּא עָנִי וְשֶׁאֵינוֹ רַמַּאי אָסוּר לְהַשְׁבִּיעוֹ. וְכֵן אֲנִי אוֹמֵר שֶׁמִּי שֶׁהַחֲזַק רַמַּאי וּדְרָכָיו מְקֻלְקָלִין בְּמַשָּׂאוֹ וּמַתָּנוֹ וַהֲרֵי הוּא אָמוּד שֶׁיֵּשׁ לוֹ מָמוֹן וְטָעַן שֶׁאֵין לוֹ כְּלוּם וַהֲרֵי הוּא רָץ לְהִשָּׁבַע בְּתַקָּנָה זוֹ שֶׁאֵין רָאוּי לְהַשְׁבִּיעוֹ אֶלָּא אִם יֵּשׁ כֹּחַ בַּדַּיָּן לַעֲשׂוֹתוֹ עַד שֶׁיִּפְרַע בַּעַל חוֹבוֹ אוֹ לְנַדּוֹתוֹ עַד שֶׁיִּתֵּן יַעֲשֶׂה מֵאַחַר שֶׁהוּא אָמוּד. שֶׁפְּרִיעַת בַּעַל חוֹב מִצְוָה. כְּלָלוֹ שֶׁל דָּבָר כָּל שֶׁיַּעֲשֶׂה הַדַּיָּן מִדְּבָרִים אֵלּוּ וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן הַצֶּדֶק בִּלְבַד שְׁנִצְטַוֵּינוּ לְרָדְפוֹ וְלֹא לַעֲבֹר הַדִּין עַל אֶחָד מִבַּעֲלֵי דִּינִין חֲרֵי זֶה מֻרְשֶׁה לַעֲשׂוֹת וּמְקֻבָּל שָׂכָר. וְהוּא שֶׁיִּהְיוּ מַעֲשָׂיו לְשֵׁם שָׁמַיִם:

ה מִי שֶׁנִּתְחַיֵּב בִּשְׁבוּעָה זוֹ מִפְּנֵי שְׁטַר חוֹב שֶׁעָלָיו וְהוֹדָה לַאֲחֵרִים בְּחוֹבוֹת אֲחֵרִים וְהִשִּׂיגָה יָדוֹ יֶתֶר עַל הָרָאוּי לוֹ לֹא יִטֹּל הַיֶּתֶר אֶלָּא בַּעֲלֵי שְׁטָרוֹת בִּלְבַד. שֶׁמָּא קְנוּנְיָא עוֹשֶׂה בְּהוֹדָאָתוֹ עַל נְכָסָיו שֶׁל זֶה:

ו רְאוּבֵן שֶׁהָיָה חַיָּב לְשִׁמְעוֹן מֵאָה וְלֵוִי חַיָּב לִרְאוּבֵן מֵאָה מוֹצִיאִין מִלֵּוִי וְנוֹתְנִין לְשִׁמְעוֹן. לְפִיכָךְ אִם אֵין לִרְאוּבֵן נְכָסִים וְהָיוּ לוֹ שְׁטָרֵי חוֹב עַל לֵוִי וְאָמַר לֵוִי שְׁטַר אֲמָנָה הוּא פָּרוּעַ הוּא וְהוֹדָה לוֹ רְאוּבֵן אֵין מַשְׁגִּיחִין עַל הוֹדָאָתוֹ שֶׁמָּא קְנוּנְיָא הֵם עוֹשִׂין לְאַבֵּד זְכוּתוֹ שֶׁל שִׁמְעוֹן אֶלָּא יִשְׁבַּע שִׁמְעוֹן וְיִטֹּל מִלֵּוִי כְּדִין כָּל טוֹרֶף שֶׁאֵינוֹ נִפְרָע אֶלָּא בִּשְׁבוּעָה. וְכֵן כָּל מִי שֶׁיֵּשׁ עָלָיו שְׁטַר חוֹב וְהוֹדָה לְאַחֵר מֵעַצְמוֹ בְּחוֹב אַחֵר אִם אֵין לוֹ נְכָסִים כְּדֵי שֶׁיִּגְבּוּ שְׁנֵיהֶם גּוֹבֶה בַּעַל הַשְּׁטָר בִּלְבַד שֶׁלֹּא יַעֲשׂוּ קְנוּנְיָא עַל שְׁטָרוֹ שֶׁל זֶה:

ז אָסוּר לָאָדָם לְהַלְווֹת מְעוֹתָיו בְּלֹא עֵדִים וַאֲפִלּוּ לְתַלְמִיד חָכָם אֶלָּא אִם כֵּן הִלְוָהוּ עַל הַמַּשְׁכּוֹן. וְהַמַּלְוֶה בִּשְׁטָר מְשֻׁבָּח יָתֵר. וְכָל הַמַּלְוֶה בְּלֹא עֵדִים עוֹבֵר מִשּׁוּם (ויקרא יט יד) ״וְלִפְנֵי עִוֵּר לֹא תִתֵּן מִכְשֹׁל״ וְגוֹרֵם קְלָלָה לְעַצְמוֹ:

ח הָרַב שֶׁלָּוָה מֵעַבְדּוֹ וְאַחַר כָּךְ שִׁחְרְרוֹ אוֹ לָוָה מֵאִשְׁתּוֹ וְאַחַר כָּךְ גֵּרְשָׁהּ אֵין לָהֶן עָלָיו כְּלוּם שֶׁכָּל מַה שֶּׁקָּנָה עֶבֶד קָנָה רַבּוֹ וְכָל הַמָּעוֹת שֶׁבְּיַד הָאִשָּׁה בְּחֶזְקַת בַּעְלָהּ אֶלָּא אִם הֵבִיאָה רְאָיָה שֶׁהֵן מִנְּדָנְיָתָהּ:

פרק ג

א אַלְמָנָה בֵּין שֶׁהִיא עֲנִיָּה בֵּין שֶׁהִיא עֲשִׁירָה אֵין מְמַשְׁכְּנִין אוֹתָהּ לֹא בְּשָׁעַת הַלְוָאָה וְלֹא שֶׁלֹּא בְּשָׁעַת הַלְוָאָה וְלֹא עַל פִּי בֵּית דִּין שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כד יז) ״וְלֹא תַחְבֹּל בֶּגֶד אַלְמָנָה״. וְאִם חָבַל מַחֲזִירִין מִמֶּנּוּ בְּעַל כָּרְחוֹ. וְאִם תּוֹדָה לוֹ תְּשֻׁלַּם וְאִם תִּכְפֹּר תִּשָּׁבַע. אָבַד הַמַּשְׁכּוֹן אוֹ נִשְׁרַף קֹדֶם שֶׁיַּחֲזִיר לוֹקֶה:

ב וְכֵן הַמַּלְוֶה אֶת חֲבֵרוֹ בֵּין שֶׁהִלְוָהוּ עַל הַמַּשְׁכּוֹן בֵּין שֶׁמִּשְׁכְּנוֹ אַחַר הַלְוָאָה בְּיָדוֹ אוֹ עַל פִּי בֵּית דִּין לֹא יַחְבֹל כֵּלִים שֶׁעוֹשִׂין בָּהֶם אֹכֶל נֶפֶשׁ כְּגוֹן הָרֵחַיִם וְהָעֲרֵבוֹת שֶׁל עֵץ וְיוֹרוֹת שֶׁמְּבַשְּׁלִין בָּהֶם וְסַכִּין שֶׁל שְׁחִיטָה וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כד ו) ״כִּי נֶפֶשׁ הוּא חֹבֵל״. וְאִם חָבַל מַחֲזִיר בְּעַל כָּרְחוֹ וְאִם אָבַד הַמַּשְׁכּוֹן אוֹ נִשְׁרַף קֹדֶם שֶׁיַּחֲזִיר לוֹקֶה:

ג חָבַל כֵּלִים הַרְבֵּה שֶׁל אֹכֶל נֶפֶשׁ כְּגוֹן שֶׁחָבַל עֲרֵבָה וְיוֹרָה וְסַכִּין חַיָּב עַל כָּל כְּלִי וּכְלִי בִּפְנֵי עַצְמוֹ. אֲפִלּוּ שְׁנֵי כֵּלִים שֶׁהֵן עוֹשִׂין מְלָאכָה אַחַת חַיָּב עֲלֵיהֶן מִשּׁוּם שְׁנֵי כֵּלִים וְלוֹקֶה שְׁתַּיִם עַל שְׁנֵיהֶם שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כד ו) "לֹא יַחֲבֹל רֵחַיִם" וְרָכֶב לְחַיֵּב עַל הָרֵחַיִם בִּפְנֵי עַצְמוֹ וְעַל הָרֶכֶב בִּפְנֵי עַצְמוֹ. כְּשֵׁם שֶׁהָרֶכֶב וְהָרֵחַיִם מְיֻחָדִין שֶׁהֵן שְׁנֵי כֵּלִים וּמְשַׁמְּשִׁין מְלָאכָה אַחַת וְחַיָּב עַל זֶה בִּפְנֵי עַצְמוֹ וְעַל זֶה בִּפְנֵי עַצְמוֹ כָּךְ כָּל שְׁנֵי כֵּלִים אַף עַל פִּי שֶׁמְּשַׁמְּשִׁין מְלָאכָה אַחַת חַיָּב עַל זֶה בִּפְנֵי עַצְמוֹ וְעַל זֶה בִּפְנֵי עַצְמוֹ. וְכֵן אִם חָבַל צֶמֶד בָּקָר הַחוֹרֵשׁ לוֹקֶה שְׁתַּיִם:

ד הַמַּלְוֶה אֶת חֲבֵרוֹ [אֶחָד] עָנִי וְאֶחָד עָשִׁיר לֹא יְמַשְׁכְּנֶנּוּ אֶלָּא בְּבֵית דִּין וַאֲפִלּוּ שְׁלִיחַ בֵּית דִּין שֶׁבָּא לְמַשְׁכֵּן לֹא יִכָּנֵס לְבֵיתוֹ וְיִמַּשְׁכְּנֶנּוּ אֶלָּא עוֹמֵד בַּחוּץ וְהַלְוֶה נִכְנָס לְבֵיתוֹ וּמוֹצִיא לוֹ הַמַּשְׁכּוֹן שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כד יא) "בַּחוּץ תַּעֲמֹד". אִם כֵּן מַה בֵּין בַּעַל חוֹב לִשְׁלִיחַ בֵּית דִּין. שֶׁשְּׁלִיחַ בֵּית דִּין יֵשׁ לוֹ לִקַּח הַמַּשְׁכּוֹן מִיַּד הַלְוֶה בְּזְרוֹעַ וְנוֹתְנוֹ לַמַּלְוֶה וּבַעַל חוֹב אֵין לוֹ לִקַּח הַמַּשְׁכּוֹן עַד שֶׁיִּתֵּן לוֹ הַלְוֶה מִדַּעְתּוֹ. עָבַר בַּעַל חוֹב וְנִכְנַס לְבֵית הַלְוֶה וּמִשְׁכְּנוֹ אוֹ שֶׁחָטַף הַמַּשְׁכּוֹן מִיָּדוֹ בְּזְרוֹעַ אֵינוֹ לוֹקֶה שֶׁהֲרֵי נִתַּק לַעֲשֵׂה שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כד יג) "הָשֵׁב תָּשִׁיב לוֹ אֶת הָעֲבוֹט כְּבוֹא הַשֶּׁמֶשׁ". וְאִם לֹא קִיֵּם עֲשֵׂה שֶׁבָּהּ כְּגוֹן שֶׁאָבַד הַמַּשְׁכּוֹן אוֹ נִשְׂרַף לוֹקֶה. וּמְחַשֵּׁב דְּמֵי הַמַּשְׁכּוֹן וְתוֹבֵעַ הַשְּׁאָר בְּדִין:

ה אֶחָד הַמְמַשְׁכֵּן אֶת חֲבֵרוֹ בְּבֵית דִּין אוֹ שֶׁמִּשְׁכְּנוֹ בְּיָדוֹ בִּזְרוֹעַ אוֹ מִדַּעַת הַלְוֶה אִם אִישׁ עָנִי הוּא וּמִשְׁכְּנוֹ דָּבָר שֶׁהוּא צָרִיךְ לוֹ חֲרֵי זֶה מְצֻוֶּה לְהַחְזִיר לוֹ הָעֲבוֹט בְּעֵת שֶׁהוּא צָרִיךְ לוֹ. מַחְזִיר לוֹ אֶת הַכַּר בַּלַּיְלָה כְּדֵי לִישֹׁן עָלָיו וְאֶת הַמַּחֲרֵשָׁה בַּיּוֹם כְּדֵי לַעֲשׂוֹת בָּהּ מְלַאכְתּוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כד יג) "הָשֵׁב תָּשִׁיב לוֹ אֶת הָעֲבוֹט בְּעֵת שֶׁהוּא צָרִיךְ לוֹ. מַחְזִיר לוֹ אֶת הַכַּר בַּלַּיְלָה כְּדֵי לִישֹׁן עָלָיו וְאֶת הַמַּחֲרֵשָׁה בַּיּוֹם כְּדֵי לַעֲשׂוֹת בָּהּ מְלַאכְתּוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כד יג) "הָשֵׁב תָּשִׁיב לוֹ אֶת הָעֲבוֹט". עָבַר וְלֹא הֵשִׁיב לוֹ כְּלִי הַיּוֹם בַּיּוֹם וּכְלִי הַלַּיְלָה בַּלַּיְלָה עוֹבֵר בְּלֹא תַּעֲשֶׂה שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כד יב) "לֹא תִשְׁכַּב בַּעֲבֹטוֹ" לֹא תִשְׁכַּב בַּעֲבוֹטוֹ וַעֲבוֹטוֹ אֶצְלְךָ זוֹ כְּסוּת לַיְלָה. וּבְכֵלִים שֶׁהוּא עוֹשֶׂה בָּהֶן מְלַאכְתּוֹ בַּיּוֹם אוֹ לוֹבְשָׁן הוּא אוֹמֵר (שמות כב כה) "עַד בֹּא הַשֶּׁמֶשׁ תְּשִׁיבֶנּוּ לוֹ" מְלַמֵּד שֶׁיַּחֲזִירוֹ כָּל הַיּוֹם. אִם כֵּן הוּא שֶׁמַּחְזִיר לוֹ הַמַּשְׁכּוֹן בְּעֵת שֶׁהוּא צָרִיךְ לוֹ וְלוֹקֵחַ אוֹתָהּ בְּעֵת שֶׁאֵינוֹ צָרִיךְ לוֹ מַה יּוֹעִיל הַמַּשְׁכּוֹן. כְּדֵי שֶׁלֹּא יִשְׁמֹט הַחוֹב בִּשְׁבִיעִית וְלֹא יֵעָשֶׂה מִטַּלְטְלִין אֲצֶל בָּנָיו אֶלָּא יִפָּרַע מִן הַמַּשְׁכּוֹן אַחַר שֶׁמֵּת הַלְוֶה. הָא לָמַדְתָּ שֶׁהַמְמַשְׁכֵּן אֶת הֶעָנִי דָּבָר שֶׁהוּא צָרִיךְ לוֹ וְלֹא הֶחֱזִירוֹ לוֹ בִּזְמַנּוֹ עוֹבֵר מִשּׁוּם שְׁלֹשָׁה שֵׁמוֹת מִשּׁוּם (דברים כד י) "לֹא תָבֹא אֶל בֵּיתוֹ" וּמִשּׁוּם הָשֵׁב תָּשִׁיב לוֹ אֶת הֲעֲבוֹט וּמִשּׁוּם לֹא תִשְׁכַּב בַּעֲבֹטוֹ. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים שֶׁמִּשְׁכְּנוֹ שֶׁלֹּא בִּשְׁעַת הַלְוָאָתוֹ. אֲבָל אִם מִשְׁכְּנוֹ בִּשְׁעַת הַלְוָאָתוֹ אֵינוֹ חַיָּב לְהַחְזִיר כְּלָל וְאֵינוֹ עוֹבֵר בְּשֵׁם מִן הַשֵּׁמוֹת הָאֵלּוּ:

ו שְׁלִיחַ בֵּית דִּין שֶׁבָּא לְמַשְׁכֵּן לֹא יְמַשְׁכֵּן דְּבָרִים שֶׁאִי אֶפְשָׁר לָאָדָם לִתֵּן אוֹתָם מַשְׁכּוֹן כְּגוֹן בֶּגֶד שֶׁעָלָיו וּכְלִי שֶׁאוֹכֵל בּוֹ וְכֵיוֹצֵא בְּאֵלּוּ. וּמַנִּיחַ מִטָּה וּמַצָּע לֶעָשִׁיר וּמִטָּה וּמַפָּץ לֶעָנִי. וְכָל הַנִּמְצָא בְּיָדוֹ חוּץ מֵאֵלּוּ יֵשׁ לוֹ לְמַשְׁכְּנוֹ וְיַחְזִיר לוֹ כְּלִי הַיּוֹם בַּיּוֹם וּכְלִי הַלַּיְלָה בַּלַּיְלָה. הָיוּ לְפָנָיו שְׁנֵי כֵּלִים נוֹטֵל אֶחָד וּמַחֲזִיר אֶחָד. עַד מָתַי הוּא חַיָּב לְהַחְזִיר וְלִקַּח עַד לְעוֹלָם. וְאִם הָיָה הַמַּשְׁכּוֹן מִדְּבָרִים שֶׁאֵינוֹ צָרִיךְ לָהֶם וְאֵין מַנִּיחִין אוֹתָן לַלְוֶה חֲרֵי זֶה מַנִּיחוֹ אֶצְלוֹ עַד שְׁלֹשִׁים יוֹם וּמִשְּׁלֹשִׁים יוֹם וְאֵילָךְ מוֹכֵר הַמַּשְׁכּוֹן בְּבֵית דִּין. מֵת הַלְוֶה אֵינוֹ מַחְזִיר לְבָנָיו. מֵת הַלְוֶה אַחַר שֶׁהֵשִׁיב לוֹ הַמַּשְׁכּוֹן שׁוֹמְטוֹ הַמַּלְוֶה מֵעַל בָּנָיו וְאֵינוֹ מַחְזִיר:

ז הֶעָרֵב מַתָּר לְמַשְׁכֵּן בִּזְרוֹעַ וּלְהַכְנֵס לְבֵיתוֹ וְלִטֹּל הַמַּשְׁכּוֹן שֶׁנֶּאֱמַר (משלי כ טז) "לְקַח בִּגְדוֹ כִּי עָרַב זָר". וְכֵן מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ שָׂכָר אֵצֶל חֲבֵרוֹ בֵּין שָׂכַר מִלַּאכְתּוֹ בֵּין שָׂכַר בְּהֶמְתּוֹ וְכֻלָּן בֵּין שָׂכַר בֵּיתוֹ חֲרֵי זֶה מַתָּר לְמַשְׁכְּנוֹ שֶׁלֹּא עַל פִּי בֵּית דִּין וְנִכְנָס לְבֵיתוֹ וְנוֹטֵל הַמַּשְׁכּוֹן בִּשְׂכָרוֹ. וְאִם זָקַף עָלָיו הַשָּׂכָר בְּמִלְוֶה אָסוּר שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כד י) "כִּי תַשֶּׁה בְרֵעֲךָ מַשַּׁאת מְאוּמָה" וְגוֹ':

ח מִי שֶׁהָיָה בְּיָדוֹ מַשְׁכּוֹנוֹ שֶׁל עָנִי אִם הָיָה שְׂכָרוֹ יָתֵר עַל פִּחְתּוֹ כְּגוֹן קַרְדֹּם וּמַסֹּר [הַגָּדוֹל] וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן חֲרֵי זֶה מַתָּר לְהַשְׂכִּירוֹ וּמְנַכֶּה שְׂכָרוֹ תָּמִיד בְּחוֹבוֹ מִפְּנֵי שֶׁזֶּה כְּמֵשִׁיב אֲבֵדָה וְאֵין צָרִיךְ רְשׁוּת בְּעָלִים:

פרק ד

א נֶשֶׁךְ וּמַרְבִּית אֶחָד הוּא שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא כה לז) "אֶת כַּסְפְּךָ לֹא תִתֵּן לוֹ בְּנֶשֶׁךְ וּבְמַרְבִּית לֹא תִתֵּן אָכְלֶךָ" וּלְהַלָּן הוּא אוֹמֵר (דברים כג כ) "נֶשֶׁךְ כֶּסֶף נֶשֶׁךְ אֹכֶל נֶשֶׁךְ כָּל דָּבָר אֲשֶׁר יִשָּׁךְ". וְלָמָּה נִקְרָא שְׁמוֹ נֶשֶׁךְ מִפְּנֵי שֶׁהוּא נוֹשֵׁךְ שְׁמְצֵעַר אֶת חֲבֵרוֹ וְאוֹכֵל אֶת בְּשָׂרוֹ. וְלָמָּה חִלְקָן הַכָּתוּב לַעֲבֹר עָלָיו בִּשְׁנֵי לָאוִין:

ב כְּדֶרֶךְ שֶׁאָסוּר לְהַלְווֹת כָּךְ אָסוּר לִלְווֹת בְּרִבִּית שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כג כ) "לֹא תַשִּׁיךְ לְאָחִיךָ" מִפִּי הַשְּׁמוּעָה לָמְדוּ שֶׁזּוֹ אַזְהָרָה לַלָּוֶה כְּלוֹמַר לֹא תִנָּשֵׁךְ לְאָחִיךָ. וְכֵן אָסוּר לְהִתְעַסֵּק בֵּין לְוֶה וּמַלְוֶה בְּרִבִּית. וְכָל מִי שֶׁהָיָה עָרֵב אוֹ סוֹפֵר אוֹ עֵד בֵּינֵיהֶן חֲרֵי זֶה עוֹבֵר בְּלֹא תַּעֲשֶׂה. שֶׁנֶּאֱמַר (שמות כב כד) "לֹא תִשִּׂימוּן עָלָיו נֶשֶׁךְ" זוֹ אַזְהָרָה אַף לָעֵדִים וְלָעָרֵב וְלַסּוֹפֵר. הָא לָמַדְתָּ שֶׁהַמַּלְוֶה בְּרִבִּית עוֹבֵר עַל שִׁשָּׁה לָאוִין. (שמות כב כד) "לֹא תִהְיֶה לוֹ כְּנֹשֶׁה". (ויקרא כה לז) "אֶת כַּסְפְּךָ לֹא תִתֵּן לוֹ בְּנֶשֶׁךְ". (ויקרא כה לז) "וּבְמַרְבִּית לֹא תִתֵּן אָכְלֶךָ". (ויקרא כה לז) "אַל תִּקַּח מֵאִתּוֹ נֶשֶׁךְ וְתַרְבִּית". לֹא תְשִׂימוּן עָלָיו נֶשֶׁךְ. (ויקרא יט יד) "וְלִפְנֵי עִוֵּר לֹא תִתֵּן מִכְשֹׁל". וַהֲלֹוָה עוֹבֵר בִּשְׁנַיִם. לֹא תַשִּׁיךְ לְאָחִיךָ. וְלִפְנֵי עִוֵּר לֹא תִתֵּן מִכְשֹׁל. עָרֵב וְעֵדִים וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן אֵין עוֹבְרִין אֶלָּא מִשּׁוּם לֹא תְשִׂימוּן עָלָיו נֶשֶׁךְ. וְכָל מִי שֶׁהָיָה סַרְסוּר בֵּין שְׁנֵיהֶם אוֹ שֶׁסִּיַּע אֶחָד מֵהֶן אוֹ הוֹרָהוּ עוֹבֵר מִשּׁוּם לִפְנֵי עִוֵּר לֹא תִתֵּן מִכְשֹׁל:

ג אַף עַל פִּי שֶׁהַמַּלְוֶה וְהַלּוֶה עוֹבְרִין עַל כָּל אֵלּוּ הַלָּאוִין אֵינָן לוֹקִין עָלָיו מִפְּנֵי שֶׁנִּתַּן לְהִשָּׁבוֹן. שֶׁכָּל הַמַּלְוֶה בְּרִבִּית אִם הָיְתָה רִבִּית קְצוּצָה שֶׁהִיא אֲסוּרָה מִן הַתּוֹרָה חֲרֵי זוֹ יוֹצְאָה בְּדָיָנִין וּמוֹצִיאִין אוֹתָהּ מִן הַמַּלְוֶה וּמַחְזִירִין לַלּוֶה. וְאִם מֵת הַמַּלְוֶה אֵין מוֹצִיאִין מִיַּד הַבָּנִים:

ד הִנִּיחַ לָהֶם אֲבִיהֶם מָעוֹת שֶׁל רִבִּית אַף עַל פִּי שֶׁהֵן יוֹדְעִין שֶׁהֵן שֶׁל רִבִּית אֵינָן חַיָּבִים לְהַחְזִיר. הִנִּיחַ לָהֶם פֵּרָה וְטַלִּית שֶׁל רִבִּית וְכָל דָּבָר הַמְסֻיָּם חַיָּבִים לְהַחְזִיר מִפְּנֵי כְּבוֹד אֲבִיהֶן. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים כְּשֶׁעָשָׂה תְּשׁוּבָה וְלֹא הִסְפִּיק לְהַחְזִיר עַד שֶׁמֵּת. אֲבָל אִם לֹא עָשָׂה תְּשׁוּבָה אֵין חוֹשְׁשִׁין לִכְבוֹדוֹ וַאֲפִלּוּ דָּבָר הַמְסֻיָּם אֵין מַחֲזִירִין:

ה הַגַּזְלָנִין וּמַלְוֵי בְּרִבִּית שֶׁהֶחְזִירוּ אֵין מְקַבְּלִין מֵהֶן כְּדֵי לִפְתֹּחַ לָהֶן דֶּרֶךְ לִתְשׁוּבָה. וְכָל הַמְקַבֵּל מֵהֶן אֵין רוּחַ חֲכָמִים נוֹחָה הֵימֶנּוּ. אִם הָיְתָה גְּזֵלָה קַיֶּמֶת וְהָרִבִּית דָּבָר הַמְסֻיָּם חֲרֵי הוּא בְּעַצְמוֹ מְקַבְּלִין מֵהֶן:

ו שְׁטָר שֶׁכָּתוּב בּוֹ רִבִּית בֵּין קְצוּצָה בֵּין שֶׁל דִּבְרֵיהֶם גּוֹבֶה אֶת הַקֶּרֶן וְאֵינוֹ גּוֹבֶה אֶת הָרִבִּית. קָדַם וְגָבָה הַכֹּל מוֹצִיאִין מִמֶּנּוּ הָרִבִּית קְצוּצָה. אֲבָל אֲבַק רִבִּית שֶׁהוּא מִדִּבְרֵיהֶם אֵינוֹ גּוֹבֶה מִן הַלּוֶה לַמַּלְוֶה וְאֵין מַחֲזִירִין אוֹתוֹ מִן הַמַּלְוֶה לַלּוֶה:

ז כָּל הַכּוֹתֵב שְׁטַר רִבִּית חֲרֵי זֶה כְּכוֹתֵב וּמֵעִיד עָלָיו עֵדִים שֶׁכָּפַר בַּה׳ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל. וְכֵן כָּל הַלּוֶה וּמַלְוֶה בְּרִבִּית בֵּינָן לְבֵין עַצְמָן חֲרֵי הֵן כְּכוֹפְרִים בַּה׳ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וְכָפְרוּ בִּיצִיאַת מִצְרַיִם שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא כה לז) "אֶת כַּסְפְּךָ לֹא תִתֵּן לוֹ בְּנֶשֶׁךְ" וְגוֹ' (ויקרא כה לח) "אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם":

ח אָסוּר לְאָדָם לְהַלְווֹת בָּנָיו וּבְנֵי בֵּיתוֹ בְּרִבִּית. אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ מַקְפִּיד וּמַתָּנָה הוּא שֶׁנּוֹתֵן לָהֶן חֲרֵי זֶה אָסוּר שֶׁמָּא יַרְגִּילֵם בְּדָבָר זֶה:

ט תַּלְמִידֵי חֲכָמִים שֶׁהִלְווּ זֶה אֶת זֶה וְנָתַן לוֹ יֶתֶר עַל מַה שֶּׁהַלְוָה מִמֶּנּוּ חֲרֵי זֶה מֻתָּר שֶׁהַדָּבָר יָדוּעַ שֶׁלֹּא נָתַן לוֹ אֶלָּא מַתָּנָה שֶׁחֲרֵי הֵן יוֹדְעִין חֹמֶר אִסּוּר הָרִבִּית:

י הַמַּלְוֶה אֶת חֲבֵרוֹ וּמָצָא הַלּוֶה יוֹתֵר [אוֹ שֶׁהֶחְזִיר לוֹ חוֹבוֹ וּמָצָא הַמַּלְוֶה יוֹתֵר] אִם בִּכְדֵי שֶׁהַדַּעַת טוֹעָה חַיָּב לְהַחְזִיר וְאִם לָאו מַתָּנָה הוּא שֶׁנָּתַן לוֹ אוֹ גְּזֵלָה הָיְתָה לוֹ בְּיָדוֹ וְהִבְלִיעַ לוֹ בְּחֶשְׁבּוֹן אוֹ אַחַר צְוָה לְהַבְלִיעַ לוֹ. בְּכַמָּה הַדַּעַת טוֹעָה בְּאֶחָד וּבְשָׁנַיִם אוֹ בַּחֲמִשָּׁה אוֹ בַּעֲשָׂרָה שֶׁמָּא מָנָה חֲמִשָּׁה חֲמִשָּׁה אוֹ עֲשָׂרָה עֲשָׂרָה. וְכֵן אִם מָצָא יֶתֶר מִנְיַן הַחֲמִישִׁיּוֹת אוֹ מִנְיַן הָעֲשִׂירִיּוֹת אֶחָד אֶחָד חַיָּב לְהַחְזִיר לוֹ שֶׁמָּא הָאֲחָדִים שֶׁהָיָה מוֹנֶה בָּהֶן הַחֲמִישִׁיּוֹת אוֹ הָעֲשִׂירִיּוֹת נִתְעָרְבוּ עִמָּהֶם:

יא הַמַּלְוֶה אֶת חֲבֵרוֹ עַל הַמַּטְבֵּעַ וְכֵן הַכּוֹתֵב לְאִשְׁתּוֹ בִּכְתֻבָּתָהּ מַטְבֵּעַ יָדוּעַ וּפֵרֵשׁ מִשְׁקָלוֹ וְהוֹסִיפוּ עַל מִשְׁקָלוֹ אִם הוּזְלוּ הַפֵּרוֹת מֵחֲמַת הַתּוֹסֶפֶת מְנַכֶּה לוֹ שִׁעוּר הַתּוֹסֶפֶת וַאֲפִלּוּ הוֹסִיפוּ עָלָיו כָּל שֶׁהוּא. וְאִם לֹא הוּזְלוּ מֵחֲמַת הַתּוֹסֶפֶת אֵינוֹ מְנַכֶּה לוֹ אֶלָּא נוֹתֵן לוֹ מִמַּטְבֵּעַ הַיּוֹצֵא בְּאוֹתָהּ שָׁעָה. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים בְּשֶׁהוֹסִיפוּ עָלָיו עַד חֲמִישִׁיתוֹ כְּגוֹן שֶׁהָיָה מִשְׁקָלוֹ אַרְבָּעָה וַעֲשָׂאוֹ חֲמִשָּׁה אֲבָל אִם הוֹסִיפוּ לוֹ יוֹתֵר עַל חֲמִישִׁיתוֹ מְנַכֶּה לוֹ כָּל הַתּוֹסֶפֶת אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא הוּזְלוּ הַפֵּרוֹת. וְהוּא הַדִּין לְמַלְוֶה עַל הַמַּטְבֵּעַ וּפָחֲתוּ מִמֶּנּוּ:

יב הַמַּלְוֶה אֶת חֲבֵרוֹ עַל הַמַּטְבֵּעַ וְנִפְסַל אִם יָכוֹל לְהוֹצִיאוֹ בִּמְדִינָה אַחֶרֶת וְיֵשׁ לוֹ דֶּרֶךְ לְאוֹתָהּ מְדִינָה נוֹתֵן לוֹ מִמַּטְבֵּעַ שֶׁהִלְוָהוּ וְאוֹמֵר לוֹ לֵךְ וְהוֹצִיאוֹ בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי. וְאִם אֵין לוֹ דֶּרֶךְ לְשָׁם נוֹתֵן לוֹ מִמַּטְבֵּעַ הַיּוֹצֵא בְּאוֹתָהּ שָׁעָה. וְכֵן בִּכְתֻבָּה:

יג הוֹרוּ מִקְצָת הַגְּאוֹנִים שֶׁהַלּוֶה שֶׁמְּחַל לַמַּלְוֶה בְּרִבִּית שֶׁלָּקַח מִמֶּנּוּ אוֹ שֶׁעָתִיד לִקַּח אַף עַל פִּי שֶׁקָּנוּ מִיָּדוֹ שֶׁמָּחַל אוֹ נָתַן מַתָּנָה אֵינוֹ מוֹעִיל כְּלוּם שֶׁכָּל רִבִּית שֶׁבָּעוֹלָם מִחִילָה הִיא אֲבָל הַתּוֹרָה לֹא מָחֲלָה וְאָסְרָה מִחִילָה זוֹ וּלְפִיכָךְ אֵין הַמְּחִילָה מוֹעֶלֶת בְּרִבִּית אֲפִלּוּ בְּרִבִּית שֶׁל דִּבְרֵיהֶם. יִרְאֶה לִי שֶׁאֵין הוֹרָאָה זוֹ נְכוֹנָה אֶלָּא מֵאַחַר שֶׁאוֹמְרִים לַמַּלְוֶה לְהַחְזִיר לוֹ וְיָדַע הַמַּלְוֶה שֶׁדָּבַר אִסּוּר עָשָׂה וְיֵשׁ לוֹ לִטֹּל מִמֶּנּוּ אִם רָצָה לִמְחֹל מוֹחֵל כְּדֶרֶךְ שֶׁמּוֹחֵל הַגֵּזֶל. וּבְפֵרוּשׁ אָמְרוּ חֲכָמִים שֶׁהַגַּזְלָנִין וּמַלְוֵי בְּרִבִּית שֶׁהֶחְזִירוּ אֵין מְקַבְּלִין מֵהֶן מִכְּלָל שֶׁהַמְּחִילָה מוֹעֶלֶת:

יד נִכְסֵי יְתוֹמִים מֻתָּר לִתֵּן אוֹתָם לְאָדָם נֶאֱמָן שֶׁיֵּשׁ לוֹ נְכָסִים טוֹבִים קָרוֹב לְשָׁכָר וְרָחוֹק לְהֶפְסֵד. כֵּיצַד. אוֹמֵר לוֹ תִּהְיֶה נוֹשֶׂא וְנוֹתֵן בָּהֶן אִם יֵשׁ שָׁם רֶוַח תֵּן לָהֶם חֶלְקָן מִן הָרֶוַח וְאִם יֵשׁ שָׁם הֶפְסֵד תַּפְסִיד אַתָּה לְבַדְּךָ שֶׁזֶּה אֲבַק רִבִּית הוּא וְכָל אֲבַק רִבִּית אֵינָהּ אֲסוּרָה אֶלָּא מִדִּבְרֵיהֶם וּבִנְכְסֵי יְתוֹמִים לֹא גָּזְרוּ:

פרק ה

א הָעַכּוּ"ם וְגֵר תּוֹשָׁב לוֹיִן מֵהֶן וּמַלְוִין אוֹתָן בְּרִבִּית שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כג כ) "לֹא תַשִּׁיךְ לְאָחִיךָ" לְאָחִיךָ אָסוּר וְלִשְׁאָר הָעוֹלָם מֻתָּר. וּמִצְוַת עֲשֵׂה לְהַשִּׁיךְ לְעַכּוּ"ם שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כג כא) "לַנָּכְרִי תַּשִּׁיךְ" מִפִּי הַשְּׁמוּעָה לָמְדוּ שֶׁזּוֹ מִצְוַת עֲשֵׂה וְזֶהוּ דִּין תּוֹרָה:

ב אָסְרוּ חֲכָמִים שֶׁיִּהְיֶה יִשְׂרָאֵל מַלְוֶה אֶת הָעַכּוּ״ם בְּרִבִּית קְצוּצָה אֶלָּא בִּכְדֵי חַיָּיו. גָּזְרוּ שֶׁמָּא יִלְמֹד מִמַּעֲשָׂיו בְּרֹב יְשִׁיבָתוֹ עִמּוֹ. לְפִיכָךְ מֻתָּר לְלָווֹת מִן הָעַכּוּ״ם בְּרִבִּית שֶׁהֲרֵי הוּא בּוֹרֵחַ מִלְּפָנָיו וְאֵינוֹ רָגִיל אֶצְלוֹ. וְתַלְמִיד חָכָם שֶׁאֵינוֹ רָגִיל בּוֹ לִלְמֹד מִמַּעֲשָׂיו מֻתָּר לְהַלְווֹת לָעַכּוּ״ם בְּרִבִּית אֲפִלּוּ לְהַרְוִיחַ. וְכָל אֲבַק רִבִּית עִם הָעַכּוּ״ם מֻתָּרֶת לַכֹּל:

ג יִשְׂרָאֵל שֶׁלָּוָה מָעוֹת מִן הָעַכּוּ״ם בְּרִבִּית וּבִקֵּשׁ לְהַחְזִירָם לוֹ. מְצָאוֹ יִשְׂרָאֵל אַחֵר וְאָמַר לוֹ תֵּנֵם לִי וַאֲנִי מַעֲלֶה לְךָ כְּדֶרֶךְ שֶׁאַתָּה מַעֲלֶה לָעַכּוּ״ם. הֲרֵי זוֹ רִבִּית קְצוּצָה אֲפִלּוּ הֶעֱמִידוּ אֶצֶל הָעַכּוּ״ם עַד שֶׁיִּטֹּל הָעַכּוּ״ם מְעוֹתָיו וְיַחְזֹר וְיִתְּנֵם בְּיַד יִשְׂרָאֵל הָאַחֵר:

ד עַכּוּ״ם שֶׁלָּוָה מָעוֹת מִיִּשְׂרָאֵל בְּרִבִּית וּבִקֵּשׁ לְהַחְזִירָם לוֹ. מְצָאוֹ יִשְׂרָאֵל אַחֵר וְאָמַר לוֹ תֵּנֵם לִי וַאֲנִי מַעֲלֶה לְךָ כְּדֶרֶךְ שֶׁאַתָּה מַעֲלֶה לְיִשְׂרָאֵל הֲרֵי זֶה מֻתָּר. וְאִם הֶעֱמִידוּ אֶצֶל יִשְׂרָאֵל אַף עַל פִּי שֶׁנָּתַן הָעַכּוּ״ם הַמָּעוֹת בְּיָדוֹ הוֹאִיל וּמִדַּעַת יִשְׂרָאֵל נָתַן הֲרֵי זוֹ רִבִּית קְצוּצָה:

ה אָסוּר לְיִשְׂרָאֵל לִתְלוֹת מְעוֹתָיו בְּיַד עַכּוּ״ם כְּדֵי לְהַלְווֹתָן בְּרִבִּית לְיִשְׂרָאֵל. וְעַכּוּ״ם שֶׁהִלְוָה אֶת יִשְׂרָאֵל בְּרִבִּית אָסוּר לְיִשְׂרָאֵל אַחֵר לִהְיוֹת לוֹ עֵרֶב שֶׁכֵּיוָן שֶׁבְּדִינֵיהֶם שֶׁתּוֹבֵעַ הֶעָרֵב תְּחִלָּה נִמְצָא הֶעָרֵב תּוֹבֵעַ אֶת יִשְׂרָאֵל בְּרִבִּית שֶׁהֶעָרֵב חַיָּב בָּהּ לָעַכּוּ״ם. לְפִיכָךְ אִם קִבֵּל עָלָיו הָעַכּוּ״ם שֶׁלֹּא יִתְבַּע אֶת הֶעָרֵב תְּחִלָּה הֲרֵי זֶה מֻתָּר:

ו יִשְׂרָאֵל שֶׁלָּוָה מָעוֹת מִן הָעַכּוּ״ם בְּרִבִּית וּזְקָקָן עָלָיו בְּמִלְוֶה וְנִתְגַּיֵּר אִם עַד שֶׁלֹּא נִתְגַּיֵּר זְקָקָן עָלָיו בְּמִלְוֶה גּוֹבֶה אֶת הַקֶּרֶן וְהָרִבִּית וְאִם מִשֶּׁנִּתְגַּיֵּר זְקָקָן עָלָיו בְּמִלְוֶה גּוֹבֶה אֶת הַקֶּרֶן וְלֹא אֶת הָרִבִּית. אֲבָל עַכּוּ״ם שֶׁלָּוָה מִיִּשְׂרָאֵל בְּרִבִּית וְזָקַף עָלָיו אֶת הָרִבִּית בְּמִלְוֶה אַף עַל פִּי שֶׁזְּקָקָן עָלָיו אַחַר שֶׁנִּתְגַּיֵּר גּוֹבֶה אֶת הַקֶּרֶן וְאֶת הָרִבִּית שֶׁלֹּא יֹאמְרוּ בִּשְׁבִיל מְעוֹתָיו נִתְגַּיֵּר זֶה. וְגוֹבֶה הַיִּשְׂרָאֵל מִמָּמוֹן אַחַר שֶׁנִּתְגַּיֵּר כָּל מְעוֹת הָרִבִּית שֶׁנִּתְחַיֵּב בָּהֶן כְּשֶׁהָיָה עַכּוּ״ם:

ז מִצְוָה לְהַקְדִּים הַלְוָאַת יִשְׂרָאֵל בְּחִנָּם לְהַלְוָאַת עַכּוּ״ם בְּרִבִּית:

ח אָסוּר לְאָדָם שֶׁיִּתֵּן מְעוֹתָיו קָרוֹב לְשָׂכָר וְרָחוֹק לְהֶפְסֵד שֶׁזֶּה אֲבַק רִבִּית הוּא וְהָעוֹשֶׂה כֵּן נִקְרָא רָשָׁע. וְאִם נָתַן חוֹלְקִין בַּשָּׂכָר וּבַהֶפְסֵד כְּדִין הָעֶסֶק. וְהַנּוֹתֵן מְעוֹתָיו קָרוֹב לְהֶפְסֵד וְרָחוֹק לְשָׂכָר הֲרֵי זֶה נִקְרָא חָסִיד:

ט אֵין מוֹשִׁיבִין חֲנָוָנִי לְמַחֲצִית שָׂכָר וְלֹא יִתֵּן מָעוֹת לִקַּח בָּהֶן פֵּרוֹת לְמַחֲצִית שָׂכָר וְלֹא בֵּיצִים לְהוֹשִׁיב תַּחַת הַתַּרְנְגוֹלִין שֶׁלּוֹ לְמַחֲצִית שָׂכָר וְאֵין שָׁמִין עֲגָלִים וּסְיָחִין לְפִטְמָן לְמַחֲצִית שָׂכָר אֶלָּא אִם כֵּן נָתַן לוֹ שְׂכַר עֲמָלוֹ וּמְזוֹנוֹ. אוֹ יִהְיֶה רֶוַח הַמִּתְעַסֵּק יוֹתֵר עַל הֶפְסֵדוֹ כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוּ בְּעִנְיָן הַשֻּׁתָּפוּת:

י הַמִּשְׁתַּתֵּף עִם חֲבֵרוֹ בְּמָעוֹת אוֹ בְּקַרְקַע אוֹ הַנּוֹתֵן לוֹ עֵסֶק לֹא יְצָרֵף הַשָּׂכָר עִם הַקֶּרֶן שֶׁמָּא לֹא יִהְיֶה שָׁם שָׂכָר וְנִמְצְאוּ בָאִין לִידֵי רִבִּית. וְכֵן לֹא יִתֵּן לוֹ מָעוֹת בְּתוֹרַת עֵסֶק אוֹ שֻׁתָּפוּת וְיִכְתֹּב אוֹתָן מִלְוֶה שֶׁמָּא יָמוּת וְנִמְצָא הַשָּׂטָר בְּיַד הַיּוֹרֵשׁ וְגוֹבֶה בּוֹ אֶת הָרִבִּית:

יא אָסוּר לְהַקְדִּים הָרִבִּית אוֹ לְאַחֵר אוֹתוֹ. כֵּיצַד. נָתַן עֵינָיו לְלָווֹת מִמֶּנּוּ וְהָיָה מְשַׁלֵּחַ לוֹ סִבְלוֹנוֹת בִּשְׁבִיל שֶׁיִּלְוֵהוּ זוֹ הִיא רִבִּית מֻקְדֶּמֶת. לָוָה מִמֶּנּוּ וְהֶחְזִיר לוֹ מְעוֹתָיו וְהָיָה מְשַׁלֵּחַ לוֹ סִבְלוֹנוֹת בִּשְׁבִיל מְעוֹתָיו שֶׁהָיוּ בְּטֵלִין אֶצְלוֹ זוֹ הִיא רִבִּית מְאֻחֶרֶת. וְאִם עָבַר וְעוֹשֶׂה כֵּן הֲרֵי זֶה אֲבַק רִבִּית:

יב מִי שֶׁלָּוָה מֵחֲבֵרוֹ וְלֹא הָיָה רָגִיל מִקֹּדֶם לְהַקְדִּים לוֹ שָׁלוֹם אָסוּר לְהַקְדִּים לוֹ שָׁלוֹם. וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר שֶׁיְּקַלְסוֹ בִּדְבָרִים אוֹ יַשְׁכִּים לְפִתְחוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כג כ) ״נֶשֶׁךְ כָּל דָּבָר״ אֲפִלּוּ דְּבָרִים אֲסוּרִים. וְכֵן אָסוּר לוֹ לְלַמֵּד אֶת הַמַּלְוֶה מִקְרָא אוֹ גְּמָרָא כָּל זְמַן שֶׁמְּעוֹתָיו בְּיָדוֹ אִם לֹא הָיָה רָגִיל בָּזֶה מִקֹּדֶם שֶׁנֶּאֱמַר נֶשֶׁךְ כָּל דָּבָר:

יג הַמַּלְוֶה אֶת חֲבֵרוֹ לֹא יֹאמַר לוֹ דַּע אִם בָּא אִישׁ פְּלוֹנִי מִמָּקוֹם פְּלוֹנִי (כְּלוֹמַר) שֶׁתִּכְבְּדוֹ וְתַאֲכִילוֹ וְתַשְׁקֵהוּ כָּרָאוּי. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה:

יד יֵשׁ דְּבָרִים שֶׁהֵן כְּמוֹ רִבִּית וּמֻתָּרִין כֵּיצַד. לוֹקֵחַ אָדָם שְׂטָרוֹתָיו שֶׁל חֲבֵרוֹ בְּפָחוֹת וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ. וּמֻתָּר לְאָדָם לִתֵּן לַחֲבֵרוֹ דִּינָר כְּדֵי שֶׁיַּלְוֶה לְפְלוֹנִי מֵאָה דִּינָרִין שֶׁלֹּא אָסְרָה תּוֹרָה אֶלָּא רִבִּית הַבָּאָה מִן הַלְוָה לַמַּלְוֶה. וְכֵן אוֹמֵר אָדָם לַחֲבֵרוֹ הֵא לָךְ דִּינָר זֶה וֶאֱמֹר לְפְלוֹנִי שֶׁיַּלְוֵנִי. שֶׁלֹּא נָתַן אֶלָּא שָׂכַר אֲמִירָה:

טו יֵשׁ דְּבָרִים שֶׁהֵן מֻתָּרִין וְאָסוּר לַעֲשׂוֹתָן מִפְּנֵי הַעֲרָמַת רִבִּית. כֵּיצַד. אָמַר לוֹ הַלְוֵנִי מָנֶה אָמַר לוֹ מָנֶה אֵין לִי חִטִּים יֵשׁ לִי בְּמָנֶה וְנָתַן לוֹ חִטִּים בְּמָנֶה וְחָזַר וּלְקָחָן מִמֶּנּוּ בְּתִשְׁעִים זֶהֵי זֶה מֻתָּר. אֲבָל אָסְרוּהוּ מִפְּנֵי הַעֲרָמַת רִבִּית שֶׁהֲרֵי נָתַן לוֹ תִּשְׁעִים וְלוֹקֵחַ מָנֶה. וְאִם עָבַר וְעָשָׂה כָּזֶה הֲרֵי הוּא מוֹצִיא מִמֶּנּוּ מֵאָה בְּדִין שֶׁאֲפִלּוּ אֲבַק רִבִּית אֵין כָּאן. וְכֵן מִי שֶׁהָיְתָה שָׂדֶה מְמֻשְׁכֶּנֶת בְּיָדוֹ לֹא יַחְזֹר וְיִשְׁכִּיר אוֹתָהּ לְבַעַל הַשָּׂדֶה מִפְּנֵי הַעֲרָמַת רִבִּית שֶׁהֲרֵי זֶה עוֹמֵד בְּשָׂדֵהוּ כְּשֶׁהָיָה וְנוֹתֵן לָזֶה שָׂכָר בְּכָל חֹדֶשׁ בִּשְׁבִיל מְעוֹתָיו שֶׁהִלְוָהוּ:

טז אָסוּר לְהַשְׁכִּיר הַדִּינָרִין שֶׁאֵין זֶה דּוֹמֶה לְמַשְׁכִּיר אֶת הַכֵּלִי שֶׁהַכֵּלִי חוֹזֵר בְּעַצְמוֹ וְזֶה מוֹצִיא אֵלּוּ וּמֵבִיא דִּינָרִין אֲחֵרוֹת וְנִמְצָא זֶה אֲבַק רִבִּית:

יז מֶלֶךְ שֶׁהָיוּ דִּינָיו שָׁכָל מִי שֶׁיִּתֵּן הַמַּס הַקָּצוּב עַל כָּל אִישׁ וְאִישׁ עַל יְדֵי זֶה שֶׁלֹּא נָתַן יִשְׁתַּעְבֵּד בּוֹ וְנָתַן עַל יָדוֹ דִּינָר אַף עַל פִּי שֶׁמִּשַׁעְבֵּד בּוֹ יֶתֶר מִדִּינָר הֲרֵי זֶה מַתָּר. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה:

פרק ו

א הַמַּלְוֶה אֶת חֲבֵרוֹ סֶלַע בַּחֲמִשָּׁה דִּינָרִים אוֹ סָאתַיִם חִטִּים בְּשָׁלֹשׁ אוֹ סֶלַע בְּסֶלַע וּסְאָה אוֹ שָׁלֹשׁ סְאִין בְּשָׁלֹשׁ סְאִין וְדִינָר כְּלָלוֹ שֶׁל דָּבָר כָּל הַלְוָאָה בְּתוֹסֶפֶת כָּל שֶׁהוּא הֲרֵי זוֹ רִבִּית שֶׁל תּוֹרָה וְיוֹצְאָה בְּדָיָנִין. וְכֵן הַמַּלְוֶה אֶת חֲבֵרוֹ וְהִתְנָה עִמּוֹ שֶׁיִּדּוֹר בַּחֲצֵרוֹ חִנָּם עַד שֶׁיַּחְזִיר לוֹ הַלְוָאָתוֹ. אוֹ שֶׁשָּׂכַר מִמֶּנּוּ בְּפָחוֹת וְקָצַב הַדָּבָר שֶׁפּוֹחֵת לוֹ מִן הַשָּׂכָר עַד שֶׁיַּחְזִיר לוֹ הַלְוָאָתוֹ. אוֹ שֶׁמִּשְׁכֵּן בְּיָדוֹ מָקוֹם שֶׁפֵּרוֹתָיו מְצוּיִין בְּעֵת הַהַלְוָאָה כְּגוֹן שֶׁמִּשְׁכֵּן חֲצֵרוֹ עַל מְנָת שֶׁיָּדוֹר בּוֹ בְּחִנָּם. הֲרֵי זוֹ רִבִּית שֶׁל תּוֹרָה וְיוֹצְאָה בְּדָיָנִין. וְכֵן הַמּוֹכֵר שָׂדֶה אוֹ חָצֵר בְּאַסְמַכְתָּא הוֹאִיל וְלֹא קָנָה הַגּוּף הֲרֵי כָּל הַפֵּרוֹת שֶׁאָכַל רִבִּית וּמַחֲזִיר אוֹתָן. וְהוּא הַדִּין לְכָל מִי [שֶׁלֹּא] קָנָה קִנְיָן גָּמוּר מִתְּחִלָּה שֶׁהוּא מַחֲזִיר אֶת הַפֵּרוֹת מִפְּנֵי שֶׁאִם אָכַל אֶת הַפֵּרוֹת הֲרֵי זוֹ רִבִּית שֶׁל תּוֹרָה. וְכָל דָּבָר שֶׁהוּא אָסוּר מִשּׁוּם רִבִּית חוּץ מֵאֵלּוּ הֲרֵי הוּא אָסוּר מִדִּבְרֵיהֶם גְּזֵרָה שֶׁמָּא יָבֹא לְרִבִּית שֶׁל תּוֹרָה. וְהוּא הַנִּקְרָא אֲבַק רִבִּית וְאֵינוֹ יוֹצֵא בְּדָיָנִין:

ב הַמַּלְוֶה אֶת חֲבֵרוֹ לֹא יִמְשֹׁךְ אֶת עַבְדּוֹ כְּדֵי שֶׁיַּעֲשֶׂה בּוֹ מְלָאכָה אַף עַל פִּי שֶׁהָעֶבֶד יוֹשֵׁב וּבָטֵל. וְלֹא יָדוֹר בַּחֲצֵרוֹ בְּחִנָּם אַף עַל פִּי שֶׁאֵין הֶחָצֵר עֲשׂוּיָה לְשָׂכָר וְאֵין דֶּרֶךְ בַּעַל הֶחָצֵר לְהַשְׂכִּיר. וְאִם דָּר צָרִיךְ לְהַעֲלוֹת לוֹ שָׂכָר. וְאִם לֹא הֶעֱלָה לוֹ הֲרֵי זֶה אֲבַק רִבִּית לְפִי שֶׁלֹּא הִתְנָה עִמּוֹ שֶׁיַּלְוֶהוּ וְיָדוֹר בַּחֲצֵרוֹ. לְפִיכָךְ אִם עֲדַיִן לֹא הֶחְזִיר לוֹ חוֹבוֹ וּבָא לִנְכּוֹת שְׂכַר הֶחָצֵר שֶׁדָּר בָּהּ מִן הַחוֹב אִם הָיָה הַשָּׂכָר כְּנֶגֶד הַחוֹב אֵינוֹ מְנַכֶּה לוֹ הַכֹּל אֶלָּא כְּמוֹ שֶׁיִּרְאוּ הַדַּיָּנִים. שֶׁאִם תִּסַּלֵּק אוֹתוֹ בְּלֹא כְּלוּם הֲרֵי זֶה כְּמוֹ שֶׁהוֹצִיא אוֹתוֹ בְּדָיָנִין וַאֲבַק רִבִּית אֵינָהּ יוֹצְאָה בְּדָיָנִין:

ג הוֹרוּ רַבּוֹתַי שֶׁהַמַּלְוֶה אֶת חֲבֵרוֹ וּלְאַחַר זְמַן תָּבַע חוֹבוֹ וְאָמַר לוֹ הַלְוֵה דּוּר בַּחֲצֵרִי עַד שֶׁאַחְזִיר לְךָ חוֹבְךָ הֲרֵי זֶה אֲבַק רִבִּית לְפִי שֶׁלֹּא קָצַץ בִּשְׂעַת הַלְוָאָה שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא כה לז) "לֹא תִתֵּן לוֹ בְּנֶשֶׁךְ":

ד הַמַּלְוֶה אֶת חֲבֵרוֹ עַל הַשָּׂדֶה וְאָמַר לוֹ אִם לֹא תַּחְזִיר לִי מִכָּאן עַד שָׁלֹשׁ שָׁנִים הֲרֵי הִיא שֶׁלִּי הֲרֵי זֶה לֹא קָנָה מִפְּנֵי שֶׁהִיא אַסְמַכְתָּא. לְפִיכָךְ מְנַכֶּה כָּל הַפֵּרוֹת שֶׁאָכַל מִפְּנֵי שֶׁהוּא רִבִּית שֶׁל תּוֹרָה. אֲבָל אִם אָמַר לוֹ הַמּוֹכֵר אִם לֹא אַחְזִיר לְךָ עַד שָׁלֹשׁ שָׁנִים קְנֵה אוֹתָהּ מֵעַכְשָׁו וְהֵבִיא לוֹ בְּתוֹךְ שָׁלֹשׁ אֵין לוֹ פֵּרוֹת. הֵבִיא לוֹ לְאַחַר שָׁלֹשׁ הֲרֵי כָּל הַפֵּרוֹת לַלּוֹקֵחַ:

ה הַמּוֹכֵר בַּיִת אוֹ שָׂדֶה וְאָמַר הַמּוֹכֵר לַלּוֹקֵחַ לְכְשֶׁיְּהִיוּ לִי מָעוֹת תַּחְזִיר לִי קַרְקָעִי לֹא קָנָה וְכָל הַפֵּרוֹת שֶׁאָכַל רִבִּית קְצוּצָה וּמוֹצִיאִין אוֹתָם בְּדָיָנִין. אֲבָל אִם אָמַר לוֹ הַלּוֹקֵחַ מִדַּעְתּוֹ כְּשֶׁיְּהִיוּ לְךָ מָעוֹת אֲנִי אַחְזִיר לְךָ קַרְקָע זֶה מֵהֶם וְהַלּוֹקֵחַ אוֹכֵל פֵּרוֹת עַד שֶׁיַּחְזִיר לוֹ מְעוֹתָיו:

ו מָכַר לוֹ אֶת הַשָּׂדֶה וְנָתַן לוֹ מִקְצָת הַדָּמִים אִם אָמַר לוֹ הַמּוֹכֵר לַלּוֹקֵחַ קְנֵה כְּשִׁעוּר מְעוֹתֶיךָ כָּל אֶחָד מִשְּׁנֵיהֶם אוֹכֵל פֵּרוֹת כְּשִׁעוּר מְעוֹתָיו. אָמַר הַמּוֹכֵר לַלּוֹקֵחַ לִכְשֶׁתָּבִיא שְׁאָר הַמָּעוֹת תִּקְנֶה מֵעַכְשָׁו שְׁנֵיהֶם אֲסוּרִים לֶאֱכֹל הַפֵּרוֹת מִיָּד. הַמּוֹכֵר אָסוּר שֶׁמָּא יָבִיא הַלּוֹקֵחַ שְׁאָר הַמָּעוֹת וְנִמְצֵאת הַשָּׂדֶה שֶׁלּוֹ וְנִמְצָא הַמּוֹכֵר אוֹכֵל פֵּרוֹת בְּשָׂכִיל הַמָּעוֹת שֶׁנִּשְׁאֲרוּ לוֹ אֵצֶל הַלּוֹקֵחַ וְכֵן הַלּוֹקֵחַ אָסוּר שֶׁמָּא לֹא יָבִיא וְנִמְצָא שֶׁאָכַל בְּשָׂכִיל מִקְצָת הַמָּעוֹת שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֵצֶל הַמּוֹכֵר. לְפִיכָךְ מַנִּיחִין אֶת הַפֵּרוֹת עַל יְדֵי שָׁלִישׁ עַד שֶׁיִּנְתְּנוּ לְאֶחָד מֵהֶן. אָמַר לוֹ הַמּוֹכֵר לְכְשֶׁתָּבִיא שְׁאָר הַמָּעוֹת תִּקְנֶה הֲרֵי הַמּוֹכֵר אוֹכֵל פֵּרוֹת עַד שֶׁיָּבִיא הַלּוֹקֵחַ וְאִם אָכַל הַלּוֹקֵחַ מוֹצִיאִין מִמֶּנּוּ. אָמַר לוֹ הַמּוֹכֵר קְנֵה מֵעַכְשָׁו וּשְׁאָר הַמָּעוֹת הֲרֵי הֵן חוֹב אֶצְלְךָ הֲרֵי הַלּוֹקֵחַ אוֹכֵל פֵּרוֹת וְאִם אָכַל הַמּוֹכֵר מוֹצִיאִין מִמֶּנּוּ כָּל מַה שֶּׁאָכַל:

ז הוֹרוּ רַבּוֹתַי שֶׁהַמַּלְוֶה אֶת חֲבֵרוֹ וּמִשְׁכֵּן לוֹ שָׂדֶה עַל מְנָת שֶׁיֹּאכַל פֵּרוֹתֶיהָ כָּל יְמֵי הַמַּשְׁכּוֹנָא אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ מְנַכֶּה לוֹ כְּלוּם הֲרֵי זוֹ אֲבַק רִבִּית וְאֵינָהּ יוֹצְאָה בְּדָיָנִין שֶׁאֵין הַמְמַשְׁכֵּן אֶת הַשָּׂדֶה דּוֹמֶה לְמִמַּשְׁכֵּן בַּיִת שֶׁהֲרֵי אֵין בַּשָּׂדֶה פֵּרוֹת מְצוּיִין בְּעֵת הַהַלְוָאָה וְאֶפְשָׁר שֶׁיֵּרְווּחַ וְיִהְיוּ שָׁם פֵּרוֹת וְאֶפְשָׁר שֶׁיִּפְסֹד בְּזֵרִיעָתָהּ וַעֲבוֹדָתָהּ וּלְפִיכָךְ הִיא אֲבַק רִבִּית. וְכֵן אֵין הַמַּשְׁכּוֹנָא דּוֹמֶה לְמִי שֶׁמָּכַר בְּאַסְמַכְתָּא שֶׁהַמּוֹכֵר בְּאַסְמַכְתָּא לֹא גָּמַר וְהִקְנָהוּ וְהַמְמַשְׁכֵּן גָּמַר וְהִקְנָהוּ גּוּף זֶה לְפֵרוֹתָיו. וְכָזֶה יֵרָאֶה מִן הַגְּמָרָא. שֶׁהַמַּשְׁכּוֹנָא אֲבַק רִבִּית וְאֵין לְךָ לְהַעֲמִידָה אֶלָּא בִּמְמַשְׁכֵּן שֶׁדֶּהוּ כְּמוֹ שֶׁהוֹרוּ רַבּוֹתַי. נִמְצֵאתָ לָמֵד שֶׁשָּׁלֹשׁ מַשְׁכּוֹנוֹת הֵן. מַשְׁכּוֹנָא שֶׁהִיא רִבִּית קְצוּצָה. וּמַשְׁכּוֹנָא שֶׁהִיא אֲבַק רִבִּית. וּמַשְׁכּוֹנָא שֶׁהִיא מֻתֶּרֶת. כֵּיצַד. מִשְׁכֵּן לוֹ מָקוֹם שֶׁפֵּרוֹתָיו מְצוּיִין תָּדִיר כְּגוֹן חָצֵר אוֹ מֶרְחָץ אוֹ חֲנוּת וְאָכַל פֵּרוֹתֵיהֶן הֲרֵי זוֹ רִבִּית קְצוּצָה. מִשְׁכֵּן לוֹ שָׂדֶה וְכֵיוֹצֵא בָּהּ וּבָאוּ שָׁם פֵּרוֹת וַאֲכָלָן הֲרֵי זוֹ אֲבַק רִבִּית. וְכֵן אִם מִשְׁכֵּן חֲצֵרוֹ וְכֵיוֹצֵא בָּהּ בִּנְכוּי הֲרֵי זֶה אֲבַק רִבִּית. מִשְׁכֵּן שֶׁדֶּהוּ בִּנְכוּי הֲרֵי זֶה מֻתָּר. כֵּיצַד הוּא הַנִּכּוּי. כְּגוֹן שֶׁהִלְוָהוּ מֵאָה דִּינָרִין וּמִשְׁכֵּן לוֹ בָּהֶן חֲצֵרוֹ אוֹ שָׂדֶהוּ וְאָמַר לוֹ הַמַּלְוֶה הֲרֵינִי מְנַכֶּה לְךָ מֵעָה כֶּסֶף בְּכָל שָׁנָה בִּשְׂכַר קַרְקַע זוֹ כְּדֵי שֶׁיִּהְיוּ כָּל פֵּרוֹתָיו שֶׁלִּי בְּחָצֵר וְכֵיוֹצֵא בָּהּ אָסוּר וּבְשָׂדֶה וְכֵיוֹצֵא בָּהּ מֻתָּר:

ח הוֹרוּ מִקְצָת גְּאוֹנִים שֶׁכָּל מַשְׁכּוֹנָא שֶׁאֵין בָּהּ נִכּוּי כְּלָל חֲרֵי הִיא רִבִּית קְצוּצָה. וְלֹא יָרְדוּ לְעֹמֶק הַדָּבָר לְהַפְרִישׁ בֵּין שָׂדֶה לְחָצֵר וּלְפִיכָךְ נִתְקַשּׁוּ לָהֶן דִּבְרֵי חֲכָמֵי הַגְּמָרָא. וְכֵן הוֹרוּ שֶׁכָּל מַשְׁכּוֹנָא אָפְלוּ בְּנִכּוּי אָסוּר בֵּין בְּחָצֵר בֵּין בְּשָׂדֶה וְאֵין לָהֶם מַשְׁכּוֹנָא מֻתֶּרֶת אֶלָּא בַּדֶּרֶךְ הַזֹּאת. כֵּיצַד. כְּגוֹן שֶׁהִלְוָהוּ מֵאָה דִּינָרִין וּמִשְׁכַּן לוֹ בָּהֶן בַּיִת אוֹ שָׂדֶה וְהִתְנָה עִמּוֹ שֶׁאַחַר עֶשֶׂר שָׁנִים תַּחְזֹר קַרְקַע זוֹ לִבְעָלֶיהָ חִנָּם חֲרֵי זֶה מֻתָּר לֶאֱכל פֵּרוֹתֶיהָ כָּל עֶשֶׂר שָׁנִים אֲפִלּוּ הָיָה שְׂוֶה אֶלֶף דִּינָרִים בְּכָל שָׁנָה שֶׁאֵין זֶה אֶלָּא כְּמִי שֶׁשָּׂכַר בְּפָחוֹת. וְכֵן אִם הִתְנָה בַּעַל הַשָּׂדֶה עִמּוֹ כָּל זְמַן שֶׁיָּבִיא לוֹ מָעוֹת יֵחָשֵׁב לוֹ עֶשֶׂר בְּכָל שָׁנָה וְיִסְלְקוֹ מִמֶּנָּה חֲרֵי זֶה מֻתָּר. וְכֵן אִם הִתְנָה הַלָּוֶה שֶׁכָּל זְמַן שֶׁיִּרְצֶה מְחַשֵּׁב לוֹ מַה שֶּׁדָּר בּוֹ וְיַחְזִיר לוֹ שְׂאָר הַדְּמִים וְיִסְתַּלֵּק חֲרֵי זֶה מֻתָּר שֶׁאֵין זֶה אֶלָּא כִּשְׂכִירוּת וְכָל תְּנַאי שֶׁבִּשְׂכִירוּת מֻתָּר כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ׃

פרק ז

א הַמַּלְוֶה אֶת חֲבֵרוֹ וּמִשְׁכַּן לוֹ אֶת הַשָּׂדֶה עַד זְמַן קָצוּב אוֹ עַד שֶׁיָּבִיא לוֹ מָעוֹת וְיִסְתַּלֵּק וְהָיָה הַמַּלְוֶה אוֹכֵל כָּל פֵּרוֹתֶיהָ אֲפִלּוּ אָכַל כִּשְׁעוּר חוֹבוֹ אֵין מְסַלְּקִין אוֹתוֹ בְּלֹא כְּלוּם שֶׁאִם תִּסַּלֵּק אוֹתוֹ בְּלֹא מָעוֹת חֲרֵי זֶה כְּמִי שֶׁהוֹצִיא מִמֶּנּוּ בְּדִינִין. וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר שֶׁאִם אָכַל יֶתֶר עַל מְעוֹתָיו אֵין מוֹצִיאִין מִמֶּנּוּ. וְכֵן אֵין מְחַשְּׁבִין מִשְׁטָר לִשְׁטָר בְּמַשְׁכּוֹנָא. הָיְתָה הַקַּרְקַע הַמְמֻשְׁכֶּנֶת בְּיָדוֹ שֶׁל יְתוֹמִים וְאָכַל שִׁעוּר חוֹבוֹ מְסַלְּקִין אוֹתוֹ בְּלֹא כְּלוּם. אֲבָל יֶתֶר עַל חוֹבוֹ אֵין מוֹצִיאִין מִמֶּנּוּ הַיֶּתֶר. וּמְחַשְּׁבִין לוֹ מִשְׁטָר לִשְׁטָר. כֵּיצַד מְחַשְּׁבִין מִשְׁטָר לִשְׁטָר. חֲרֵי שֶׁהָיְתָה שָׂדֶה זוֹ מְמֻשְׁכֶּנֶת לוֹ בְּמֵאָה דִּינָר וְשָׂדֶה אַחֶרֶת מְמֻשְׁכֶּנֶת לוֹ בִּשְׁטָר אַחֵר בְּמֵאָה דִּינָר וּשְׁתֵּי הַשָּׂדוֹת לְאָדָם אֶחָד וְאָכַל מִפֵּרוֹת הַשָּׂדֶה הָאַחַת בַּחֲמִשִּׁים וּמִפֵּרוֹת הַשִּׁנְיָה בְּמֵאָה וַחֲמִשִּׁים אוֹמְרִים לוֹ חֲרֵי אָכַלְתָּ מִן הַפֵּרוֹת בְּמָאתַיִם וְאֵין לְךָ כְּלוּם וּכְאִלּוּ הַשְּׁנֵי שְׁטָרוֹת שְׁטָר אֶחָד וּמַשְׁכּוֹנָא אַחַת׃

ב מָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ לְסַלֵּק הַמַּלְוֶה כָּל זְמַן שֶׁיָּבִיא לוֹ מָעוֹת חֲרֵי זֶה כְּמוֹ שֶׁפֵּרֵשׁ וְאֵין צָרִיךְ לְפָרֵשׁ דָּבָר זֶה. וְכֵן מָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ שֶׁלֹּא יְסַלֵּק הַמַּלְוֶה עַד סוֹף זְמַן הַמַּשְׁכּוֹנָא חֲרֵי זֶה כְּמוֹ שֶׁפֵּרֵשׁ. וְכָל הַמְמַשְׁכֵּן סְתָם אֵינוֹ יָכוֹל לְסַלְּקוֹ עַד שְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ׃

ג מָקוֹם שֶׁדַּרְכָּן לְסַלֵּק הַמַּלְוֶה כָּל זְמַן שֶׁיִּרְצֶה הַלָּוֶה וְהִתְנָה עִמּוֹ הַמַּלְוֶה שֶׁלֹּא יְסַלֵּק עַד סוֹף זְמַן הַמַּשְׁכּוֹנָא חֲרֵי זֶה אֵינוֹ יָכוֹל לְסַלְּקוֹ. הָיָה הַמִּנְהָג שֶׁאֵין הַמַּלְוֶה מְסַלֵּק עַד סוֹף זְמַנּוֹ וְקִבֵּל הַמַּלְוֶה עָלָיו שֶׁיְּסַלֵּק בְּכָל עֵת שֶׁיָּבִיא לוֹ מְעוֹתָיו חֲרֵי זֶה צָרִיךְ לְקַנּוֹת מִיָּדוֹ עַל כָּךְ׃

ד הַמַּשְׁכּוֹנָא בְּמָקוֹם שֶׁמִּנְהָגָם לְסַלֵּק הַמַּלְוֶה בְּכָל עֵת שֶׁיָּבִיא מְעוֹתָיו אֵין בַּעַל חוֹב שֶׁל מַלְוֶה גּוֹבֶה מִמֶּנָּה כְּדֶרֶךְ שֶׁגּוֹבֶה מִן הַקַּרְקַע. וְאֵין הַבְּכוֹר נוֹטֵל בָּהּ פִּי שְׁנַיִם. וּשְׁבִיעִית מְשַׁמַּטְתָּהּ. וּכְשֶׁמְּסַלֵּק אוֹתוֹ אֵינוֹ נוֹטֵל אֲפִלּוּ פֵּרוֹת שֶׁבָּשְׁלוּ וְנָפְלוּ לָאָרֶץ. וְאִם הִגְבִּיהַּ אוֹתָן קֹדֶם שֶׁיְּסַלְּקוֹ קָנָה אוֹתָן. וּמָקוֹם שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְסַלְּקוֹ עַד סוֹף זְמַנּוֹ בַּעַל חוֹב גּוֹבֶה הֵימֶנּוּ. וְהַבְּכוֹר נוֹטֵל פִּי שְׁנַיִם. וְאֵין הַשְּׁבִיעִית מְשַׁמַּטְתָּהּ׃

ה אַף עַל פִּי שֶׁמַּשְׁכּוֹנָא זוֹ אֲסוּרָה הִיא וַאֲבַק רִבִּית כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ. אֶפְשָׁר שֶׁיִּהְיֶה מִנְהָג זֶה בְּטָעוּת אוֹ לָעַכּוּ״ם אוֹ דֶּרֶךְ כָּל מִי שֶׁחוֹטֵא וּמַשְׁכֵּן בְּאוֹתָהּ מְדִינָה הוֹאִיל וַאֲבַק רִבִּית הוֹלְכִין אַחַר הַמִּנְהָג. וְיֵשׁ מִי שֶׁהוֹרָה שֶׁזֹּאת הַמַּשְׁכּוֹנָא בְּנִכּוּי׃

ו עַכּוּ״ם שֶׁמַּשְׁכֵּן חֲצֵרוֹ לְיִשְׂרְאֵל וְחָזַר הָעַכּוּ״ם וּמְכָרָהּ לְיִשְׂרְאֵל אַחֵר אֵין הַמְמַשְׁכֵּן חַיָּב לְהַעֲלוֹת שָׂכָר לְיִשְׂרְאֵל מֵעֵת שֶׁקָּנָה הַיִּשְׂרְאֵל אֶלָּא דָּר בְּחָצֵר בְּלֹא שָׂכָר עַד שֶׁיַּחְזִיר לוֹ הָעַכּוּ״ם אֶת הַמָּעוֹת שֶׁיֵּשׁ לוֹ עַל חָצֵר זוֹ שֶׁחֲרֵי הוּא בִּרְשׁוּת הַמְמַשְׁכֵּן בְּדִינֵיהֶם עַד שֶׁיִּתֵּן לוֹ מְעוֹתָיו וְיִסְתַּלֵּק׃

ז הַמְמַשְׁכֵּן בַּיִת אוֹ שָׂדֶה בְּיַד חֲבֵרוֹ וְהָיָה בַּעַל הַקַּרְקַע אוֹכֵל פֵּרוֹתֶיהָ וְאָמַר לוֹ הַמַּלְוֶה לְכְשֶׁתִּמְכֹּר קַרְקַע זוֹ לֹא תִּמְכְּרֶנָּה אֶלָּא לִי בְּדָמִים אֵלּוּ חֲרֵי זֶה אָסוּר. וְאִם אָמַר לוֹ אַל תִּמְכְּרֶנָּה אֶלָּא לִי בְּשָׁוְיָהּ וְעַל מְנָת כֵּן אֲנִי מַלְוֶה אוֹתְךָ חֲרֵי זֶה מֻתָּר׃

ח מֻתָּר לְהַרְבּוֹת בְּשִׂכַּר הַקַּרְקַע. כֵּיצַד. הִשְׂכִּיר לוֹ אֶת הֶחָצֵר וְאָמַר לוֹ אִם מְעַכְּשָׁו אַתָּה נוֹתֵן לִי חֲרֵי הִיא לְךָ בְּעֶשֶׂר סְלָעִים בְּכָל שָׁנָה. וְאִם תִּתֵּן שְׂכַר חֹדֶשׁ בְּחֹדֶשׁ חֲרֵי הִיא בְּסֶלַע בְּכָל חֹדֶשׁ. חֲרֵי זֶה מֻתָּר׃

ט הַמַּשְׁכִּיר שָׂדֶה לַחֲבֵרוֹ בַּעֲשָׂרָה כּוֹרִים לְשָׁנָה. וְאָמַר לוֹ תֵּן לִי מָאתַיִם זוּז שֶׁאֲפָרְנֵס בָּהֶן אֶת הַשָּׂדֶה וַאֲנִי אֶתֵּן לְךָ שְׁנֵים עָשָׂר כּוֹר בְּכָל שָׁנָה. חֲרֵי זֶה מֻתָּר מִפְּנֵי שֶׁאִם יְפָרְנֵס אֶת הַשָּׂדֶה בְּדִינָרִין אֵלּוּ יִהְיֶה שְׂכָרָהּ יוֹתֵר. וְכֵן אִם הִשְׂכִּיר לוֹ חֲנוּת אוֹ סְפִינָה בַּעֲשָׂרָה דִּינָרִין בְּשָׁנָה וְאָמַר לוֹ תֵּן לִי מָאתַיִם זוּז שֶׁאֶבְנֶה בָּהֶן חֲנוּת וַאֲגִיְּרֶנָּה וַאֲכַיְּרֶנָּה אוֹ אֶתַּקֵּן בָּהֶן סְפִינָה זוֹ וּכְלֵי תַּשְׁמִישֶׁיהָ וַאֲנִי אֲעַלֶּה לְךָ שְׁנֵים עָשָׂר דִּינָר בְּכָל שָׁנָה חֲרֵי זֶה מֻתָּר. אֲבָל אִם אָמַר לוֹ תֵּן לִי מָאתַיִם זוּז כְּדֵי לְהִתְעַסֵּק בָּהֶן בַּחֲנוּת אוֹ אוֹצִיאֵם בִּסְחוֹרָה שֶׁל סְפִינָה אוֹ אֶשְׂכֹּר בָּהֶן מַלָּחִין וַאֲנִי אַעֲלֶה לְךָ בְּשָׂכָר חֲרֵי זֶה אָסוּר׃

י אָסוּר לְהַרְבּוֹת בִּשְׂכַר הָאָדָם. כֵּיצַד. לֹא יֹאמַר לוֹ עֲשֵׂה עִמִּי הַיּוֹם מְלָאכָה זוֹ שֶׁהִיא שָׁוָה כֶּסֶף וַאֲנִי אֶעֱשֶׂה עִמְּךָ בְּשָׁבוּעַ אַחֵר מְלָאכָה שֶׁהִיא שָׁוָה שְׁתַּיִם׃

יא מֵתַר לָאָדָם לוֹמַר לַחֲבֵרוֹ נַפֵּשׁ עִמִּי הַיּוֹם וַאֲנַפֵּשׁ עִמְּךָ לְמָחָר עֲדֹר עִמִּי הַיּוֹם וְאֶעֱדֹר עִמְּךָ לְמָחָר. אֲבָל לֹא יֹאמַר לוֹ נַפֵּשׁ עִמִּי וְאֶעֱדֹר עִמְּךָ עֲדֹר עִמִּי וַאֲנַפֵּשׁ עִמְּךָ. כָּל יְמֵי גְּרִיד אֶחָד וְכָל יְמֵי רְבִיעָה אַחַת. וְלֹא יֹאמַר לוֹ חָרֹשׁ עִמִּי בְּגָרִיד וַאֲנִי אֶחֱרֹשׁ עִמְּךָ בִּרְבִיעָה. שֶׁחֲרֵי טֹרַח הַחֲרִישָׁה בִּימוֹת הַגְּשָׁמִים יָתֵר. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה:

יב הַשּׂוֹכֵר אֶת הַפּוֹעֵל בִּימֵי הַחֹרֶף לַעֲשׂוֹת עִמּוֹ בִּימֵי הַקֹּר בְּדִינָר בְּכָל יוֹם וְנָתַן לוֹ הַשָּׂכָר וַחֲרֵי שְׂכָרוֹ שָׁוֶה בִּימֵי הַחֹרֶף סָלַע בְּכָל יוֹם חֲרֵי זֶה אָסוּר מִפְּנֵי שֶׁנִּרְאֶה כְּמַלְוֶה אוֹתוֹ הַיּוֹם כְּדֵי שֶׁיּוֹזִיל לוֹ בִּשְׂכָרוֹ. אֲבָל אִם אָמַר לוֹ עֲשֵׂה עִמִּי מֵהַיּוֹם וְעַד זְמַן פְּלוֹנִי בְּדִינָר בְּכָל יוֹם אַף עַל פִּי שֶׁשָּׁוֶה שְׂכָרוֹ סָלַע בְּכָל יוֹם חֲרֵי זֶה מֻתָּר הוֹאִיל וְהוּא מַתְחִיל לַעֲשׂוֹת מֵעַתָּה אֵינוֹ נִרְאֶה כְּנוֹטֵל שְׂכַר מְעוֹתָיו שֶׁהִקְדִּים וּנְתָנָן לוֹ בִּשְׂכָרוֹ:

פרק ח

א אָסוּר לְהַרְבּוֹת עַל הַמֶּכֶר. כֵּיצַד. הַמּוֹכֵר לַחֲבֵרוֹ קַרְקַע אוֹ מִטַּלְטְלִין וְאָמַר לוֹ אִם מֵעַכְשָׁו תִּתֵּן לִי הַדָּמִים חֲרֵי הֵן שֶׁלְּךָ בְּמֵאָה וְאִם עַד זְמַן פְּלוֹנִי חֲרֵי הֵם שֶׁלְּךָ בְּעֶשְׂרִים וּמֵאָה. חֲרֵי זֶה אֲבַק רִבִּית שֶׁזֶּה דּוֹמֶה כְּמִי שֶׁנּוֹטֵל עֶשְׂרִים בִּשְׁבִיל שֶׁנָּתַן לוֹ מֵאָה לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהּ עַד זְמַן פְּלוֹנִי וּכְשֶׁיִּתְבָּעֵנּוּ בַּדִּין אֵינוֹ חַיָּב לִתֵּן אֶלָּא מַה שֶּׁהָיָה שָׁוֶה בִּשְׁעַת הַמֶּכֶר אוֹ יַחְזִיר מִמְכָּרוֹ מִיָּדוֹ אִם הָיָה קַיָּם. וְכֵן אִם מָכַר לוֹ מִטַּלְטְלִין עַד זְמַן פְּלוֹנִי בְּמֵאָה וְהָיוּ שָׁוִין בַּשּׁוּק לְמִי שֶׁקּוֹנֶה בְּמְעוֹתָיו מִיָּד תִּשְׁעִים חֲרֵי זֶה אָסוּר. וְאֵינוֹ נוֹתֵן לוֹ אֶלָּא תִּשְׁעִים אוֹ מַחְזִיר מִיָּדוֹ סְחוֹרָתוֹ אִם הָיְתָה קַיֶּמֶת:

ב הַלּוֹקֵחַ מֵחֲבֵרוֹ חֵפֶץ בְּשָׁוֶה עַל מְנָת שֶׁיִּתֵּן לוֹ מִכָּאן וְעַד שְׁנַיִם עָשָׂר חֹדֶשׁ. חֲרֵי זֶה רַשַּׁאי לוֹמַר לוֹ תֵּן [לִי] מִיָּד בְּפָחוֹת וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ מִשּׁוּם רִבִּית:

ג חָבִית שֶׁל יַיִן שֶׁהִיא שָׁוָה עַתָּה דִּינָר וּמְכָרָהּ לוֹ בִּשְׁנַיִם עַד הַקָּצִיר עַל מְנָת שֶׁאִם תֶּאֱרַע בָּהּ תַּקָּלָה חֲרֵי הִיא בִּרְשׁוּת הַמּוֹכֵר עַד שֶׁיִּמְכְּרֶנָּה הַלּוֹקֵחַ חֲרֵי זֶה מֻתָּר. שֶׁאִם אָבְדָה אוֹ נִשְׁבְּרָה אֵינוֹ מְשַׁלֵּם כְּלוּם. וְאִם לֹא מָצָא לְמָכְרָהּ וּלְהַרְוִיחַ בָּהּ הָיָה לוֹ לְהַחְזִירָהּ לַבְּעָלִים. וְכֵן אִם מְכָרָהּ לוֹ בִּשְׁנַיִם וְאָמַר לוֹ הַיָּתֵר עַל שְׁנַיִם יִהְיֶה שְׂכָרְךָ בִּשְׁבִיל שֶׁאַתָּה מְטַפֵּל לְמָכְרָהּ וְאִם לֹא תִּמְצָא לְמָכְרָהּ כְּמוֹ שֶׁתִּרְצֶה הַחֲזִירָהּ לִי חֲרֵי זֶה מֻתָּר. אַף עַל פִּי שֶׁאִם אָבְדָה אוֹ נִגְנְבָה אוֹ הֶחְמִיצָה תִּהְיֶה בִּרְשׁוּת הַלּוֹקֵחַ:

ד הָיוּ לוֹ פֵּרוֹת שֶׁאִם יִרְצֶה לְמָכְרָן בַּשּׁוּק וְלֹקַח דְּמֵיהֶן מִיָּד מוֹכְרָן בַּעֲשָׂרָה. וְאִם תָּבַע אוֹתָן הַלּוֹקֵחַ לְקָנוֹתָן וְיִתֵּן הַמָּעוֹת מִיָּד יִקְנֶה אוֹתָן בִּשְׁנַיִם עָשָׂר. חֲרֵי זֶה מֻתָּר לְמָכְרָן בִּשְׁנַיִם עָשָׂר עַד שְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ. שֶׁאֲפִלּוּ הֵבִיא זֶה מְעוֹתָיו עַתָּה בִּשְׁנַיִם עָשָׂר הָיָה קוֹנֶה אוֹתָן. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה:

ה אָסוּר לְקָנוֹת פְּרִי הַפְּרִדֵּס קֹדֶם שֶׁיִּגְמֹר וְיִתְבַּשֵּׁל. מִפְּנֵי שֶׁזֶּה שֶׁמּוֹכֵר בְּזוֹל עַתָּה בְּעֶשֶׂר הוּא פְּרִי שְׁשָׁוֶה עֶשְׂרִים כְּשֶׁיִּגְמֹר. נִמְצֵאת הַתּוֹסֶפֶת בִּשְׁבִיל הַהַקָּפָה. אֲבָל אִם קָנָה עֵגֶל בְּזוֹל וְהָיָה אֵצֶל הַבְּעָלִים עַד שֶׁיַּגְדִּיל חֲרֵי זֶה מֻתָּר שֶׁחֲרֵי אִם מֵת אוֹ כָּחַשׁ בִּרְשׁוּת הַלּוֹקֵחַ הוּא וְהַכַּחַשׁ וְהַמִּיתָה דָּבָר מָצוּי תָּמִיד:

ו הַנּוֹתֵן מָעוֹת לְבַעַל הַכֶּרֶם עַל הַשָּׂרִיגִים וְעַל הַזְּמוֹרוֹת לְכְשֶׁיְּכָרְתוּ שֶׁהֵם בְּיֹקֶר וְהוּא קוֹנֶה אוֹתָן בְּזוֹל עַד שֶׁיִּבְשׁוּ וְיִכָּרְתוּ חֲרֵי זֶה צָרִיךְ לְהַפְּךָ בָּהֶן כְּשֶׁהֵם מְחֻבָּרִים שֶׁנִּמְצָא כְּקוֹנֶה אִילָן לְזְמוֹרוֹתָיו. וְאִם לֹא הָפַךְ נִמְצְאוּ הַמָּעוֹת הַלָּוְאָה וְהֵן לוֹקְחִין בְּזוֹל מִפְּנֵי הַהַקָּפָה וְאָסוּר:

ז שׁוֹמְרֵי הַשָּׂדוֹת שֶׁנּוֹתְנִין לָהֶם חִטִּים בִּשְׂכָרָן בְּזוֹל מִן הַגֹּרֶן. כְּשֶׁיָּבוֹאוּ לַגֹּרֶן צְרִיכִין לְהִתְעַסֵּק עִמָּהֶן בְּמְלָאכָה בַּגֹּרֶן כְּדֵי שֶׁיִּהְיוּ הַחִטִּים הָאֲלוּ שָׁנָטְלוּ בְּסוֹף זְמַן הַשְּׂכִירוּת. וְאִם לֹא עָשׂוּ כָּךְ נִמְצֵאת הַשְּׂכִירוּת אֵצֶל הַבְּעָלִים כְּמִלְוָה וְזֶה שֶׁלָּקְחוּ בְּזוֹל מִפְּנֵי שֶׁאִחֲרוּ שְׂכָרָן עַד הַגֹּרֶן:

ח אֲרִיסִין שֶׁהָיוּ בַּעֲלֵי הַשָּׂדוֹת מְסַלְּקִין אוֹתָן מִן הַשָּׂדֶה בְּנִיסָן וְנוֹתְנִין לָהֶם הָאֲרִיסִין בְּכָל זֶרַע חֹמֶר אַרְבַּע סְאִין וְהִנִּיחַ זֶה אֲרִיסִין בְּתוֹךְ שָׂדֵהוּ עַד אִיָּר וְנָטַל מֵהֶן שֵׁשׁ סְאִין חֲרֵי זֶה מֻתָּר וְאֵין שָׁם רִבִּית:

ט הַלּוֹקֵחַ חִטִּים אַרְבַּע סְאִין בְּסֶלַע וְכֵן הַשַּׁעַר וְנָתַן לוֹ אֶת הַמָּעוֹת וּכְשֶׁבָּא לִגְבּוֹת אֶת הַחִטִּים לְאַחַר זְמַן הוֹסִיף לוֹ בַּמִּדָּה וְנָתַן לוֹ יֶתֶר. חֲרֵי זֶה מֻתָּר שֶׁחֲרֵי בִּרְצוֹנוֹ הוֹסִיף לוֹ וְאִלּוּ רָצָה לֹא הוֹסִיף שֶׁחֲרֵי לֹא הָיָה שָׁם תְּנַאי:

י מֻתָּר לְאָדָם לִתֵּן דְּמֵי חָבִית שֶׁל יַיִן לַחֲבֵרוֹ וְלוֹמַר לוֹ אִם הֶחְמִיצָה מִכָּאן עַד יוֹם פְּלוֹנִי בִּרְשׁוּתְךָ אֲבָל אִם הוֹזִילָה אוֹ הוֹקִירָה חֲרֵי הִיא שֶׁלִּי. שֶׁכֵּיוָן שֶׁקִּבֵּל עָלָיו הַזּוֹל חֲרֵי זֶה קָרוֹב לְשָׂכָר וּלְהֶפְסֵד. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה. וְכֵן מֻתָּר לְאָדָם לִקְנוֹת מֵחֲבֵרוֹ בִּתְשׁוּרֵי מֵאָה כְּדֵין שֶׁל יַיִן בְּדִינָר וְאֵינוֹ נוֹטְלָן עַד טֵבֶת. וּכְשֶׁנּוֹטְלָן בּוֹדֵק וּמַחֲזִיר הַחֹמֶץ וְלוֹקֵחַ הַיַּיִן הַטּוֹב. שֶׁלֹּא קָנָה מִמֶּנּוּ אֶלָּא יַיִן טוֹב וְאִלּוּ שֶׁהֶחְמִיצוּ מִתְּחִלָּה הָיוּ רְאוּיִין לְהַחְמִיץ אֲבָל לֹא נוֹדַע הַדָּבָר עַד אַחַר הַזְּמַן:

יא מָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ לִשְׁכֹּר הַסְּפִינָה וְלִטֹּל שְׂכָרָהּ וְאִם נִשְׁבְּרָה שָׁמִין לוֹ מַה שֶּׁפָּחֲתָה וּמְשַׁלֵּם יֶתֶר עַל שְׂכָרָהּ חֲרֵי זֶה מֻתָּר. וְכֵן מֻתָּר לְהַשְׂכִּיר סִיר שֶׁל נְחשֶׁת וְכַיּוֹצֵא בּוֹ וְנוֹטֵל הַשָּׂכָר וּדְמֵי מַה שֶּׁפָּחַת מִמִּשְׁקָלוֹ. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה:

יב אֵין מְקַבְּלִין צֹאן בַּרְזֶל מִיִּשְׂרְאֵל מִפְּנֵי שֶׁהוּא אֲבַק רִבִּית. וְכֵיצַד הֵן צֹאן בַּרְזֶל. הֲרֵי שֶׁהָיָה לוֹ מֵאָה צֹאן וְקִבְּלָם מִמֶּנּוּ לְהַטְפִּיל בָּהֶן וְיִהְיוּ הַגְּזוֹזוֹת וְהַוְלָדוֹת וְהֶחָלָב לָאֶמְצַע לִשְׁלִישׁ אוֹ לִרְבִיעַ עַד שָׁנָה אוֹ עַד שְׁנָתַיִם כְּמוֹ שֶׁהִתְנוּ בֵּינֵיהֶם וְאִם מֵתוּ הַצֹּאן הֲרֵי הַמְקַבֵּל מְשַׁלֵּם דְּמֵיהֶם הֲרֵי זֶה אָסוּר שֶׁהֲרֵי בַּעַל הַצֹּאן קָרוֹב לְשָׂכָר וְרָחוֹק לְהֶפְסֵד. לְפִיכָךְ אִם קִבֵּל עָלָיו בַּעַל הַצֹּאן שֶׁאִם הוּקְרוּ אוֹ הוּזְלוּ אוֹ אִם נִטְרְפוּ הֲרֵי הֵן בִּרְשׁוּתוֹ הֲרֵי זֶה מֻתָּר. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה:

יג הַשָּׂם פָּרָה מֻחֲבֶרֶת וְאָמַר לוֹ אִם מֵתָה הֲרֵי הִיא עַתָּה עָלַי בִּשְׁלֹשִׁים דִּינָרִים וַאֲנִי אַעֲלֶה לְךָ סֶלַע בְּכָל חֹדֶשׁ מֻתָּר לְפִי שֶׁלֹּא עָשָׂאהּ מֻחַיֶּים דְּמִים אֶלָּא לְאַחַר מִיתָה:

יד מַשְׂכֶּרֶת אִשָּׁה לַחֲבֶרְתָּהּ תַּרְנְגֹלֶת לִישֵׁב עַל הַבֵּיצִים בִּשְׁנֵי אֶפְרוֹחִים וְאֵין חוֹשְׁשִׁין מִשּׁוּם רִבִּית:

טו מִי שֶׁהָיָה נוֹשֶׂה בַּחֲבֵרוֹ אַרְבָּעָה דִּינָרִים שֶׁל רִבִּית וְנָתַן לוֹ בָּהֶן חֻפָּץ שֶׁשָּׁוֶה חֲמִשָּׁה כְּשֶׁמּוֹצִיאִין מִמֶּנּוּ מוֹצִיאִין מִמֶּנּוּ חֲמִשָּׁה הוֹאִיל וּבְתוֹרַת רִבִּית בָּא לְיָדוֹ. וְכֵן אִם נָתַן לוֹ בָּהֶן כְּסוּת אוֹ כְּלֵי מוֹצִיאִין מִמֶּנּוּ אֶת הַכְּלֵי עַצְמוֹ וְאוֹתוֹ הַכְּסוּת עַצְמוֹ. הִשְׁכִּיר לוֹ בָּהֶן מָקוֹם שֶׁשָּׁוֶה שְׂכָרוֹ שִׁלְשָׁה דִּינָרִין כְּשֶׁמּוֹצִיאִין מִמֶּנּוּ מוֹצִיאִין מִמֶּנּוּ אַרְבָּעָה שֶׁהֲרֵי בְּאַרְבָּעָה שָׂכַר מִמֶּנּוּ מָקוֹם זֶה שֶׁקִּבֵּל עָלָיו:

פרק ט

א אֵין פּוֹסְקִין עַל הַפֵּרוֹת עַד שֶׁיֵּצֵא הַשַּׁעַר. יָצָא הַשַּׁעַר פּוֹסְקִין. אַף עַל פִּי שֶׁאֵין לָזֶה יֵשׁ לָזֶה. כֵּיצַד. הָיָה הַשַּׁעַר לַחִטִּים קָבוּעַ לַשּׁוּק אַרְבַּע סְאִין בְּסֶלַע הֲרֵי זֶה פּוֹסֵק עִמּוֹ עַל מֵאָה סְאִין וְנוֹתֵן לוֹ חָמֵשׁ וְעֶשְׂרִים סְלָעִים. וְאִם יִתֵּן לוֹ מֵאָה סְאָה שֶׁל חִטִּים אַחַר זְמַן בְּעֵת שֶׁיִּהְיוּ הַחִטִּים סְאָה בְּסֶלַע אֵין בָּזֶה רִבִּית כְּלָל אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא הָיָה לַמּוֹכֵר חִטִּים כְּלָל בְּעֵת שֶׁפָּסַק. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים בְּשֶׁלֹּא הָיָה לוֹ כְּלוּם מֵאוֹתוֹ הַמִּין בְּעֵת שֶׁפָּסַק עָלָיו. אֲבָל אִם הָיָה לַמּוֹכֵר מֵאוֹתוֹ הַמִּין כְּלוּם אַף עַל פִּי שֶׁעֲדַיִן לֹא נִגְמְרָה מְלַאכְתּוֹ הֲרֵי זֶה מֻתָּר לִפְסֹק עָלָיו אַף עַל פִּי שֶׁעֲדַיִן לֹא יָצָא הַשַּׁעַר. כֵּיצַד. הָיָה הוּא תְּחִלָּה לַקּוֹצְרִים הֲרֵי זֶה פּוֹסֵק עַל הַחִטִּים אַף עַל פִּי שֶׁעֲדַיִן הֵן גְּדִישׁ. וּפוֹסֵק עַל הַיַּיִן מִשֶּׁיִּבְצֹר הָעֲנָבִים וְיִתְּנֵם בְּעָבִיט וְעַל הַשֶּׁמֶן מִשֶּׁנִּתַּן זֵיתִים בַּמַּעֲטָן וְעַל הַסִּיד מִשֶּׁיְּשַׂקְּעֶנָּה בַּכְּבְשָׁן. וְכֵן פּוֹסֵק עַל כְּלֵי חֶרֶשׂ מִשֶּׁיַּעֲשֶׂה הַיּוֹצֵר בֵּיצִים שֶׁלָּהֶן. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים בְּשֶׁהָיָה עֲפָרָן לָבָן אֲבָל עֲפָרָן שָׁחוֹר פּוֹסֵק עַל הַכֵּלִים הַנַּעֲשִׂין מִמֶּנּוּ אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נַעֲשׂוּ מִפְּנֵי שֶׁהוּא מָצוּי לַכֹּל וְאַף עַל פִּי שֶׁאֵין לָזֶה יֵשׁ לָזֶה. וְכֵן פּוֹסֵק עִמּוֹ עַל הַזֶּבֶל כָּל יְמוֹת הַשָּׁנָה אַף עַל פִּי שֶׁאֵין לוֹ זֶבֶל מִפְּנֵי שֶׁהוּא מָצוּי תָּמִיד:

ב כָּל דָּבָר שֶׁהוּא מְחֻסָּר מְלָאכָה אַחַת אוֹ שְׁתַּיִם פּוֹסֵק עִמּוֹ עָלָיו. הָיָה מְחֻסָּר שָׁלֹשׁ מְלָאכוֹת אֵינוֹ פּוֹסֵק אֶלָּא אִם כֵּן יָצָא הַשַּׁעַר שֶׁכֵּיוָן שֶׁהוּא מְחֻסָּר שָׁלֹשׁ מְלָאכוֹת הֲרֵי זֶה כְּמִי שֶׁאֵין לוֹ מֵאוֹתוֹ הַמִּין כְּלוּם וּכְמוֹ לֹא בָּא לָעוֹלָם עֲדַיִן. כֵּיצַד. גְּדִישׁ שֶׁהָיָה מְחֻסָּר הַנָּחָה בַּשֶּׁמֶשׁ שִׁיבֵּשׁ וְדִישָׁה וּזְרִיָּה אֵינוֹ פּוֹסֵק עָלָיו אֶלָּא אִם כֵּן יָצָא הַשַּׁעַר. הָיָה יָבֵשׁ וְאֵינוֹ מְחֻסָּר אֶלָּא דִּישָׁה וּזְרִיָּה פּוֹסֵק עָלָיו. בֵּיצִים שֶׁל יוֹצֵר שֶׁהָיוּ מְחֻסָּרִין לְפִיפָה וְיִבּוּשׁ וְהוֹלְכָה לַכִּבְשָׁן וּשְׂרֵפָה וְהוֹצָאָה אֵינוֹ פּוֹסֵק עֲלֵיהֶן. הָיוּ יְבֵשִׁין וְאֵינָן מְחֻסָּרִין אֶלָּא הוֹלְכָה לַכִּבְשָׁן וּשְׂרֵפָה פּוֹסֵק עֲלֵיהֶן. וְהוּא שֶׁיִּהְיֶה דֶּרֶךְ הַלּוֹקֵחַ לְהוֹצִיא אוֹתוֹ מִן הַכִּבְשָׁן. אֲבָל אִם הָיָה הַמּוֹכֵר הוּא שֶׁמּוֹצִיא הֲרֵי אֵלּוּ מְחֻסָּרִין שָׁלֹשׁ וְאֵינוֹ פּוֹסֵק עֲלֵיהֶן עַד שֶׁיֵּצֵא הַשַּׁעַר. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה:

ג הַהוֹלֵךְ לַחְלֹב אֶת עִזָּיו וְלִגְזֹז אֶת רְחֵלָיו וְלִרְדּוֹת אֶת כַּוָּרָתוֹ וּמְצָאוֹ חֲבֵרוֹ וְאָמַר לוֹ מַה שֶּׁעִזַּי חוֹלְבוֹת מָכוּר לְךָ מַה שֶּׁרְחֵלַי גּוֹזְזוֹת מָכוּר לְךָ מַה שֶּׁכַּוָּרָתִי רוֹדָה מָכוּר לְךָ הֲרֵי זֶה מֻתָּר. אֲבָל אָמַר לוֹ מַה שֶּׁעִזַּי חוֹלְבוֹת כְּךָ וְכָךְ מָכוּר לְךָ בְּכָךְ וְכָךְ. מַה שֶּׁרְחֵלַי גּוֹזְזוֹת כָּךְ וְכָךְ מָכוּר לְךָ בְּכָךְ וְכָךְ. מַה שֶּׁכַּוָּרָתִי רוֹדָה כָּךְ וְכָךְ מָכוּר לְךָ בְּכָךְ וְכָךְ אָסוּר אֶלָּא אִם כֵּן פָּסַק עִמּוֹ כַּשַּׁעַר שֶׁבַּשּׁוּק. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה:

ד אֵין פּוֹסְקִין עַל שַׁעַר שֶׁל עֲיָרוֹת מִפְּנֵי שֶׁאֵין הַשַּׁעַר קָבוּעַ אֶלָּא עַל שַׁעַר שֶׁבַּמְּדִינָה. הָיוּ הַחִטִּים הַחֲדָשׁוֹת בַּמְּדִינָה אַרְבַּע סְאִין בְּסֶלַע וּשְׁנוֹת שָׁלֹשׁ בְּסֶלַע אֵין פּוֹסְקִין עַד שֶׁיֵּצֵא הַשַּׁעַר לֶחָדָשׁ וְלַיָּשָׁן. הָיוּ חִטִּין שֶׁל לְקוּטוֹת אַרְבַּע סְאִין בְּסֶלַע וְשֶׁל בַּעַל הַבַּיִת שָׁלֹשׁ פּוֹסֵק לַלְּקוּטוֹת כְּשַׁעַר לְקוּטוֹת וְלֹא יִפְסֹק לְבַעַל הַבַּיִת עַד שֶׁיִּקְבַּע הַשַּׁעַר לְבַעַל הַבַּיִת:

ה כֵּיצַד שֶׁנִּקְבַּע הַשַּׁעַר מֻתָּר לִפְסֹק עַל הַשַּׁעַר הַגָּבוֹהַּ. כֵּיצַד. הָיוּ הַחִטִּים נִמְכָּרוֹת אַרְבַּע סְאִין בְּסֶלַע וּפָסַק עִמּוֹ שֶׁיִּתֵּן לוֹ הַחִטִּים כַּשַּׁעַר הַזּוֹל אִם עָמְדוּ אַחַר כֵּן עֶשֶׂר סְאִין בְּסֶלַע נוֹתֵן לוֹ עֶשֶׂר סְאִין כַּשַּׁעַר שֶׁהָיָה בַּשּׁוּק שֶׁהֲרֵי פָּסַק עִמּוֹ בְּשַׁעַר גָּבוֹהַּ. נָתַן לוֹ הַמָּעוֹת סְתָם וְלֹא פָּסַק עִמּוֹ בַּשַּׁעַר הַגָּבוֹהַּ וְהוּזְלוּ נוֹתֵן כַּשַּׁעַר שֶׁהָיוּ שָׁוִין כְּשֶׁנָּתַן לוֹ הַמָּעוֹת. וּמִי שֶׁחָזַר מִקַּבֵּל מִי שֶׁפָּרַע. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים בְּפוֹסֵק עַל דַּעַת עַצְמוֹ. אֲבָל אִם הָיָה שָׁלִיחַ לַאֲחֵרִים בֵּין הַמּוֹכֵר בֵּין הַלּוֹקֵחַ אֵינוֹ נוֹטֵל אֶלָּא כַּשַּׁעַר הַזּוֹל אוֹ מַחְזִיר אֶת הַדָּמִים וְאֵינוֹ מְקַבֵּל מִי שֶׁפָּרַע בְּשֶׁלִּיחַ שֶׁהֲרֵי הַמְשֻׁלָּח אוֹמֵר לְתַקֵּן שְׁלַחְתִּיךָ וְלֹא לְעַוֵּת כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ:

ו הָיוּ הַחִטִּים נִמְכָּרוֹת אַרְבַּע סְאִין בְּסֶלַע וְנָטַל אֶת הַדָּמִים וְנָתַן לוֹ חָמֵשׁ בְּסֶלַע אִם יֵשׁ לוֹ חִטִּים מֻתָּר. הָיוּ לוֹ חִטִּים חוֹב אֵצֶל אֲחֵרִים וְנָטַל הַמָּעוֹת עַד שֶׁיְּגַבֶּה חִטָּיו וְיִתֵּן לוֹ אָסוּר שֶׁהֲרֵי הֵן מְחֻסָּרִין גְּבִיָּה וּכְאִלּוּ אֵינָם וַהֲרֵי זֶה כְּקוֹבֵעַ לוֹ זְמַן וְהוֹזִיל לוֹ מִפְּנֵי שֶׁמַּקִּיפוֹ:

ז הָיוּ הַחִטִּים בַּמְּדִינָה אַרְבַּע סְאִין בְּסֶלַע וּבַכְּפָרִים שֵׁשׁ בַּסֶּלַע חֲרֵי זֶה מֵתָר לִתֵּן סֶלַע לְתַגָּר כְּדֵי שֶׁיָּבִיא שֵׁשׁ סְאִין מִן הַכְּפָר. וְהוּא שֶׁיִּהְיוּ בִּרְשׁוּת הַלּוֹקֵחַ. אִם אָבְדוּ בַּדֶּרֶךְ אוֹ נִגְנְבוּ אָבְדוּ לוֹ. וְאָדָם חָשׁוּב אָסוּר לַעֲשׂוֹת זֶה. וּבְמִינֵי סְחוֹרָה אָסוּר לְכָל אָדָם לְפִי שֶׁאֵין מִינֵי סְחוֹרָה מְצוּיִין כְּפֵרוֹת׃

ח הַמַּחֲמִירִין שֶׁנִּכְנְסוּ לָעִיר וַחֲרֵי הַחִטִּים אַרְבַּע סְאִין בְּסֶלַע. הוֹזִילוּ וּמָכְרוּ לְמַכִּירֵיהֶן אוֹ לְסַפְסָרֵיהֶן חָמֵשׁ בְּסֶלַע בַּמֶּעוֹת שֶׁנָּתְנוּ לָהֶן תְּחִלָּה כְּשֶׁיִּכָּנְסוּ לָעִיר עַד שֶׁיִּפְתְּחוּ שַׁעֲרֵיהֶן וְיִמְכְּרוּ לְכָל אָדָם חֲרֵי זֶה מֵתָר שֶׁאֵין אֵלּוּ מוֹכְרִין לָהֶם בְּזוֹל מִפְּנֵי שֶׁנָּתְנוּ מָעוֹת עַתָּה וְלֹא יִקְחוּ אֶלָּא לְאַחַר זְמַן אֶלָּא מִפְּנֵי שֶׁמּוֹדִיעִין לָהֶם אֶת הַשַּׁעַר וּמְסַעֲדִין אוֹתָם׃

ט הַמּוֹלִיךְ פֵּרוֹתָיו מִמָּקוֹם לְמָקוֹם מְצָאוֹ חֲבֵרוֹ וְאָמַר לוֹ תֵּנֵם לִי וַאֲנִי אַעֲלֶה לְךָ פֵּרוֹת שֶׁיֵּשׁ לִי (בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי) בְּאוֹתוֹ מָקוֹם. אִם יֵשׁ לוֹ שָׁם מֵתָר וְאִם לָאו אָסוּר. הָיָה מוֹלִיךְ סְחוֹרָה מִמָּקוֹם לְמָקוֹם אָמַר לוֹ תֵּנֵם לִי וַאֲנִי אַעֲלֶה לְךָ דָּמֶיהָ כְּמוֹ שֶׁשָּׁוֶה בְּאוֹתוֹ מָקוֹם אִם הָיְתָה בִּרְשׁוּת הַמּוֹכֵר עַד שֶׁהִגִּיעַ לְשָׁם מֵתָר וְאִם הָיְתָה בִּרְשׁוּת לוֹקֵחַ אָסוּר׃

י הַנּוֹתֵן לְבַעַל הַגִּנָּה דְּמֵי עֲשָׂרָה קִשּׁוּאִין אֵלּוּ דְּמֵי עֲשָׂרָה אֲבַטִּיחִים אֵלּוּ וַחֲרֵי הֵן קְטַנִּים וְהִתְנָה עִמּוֹ שֶׁיִּתְּנֵם לוֹ לִכְשֶׁיִּגְדְּלוּ חֲרֵי זֶה מֵתָר שֶׁהֲרֵי הוּא מַנִּיחָן וְהֵם גְּדֵלִים מֵאֲלֵיהֶן וְאִלּוּ קִצְּצָן עַתָּה כְּשֶׁהֵן קְטַנִּים לֹא הָיוּ בָּאִים אֲחֵרִים תַּחְתֵּיהֶן. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה מִדָּבָר שֶׁאֵין בּוֹ הֶפְסֵד וְלֹא חִסָּרוֹן עַל הַמּוֹכֵר׃

פרק י

א כְּשֵׁם שֶׁמֵּתָר לַמּוֹכֵר לִפְסֹק עַל שַׁעַר שֶׁבַּשּׁוּק כָּךְ מֵתָר לִלְוּוֹת הַפֵּרוֹת סְתָם וּפוֹרְעִין סְתָם בְּלֹא קְבִיעַת זְמַן עַל הַשַּׁעַר שֶׁבַּשּׁוּק. כֵּיצַד. הָיָה הַשַּׁעַר קָבוּעַ וְיָדוּעַ לִשְׁנֵיהֶם וְלָוָה מֵחֲבֵרוֹ עֶשֶׂר סְאִין חַיָּב לְהַחְזִיר לוֹ עֶשֶׂר סְאִין אַף עַל פִּי שֶׁהוּקְרוּ הַחִטִּים שֶׁהַחֲרֵי כְּשֶׁלָּוָה מִמֶּנּוּ הָיָה הַשַּׁעַר יָדוּעַ וְאִלּוּ רָצָה הָיָה קוֹנֶה וּמַחֲזִיר לוֹ שֶׁהַחֲרֵי לֹא קָבַע לוֹ זְמַן׃

ב הָיָה לוֹ מֵאוֹתוֹ הַמִּין שֶׁלָּוָה חֲרֵי זֶה מֵתָר לִלְוּוֹת סְתָם בְּלֹא קְבִיעַת זְמַן וּפוֹרֵעַ סְתָם אַף עַל פִּי שֶׁעֲדַיִן לֹא יָצָא הַשַּׁעַר. וַאֲפִלּוּ הָיְתָה לוֹ סְאָה בְּלִבַּד לָוָה עָלֶיהָ כַּמָּה סְאִין. הָיְתָה לוֹ טִפָּה אַחַת שֶׁל שֶׁמֶן אוֹ שֶׁל יַיִן לָוָה עָלֶיהָ כַּמָּה גַּרְבֵי יַיִן וְשֶׁמֶן. לֹא הָיְתָה לוֹ מֵאוֹתוֹ הַמִּין כְּלוּם וְלֹא נִקְבַּע שַׁעַר הַשּׁוּק עֲדַיִן אוֹ שֶׁלֹּא יָדְעוּ שַׁעַר הַשּׁוּק חֲרֵי זֶה אָסוּר לִלְוּוֹת סְאָה בְּסְאָה. וְכֵן בִּשְׁאָר הַפֵּרוֹת לֹא יַלְוֶה אוֹתָן עַד שֶׁיַּעֲשֶׂה אוֹתָן דָּמִים. וְאִם לָוָה וְלֹא עָשָׂה אוֹתָן [דָּמִים] וְהוּזְלוּ מַחֲזִיר לוֹ פֵּרוֹת כַּמִּדָּה שֶׁלָּוָה אוֹ כַּמִּשְׁקָל. וְאִם הוּקְרוּ נוֹטֵל דָּמִים שָׁוִין בְּשָׁעַת הַלָּוָאָה. אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ לוֹ מֵאוֹתוֹ הַמִּין אוֹ שֶׁהָיָה הַשַּׁעַר קָבוּעַ בַּשּׁוּק חֲרֵי זֶה אָסוּר לִלְוּוֹת פֵּרוֹת בְּפֵרוֹת עַד זְמַן קָבוּעַ אֶלָּא לוֹוֶה סְתָם וּפוֹרֵעַ בְּאֵיזֶה זְמַן שֶׁיִּפְרַע׃

ג לֹא יֹאמַר אָדָם לַחֲבֵרוֹ הַלְוֵינִי כּוֹר חִטִּים וַאֲנִי אַחְזִיר לְךָ כּוֹר לַגֹּרֶן אֶלָּא אוֹמֵר לוֹ הַלְוֵינִי עַד שֶׁיָּבוֹא בְּנִי אוֹ עַד שֶׁאֶמְצָא הַמַּפְתֵּחַ׃

ד לָוָה פֵּרוֹת עַד זְמַן קָבוּעַ אִם הוּזְלוּ מַחְזִיר לוֹ פֵּרוֹת בַּזְּמַן שֶׁקָּבַע וְאִם הוּקְרוּ נוֹתֵן לוֹ דָּמִים שָׁוִין בְּשָׁעַת הַלָּוָאָה׃

ה מַלְוֶה אָדָם אֶת אֲרִיסָיו חִטִּים בְּחִטִּים לְזֶרַע בֵּין קֹדֶם שֶׁיָּרַד הָאָרִיס לַשָּׂדֶה בֵּין אַחַר שֶׁיָּרַד. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים בְּמָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ שֶׁיִּתֵּן הָאָרִיס אֶת הַזֶּרַע שֶׁהֲרֵי בְּיַד בַּעַל הַקַּרְקַע לְסַלְּקוֹ כָּל זְמַן שֶׁלֹּא נָתַן. אֲבָל בְּמָקוֹם שֶׁהֶרֶךְ בַּעַל הַקַּרְקַע לִתֵּן אֶת הַזֶּרַע אִם עֲדַיִן לֹא יָרַד הָאָרִיס הֲרֵי זֶה מֵתָר לְהַלְוֹת חִטִּים בְּחִטִּים שֶׁעֲדַיִן יֵשׁ לוֹ לְסַלְּקוֹ נִמְצָא בְּעֵת שֶׁיָּרַד לַשָּׂדֶה יָרַד עַל דַּעַת שֶׁיַּחְזִיר לוֹ חִטִּים שֶׁהִלְוָהוּ. אֲבָל אַחַר שֶׁיָּרַד לַשָּׂדֶה הוֹאִיל וְאֵינוֹ יָכוֹל לְסַלְּקוֹ הֲרֵי הוּא כְּכָל אָדָם וְאָסוּר לְהַלְוֹתוֹ חִטִּים בַּחִטִּים לְזֶרַע אֲבָל מַלְוֵהוּ סְתָם עַל שַׁעַר שֶׁבַּשּׁוּק׃

ו מִי שֶׁהָיָה נוֹשֶׁה בַּחֲבֵרוֹ מָעוֹת וְאָמַר לוֹ תֵּן לִי מְעוֹתַי שֶׁאֲנִי רוֹצֶה לִקַּח בָּהֶן חִטִּים. אָמַר לוֹ צֵא וַעֲשֵׂה אוֹתָן עָלַי כְּשַׁעַר שֶׁל עַכְשָׁו וְיִהְיֶה לְךָ אֶצְלִי חִטִּים בְּהַלְוָאָה. אִם יֵשׁ לוֹ חִטִּים כְּשִׁעוּר מְעוֹתָיו מֵתָר וְאִם אֵין [לוֹ] אוֹתוֹ הַמִּין חֲרֵי זֶה אָסוּר. שֶׁלֹּא אָמְרוּ חֲכָמִים שֶׁמֵּתָר לִפְסֹק עַל שַׁעַר שֶׁבַּשּׁוּק אַף עַל פִּי שֶׁאֵין לוֹ כְּלוּם מֵאוֹתוֹ הַמִּין אֶלָּא בְּנוֹתֵן מְעוֹתָיו לִקְנוֹת בָּהֶן פֵּרוֹת. אֲבָל הָרוֹצֶה לְהַעֲמִיד הַלְוָאָתוֹ עַל גַּב הַפֵּרוֹת אָסוּר עַד שֶׁיִּהְיוּ לוֹ פֵּרוֹת. הָיָה לַלֹּוֶה חִטִּים וְעָשָׂה הַלְוָאָתוֹ עָלָיו חִטִּים וּבָא אַחַר זְמַן וְאָמַר לוֹ תֵּן לִי חִטִּים שֶׁאֲנִי רוֹצֶה לְמָכְרָן וְלִקַּח בִּדְמֵיהֶן יַיִן. אָמַר לוֹ צֵא וַעֲשֵׂה אוֹתָן עָלַי יַיִן כַּשַּׁעַר שֶׁבַּשּׁוּק עַתָּה. אִם יֵשׁ לוֹ יַיִן חֲרֵי זֶה מֵתָר וְנַעֲשֵׂית הַלְוָאָתוֹ אֶצְלוֹ יַיִן וְאִם אֵין לוֹ יַיִן אָסוּר. חֲרֵי שֶׁלֹּא הָיָה לוֹ וְעָבַר וְהֶחְזִיר הַהַלְוָאָה פֵּרוֹת אַף עַל פִּי שֶׁקָּנָה פֵּרוֹת אַחַר כָּךְ אֵינוֹ חַיָּב לִתֵּן לוֹ פֵּרוֹת אֶלָּא נוֹתֵן לוֹ מָעוֹת שֶׁהִלְוָהוּ׃

פרק יא

א הַמַּלְוֶה אֶת חֲבֵרוֹ בִּפְנֵי עֵדִים אוֹ שֶׁאָמַר לְעֵדִים הֱיוּ עָלַי עֵדִים שֶׁאֲנִי חַיָּב לָזֶה מָנֶה אוֹ אַתֶּם עֵדַי שֶׁאֲנִי חַיָּב לָזֶה מָנֶה. זוֹ נִקְרֵאת מִלְוֶה עַל פֶּה וְאֵין צָרִיךְ לְפָרְעוֹ בְּעֵדִים. לְפִיכָךְ אִם טָעַן וְאָמַר אַחַר כָּךְ פָּרַעְתִּי נִשְׁבָּע הֶסֵת וְנִפְטָר. אֲבָל הַמַּלְוֶה אֶת חֲבֵרוֹ בִּשְׁטָר צָרִיךְ לְפָרְעוֹ בְּעֵדִים לְפִיכָךְ אִם טָעַן וְאָמַר פָּרַעְתִּי

שְׁטָר זֶה אֵינוֹ נֶאֱמָן אֶלָּא אוֹמְרִים לוֹ אוֹ הָבֵא עֵדִים אוֹ עָמֹד וְשַׁלֵּם לוֹ חוֹבוֹ. לְפִיכָךְ הָאוֹמֵר לְעֵדִים הֱיוּ עָלַי עֵדִים שֶׁאֲנִי חַיָּב לָזֶה מָנֶה אֵין כּוֹתְבִין עֵדוּתָן וְנוֹתְנִין לַמַּלְוֶה. שֶׁלֹּא יַחֲזִירוּ לַמַּלְוֶה עַל פִּי עֵדוּת בִּשְׁטָר עַד שֶׁיֹּאמַר לָהֶן הַלְוֶה כִּתְבוּ שְׁטָר וְחִתְמוּ וּתְנוּ לוֹ. אַף עַל פִּי שֶׁאָמַר לָהֶן כָּךְ צְרִיכִין לְהַמְלֵךְ בּוֹ אֲפִלּוּ שְׁחָתְמוּ בַּשְּׁטָר וְאַחַר כָּךְ נוֹתְנִין הַשְּׁטָר בְּיַד הַמַּלְוֶה. קָנוּ מִיָּדוֹ שֶׁהוּא חַיָּב לוֹ מָנֶה הֲרֵי אֵלּוּ כּוֹתְבִין וְנוֹתְנִין אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא אָמַר לָהֶן כִּתְבוּ שֶׁפְּתָם קָנְיָן לְכִתְיבָה עוֹמֵד וְאֵינָן צְרִיכִין לְהַמְלֵךְ בּוֹ׃

ב לַוֶּה שֶׁכָּתַב שְׁטָר בְּכִתַב יָדוֹ וְהֵעִיד בּוֹ עֵדִים וּנְתָנוֹ לַמַּלְוֶה הֲרֵי זֶה שְׁטָר כָּשֵׁר. וְכֵן אִם כָּתַב שְׁטָר אַף עַל פִּי שֶׁאֵין בּוֹ עֵדִים וּנְתָנוֹ לַמַּלְוֶה בְּפְנֵי עֵדִים הֲרֵי זוֹ מִלְוָה בִּשְׁטָר. וְהוּא שֶׁיִּהְיֶה כְּתָב שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְהַזְדַּיֵּף וְיִקְרְאוּ אוֹתוֹ הָעֵדִים שֶׁנִּמְסַר בְּפְנֵיהֶם. וְיֵשׁ מִן הַגְּאוֹנִים שֶׁהוֹרָה שֶׁצָּרִיךְ לוֹמַר לָעֵדִים שֶׁמָּסְרוּ בְּפְנֵיהֶם חִתְמוּ וְהָעִידוּ שֶׁנִּמְסַר בְּפְנֵיכֶם׃

ג הוֹצִיא עָלָיו כְּתַב יָדוֹ שֶׁהוּא חַיָּב לוֹ וְאֵין שָׁם עֵדִים אַף עַל פִּי שֶׁהֶחְזַק כְּתַב יָדוֹ בְּבֵית דִּין הֲרֵי זֶה כְּמַלְוֶה עַל פֶּה לְכָל דָּבָר. וְאִם טָעַן שֶׁפָּרַע נִשְׁבָּע הֵסֵת וְנִפְטָר וְאֵינוֹ גּוֹבֶה בִּכְתָב זֶה לֹא מִן הַיּוֹרְשִׁין וְלֹא מִן הַלָּקוּחוֹת׃

ד כָּל מִלְוֶה בִּשְׁטָר גּוֹבֶה אוֹתָהּ מִן הַיּוֹרְשִׁין וּמִן הַלָּקוּחוֹת כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר. וּמִלְוֶה עַל פֶּה גּוֹבֶה אוֹתָהּ מִן הַיּוֹרְשִׁין וְאֵינוֹ גּוֹבֶה אוֹתָהּ מִן הַלָּקוּחוֹת לְפִי שֶׁאֵין לָהּ קוֹל לְפִיכָךְ לֹא יִטְרֹף בָּהּ. אֲבָל מִלְוֶה שֶׁבִּשְׁטָר קוֹל יֵשׁ לָהּ וְהַלּוֹקֵחַ הִפְסִיד עַל עַצְמוֹ שֶׁלֹּא שָׁאַל עַד שֶׁיָּדַע שֶׁנִּכְסָיו שֶׁל זֶה מְשֻׁעְבָּדִין בַּמִּלְוֶה שֶׁעָלָיו. שֶׁכָּל נִכְסֵי הַלְוֶה תַּחַת שִׁעְבּוּד הַמַּלְוֶה מִן הַתּוֹרָה׃

ה הַמּוֹכֵר שָׂדֵהוּ בְּעֵדִים וְיָצָאת מִתַּחַת יְדֵי הַלּוֹקֵחַ אַף עַל פִּי שֶׁאֵין שָׁם שְׁטָר בְּיַד הַלּוֹקֵחַ הֲרֵי זֶה חוֹזֵר וְטוֹרֵף מִנְּכָסִים מְשֻׁעְבָּדִים כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר. שֶׁכָּל הַמּוֹכֵר בְּפַרְהֶסְיָא מוֹכֵר וְקוֹל יֵשׁ לוֹ׃

ו אֵין הַהַלְוָאָה שֶׁעַל פֶּה נִגְבֵּית מִן הַיּוֹרְשִׁין אֶלָּא בְּאֶחָד מִשְּׁלֹשָׁה דְּבָרִים אֵלּוּ. כְּשֶׁחַיָּב מוֹדֶה בָּהּ וְצִוָּה בְּחָלְיוֹ שֶׁיֵּשׁ לְפְלוֹנִי עָלַיּ חוֹב עֲדַיִן. אוֹ שֶׁהָיְתָה הַהַלְוָאָה לִזְמַן וְלֹא הִגִּיעַ זְמַן לְפָרְעָהּ וַחֲזָקָה הִיא שֶׁאֵין אָדָם פּוֹרֵעַ בְּתוֹךְ זְמַנּוֹ. אוֹ שֶׁנִּדְּוּהוּ עַד שֶׁיִּתֵּן וּמֵת בְּנִדּוּיוֹ. כָּל אֵלּוּ גּוֹבִין מִן הַיּוֹרְשִׁין בְּלֹא שְׁבוּעָה. אֲבָל אִם בָּאוּ עֵדִים שֶׁהָיָה חַיָּב לָזֶה מָנֶה אוֹ בְּפָנֵינוּ הִלְוָהוּ אֵינוֹ גּוֹבֶה מִן הַיּוֹרֵשׁ כְּלוּם שֶׁמָּא פְּרָעוֹ שֶׁהַמַּלְוֶה אֶת חֲבֵרוֹ בְּעֵדִים אֵין צָרִיךְ לְפָרְעוֹ בְּעֵדִים. וְכֵן אִם מוֹצִיא כְּתַב יַד אֲבִיהֶן שֶׁהוּא חַיָּב לוֹ אֵינוֹ גּוֹבֶה בּוֹ כְּלוּם כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ׃

ז לַוֶּה שֶׁאֵין לוֹ מִטַּלְטְלִין וְיֵשׁ לוֹ קַרְקַע אִם נוֹדַע לְבֵית דִּין שֶׁתּוֹלֶה מְעוֹתָיו בְּיַד אֲחֵרִים כּוֹפִין אוֹתוֹ לְמָכֹר וְלִתֵּן לְבַעַל חוֹבוֹ. וְאִם לֹא נוֹדַע לָהֶם דָּבָר זֶה מַחְרִימִין עַל מִי שֶׁיֵּדַע לוֹ מִטַּלְטְלִין וְלֹא יְבִיאֵם. וְאַחַר כָּךְ יוֹרְדִין לְבֵינוֹנִית שֶׁבִּנְכָסָיו וּמַגְבִּין לְבַעַל חוֹבוֹ כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים בִּזְמַן שֶׁנִּפְרָעִין מִן הַלְוֶה עַצְמוֹ. אֲבָל הַבָּא לִפְרַע מִן הַיּוֹרֵשׁ בֵּין קָטָן בֵּין גָּדוֹל לֹא יִפָּרַע מִן הַמִּטַּלְטְלִין אֲפִלּוּ הָיוּ מֻפְקָדִין אוֹ מִלְוֶה אֵצֶל אֲחֵרִים. שֶׁהַמִּטַּלְטְלִין אֵינָן תַּחַת שִׁעְבּוּד בַּעַל חוֹב מִן הַתּוֹרָה׃

ח מִצְוָה עַל הַיְתוֹמִין לִפְרֹעַ חוֹב אֲבִיהֶן מִן הַמִּטַּלְטְלִין שֶׁהִנִּיחַ. וְאִם לֹא רָצָה הַיּוֹרֵשׁ לִתֵּן אֵין כּוֹפִין אוֹתוֹ. וְאִם תָּפַס בַּעַל חוֹב מֵחַיִּים גּוֹבֶה מֵהֶן. טָעַן שֶׁמֵּחַיִּים תְּפָסָן וְהַיּוֹרֵשׁ טָעַן שֶׁאַחַר מִיתָה תָּפַס עַל הַיּוֹרֵשׁ לְהָבִיא רְאָיָה אוֹ יִשָּׁבַע הַמַּלְוֶה שֶׁכָּךְ וְכָךְ הוּא חַיָּב לוֹ וְיָכוֹל לִטְעֹן עַד כְּדֵי דְּמֵיהֶן וְכוֹלֵל בִּשְׁבוּעָתוֹ שֶׁמֵּחַיִּים תְּפָסָן. הָיוּ הַדְּבָרִים שֶׁתָּפַס שְׁטָרוֹת וְטָעַן שֶׁהֵן מַשְׁכּוֹן בְּיָדוֹ עַל חוֹבוֹ וְשֶׁמֵּחַיִּים תָּפַס. עַל הַמַּלְוֶה לְהָבִיא רְאָיָה שֶׁמֵּחַיִּים תָּפַס. וְאִם לֹא הֵבִיא רְאָיָה יַחֲזִיר לַיּוֹרְשִׁים מִפְּנֵי שֶׁאֵינוֹ טוֹעֵן לִקְנוֹת גּוּפָם אֶלָּא לְרְאָיָה שֶׁבָּהֶן׃

ט יְתוֹמִים שֶׁגָּבוּ קַרְקַע בְּחוֹב שֶׁהָיָה לַאֲבִיהֶן אֹצֶל אֲחֵרִים יֵשׁ לְבַעַל חוֹב שֶׁל אֲבִיהֶם לַחְזֹר וְלִגְבּוֹת אוֹתָהּ מֵהֶן שֶׁהֲרֵי קַרְקַע זוֹ שֶׁל אֲבִיהֶם הִיא׃

י רְאוּבֵן שֶׁמָּכַר שָׂדֶה לְשִׁמְעוֹן בְּאַחֲרָיוּת וְזָקַף שִׁמְעוֹן דְּמֵי הַשָּׂדֶה עָלָיו מִלְוֶה לִרְאוּבֵן וּמֵת רְאוּבֵן וּבָא בַּעַל חוֹב שֶׁל רְאוּבֵן לִטְרֹף מִשִּׁמְעוֹן הַשָּׂדֶה וּפִיְּסוֹ שִׁמְעוֹן בְּמָעוֹת וְהָלַךְ לוֹ. הַדִּין נוֹתֵן שֶׁיָּבוֹאוּ יוֹרְשֵׁי רְאוּבֵן וְיִתְבְּעוּ שִׁמְעוֹן בַּמִּלְוֶה שֶׁזְּקַף עָלָיו שֶׁהֲרֵי אֵינָהּ מְשֻׁעְבֶּדֶת לְבַעַל חוֹב שֶׁל רְאוּבֵן. לְפִיכָךְ אִם הָיָה שִׁמְעוֹן פִּקֵּחַ נוֹתֵן לָהֶן הַקַּרְקַע שֶׁלָּקַח מֵרְאוּבֵן בַּמִּלְוֶה שֶׁזְּקַף עַל עַצְמוֹ וְחוֹזֵר וְטוֹרֵף אוֹתָהּ מֵהֶן מִפְּנֵי הַמָּעוֹת שֶׁנָּתַן לְבַעַל חוֹב שֶׁל רְאוּבֵן כְּדֵי שֶׁלֹּא יִטְרֹף אוֹתָהּ מִמֶּנּוּ שֶׁהֲרֵי בְּאַחֲרָיוּת לָקָחָהּ מֵרְאוּבֵן׃

יא כְּבָר תִּקְּנוּ גְּאוֹנִים הָאַחֲרוֹנִים כֻּלָּם שֶׁיִּהְיֶה בַּעַל חוֹב גּוֹבֶה מִטַּלְטְלִין מִן הַיּוֹרְשִׁין. וְכֵן דָּנִין יִשְׂרָאֵל בְּכָל בֵּית דִּין שֶׁבָּעוֹלָם. אֲבָל בַּמַּעֲרָב הָיוּ כּוֹתְבִין בִּשְׁטָרֵי חוֹבוֹת שֶׁיֵּשׁ לִגְבּוֹת מִן הַקַּרְקַע וּמִן הַמִּטַּלְטְלִין בֵּין בְּחַיָּיו בֵּין אַחַר מוֹתוֹ וְנִמְצָא גּוֹבֶה עַל תְּנַאי זֶה יוֹתֵר מִן הַתַּקָּנָה. וּסְגָ"ג גָּדוֹל עָשׂוּ בַּדָּבָר שֶׁמָּא לֹא יֵדַע הַלְוֶה בְּתַקָּנָה זוֹ וְנִמְצָא מָמוֹן יְתוֹמִים יוֹצֵא שֶׁלֹּא כַּדִּין. שֶׁאֵין כֹּחַ בְּתַקָּנַת אַחֲרוֹנִים לְחַיֵּב בָּהּ יְתוֹמִים׃

פרק יב

א אֵין נִפְרָעִין מִן הַיּוֹרְשִׁין אֶלָּא אִם כֵּן הָיוּ גְּדוֹלִים. אֲבָל יוֹרְשִׁין קְטַנִּים אֵין נִפְרָעִין מֵהֶן שְׁטַר חוֹב:

ב וַאֲפִלּוּ הָיָה בּוֹ כָּל תְּנַאי שֶׁבָּעוֹלָם לֹא יִפָּרַע בּוֹ הַמַּלְוֶה כְּלוּם עַד שֶׁיִּגְדְּילוּ הַיְתוֹמִים שֶׁמָּא יֵשׁ לָהֶן רְאָיָה שֶׁשּׁוֹבְרִין בָּהּ אֶת הַשְּׁטָר:

ג הָיְתָה הַמַּלְוָה רִבִּית שֶׁל עַכּוּ״ם שֶׁהֲרֵי הָרִבִּית אוֹכֶלֶת בִּנְכָסֶיהָן מַעֲמִידִין לָהֶם אַפּוֹטְרוֹפּוֹס וְנִזָּקְקִין וְנִפְרָעִין הַחוֹב. וְכֵן אִשָּׁה שֶׁתָּבְעָה כְּתֻבָּתָהּ בֵּין אַלְמָנָה בֵּין גְּרוּשָׁה מַעֲמִידִים לָהֶם אַפּוֹטְרוֹפּוֹס וְנִזָּקְקִין מִשּׁוּם חֵן הָאִשָּׁה כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה לָהּ כְּלוּם שֶׁתְּנַשֵּׂא בּוֹ הָאִשָּׁה לְאַחַר. לְפִיכָךְ אִם קָפְצָה הָאִשָּׁה וְנִשֵּׂאת וְאַחַר כָּךְ בָּאת לִתְבֹּעַ כְּתֻבָּתָהּ מִנִּכְסֵי יְתוֹמִים אֵין נִזָּקְקִין לָהּ עַד שֶׁיִּגְדְּלוּ הַיְתוֹמִים שֶׁהֲרֵי אֵין לָהּ מְזוֹנוֹת וַהֲרֵי נִשֵּׂאת:

ד הוֹרוּ מִקְצָת הַגְּאוֹנִים שֶׁאִם הָיוּ הַנְּכָסִים כְּנֶגֶד הַכְּתֻבָּה בְּלִבַּד אוֹ פְּחוּתִים מִמֶּנָּה אֵין נִזָּקְקִין לָהּ שֶׁהֲרֵי אֵין כָּאן זְכוּת לַיְתוֹמִים שֶׁלֹּא אָמְרוּ נִזָּקְקִין לְנִכְסֵי יְתוֹמִים לְהַפְרַע מֵהֶן הַכְּתוּבָּה אֶלָּא כְּדֵי שֶׁלֹּא יִפְחֲתוּ הַנְּכָסִים מֵחֲמַת הַמְּזוֹנוֹת וְזֹאת הוֹאִיל וְהִיא נוֹטֶלֶת הַכֹּל מַה זְּכוּת יֵשׁ לַיְתוֹמִים הַקְּטַנִּים בְּדָבָר זֶה עַד שֶׁנִּזָּקְקִין לָהֶן. וְלֹא חָשׁוּ לְחֵן הָאִשָּׁה:

ה צְוָאָה הַמּוֹרִישָׁן וְאָמַר תְּנוּ מָנֶה לְפְלוֹנִי נִזָּקְקִין אַחַר שֶׁמַּעֲמִידִין לָהֶן אַפּוֹטְרוֹפּוֹס לִטְעֹן טַעֲנָתָם. אָמַר תְּנוּ מָנֶה זֶה לְפְלוֹנִי אוֹ שָׂדֶה זוֹ לְפְלוֹנִי נוֹתְנִין וְאֵין צְרִיכִים לְהַעֲמִיד לָהֶן אַפּוֹטְרוֹפּוֹס:

ו נִמְצֵאת קַרְקַע שֶׁאֵינָהּ שֶׁלָּהֶן אֶלָּא טָעַן הַטּוֹעֵן שֶׁהִיא גֵּזֶל בְּיַד מוֹרִישָׁיו נִזָּקְקִין לָהֶן וּמַעֲמִידִים לָהֶן אַפּוֹטְרוֹפּוֹס לִטְעֹן וְלָדוּן. אִם נִמְצֵאת גְּזוּלָה מַחְזִירִים אוֹתָהּ לִבְעָלֶיהָ. וְכֵן קָטָן שֶׁתָּקַף בַּעֲבָדָיו וְיָרַד לְתוֹךְ שָׂדֶה חֲבֵרוֹ וּכְבָשָׁהּ אֵין אוֹמְרִין נַמְתִּין לוֹ עַד שֶׁיַּגְדִּיל אֶלָּא מוֹצִיאִין אוֹתָהּ מִיָּדוֹ וְלִכְשֶׁיַּגְדִּיל אִם יֵשׁ לוֹ עֵדִים יָבִיא עֵדָיו:

ז קַרְקַע שֶׁהָיְתָה בְּחֶזְקַת קְטַנִּים וּבָא אַחֵר וְטָעַן שֶׁהִיא לְקוּחָה מֵמּוֹרִישָׁן וְיֵשׁ לוֹ עֵדִים שֶׁהֶחְזִיק בָּהּ וַאֲכָלָהּ שְׁנֵי חֲזָקָה בְּחַיֵּי אֲבִיהֶן אֵין מוֹצִיאִין אוֹתָהּ מִיָּדָן עַד שֶׁיַּגְדִּילוּ שֶׁאֵין מְקַבְּלִין עֵדִים שֶׁלֹּא בִּפְנֵי בַּעַל דִּין וְהַקָּטָן כְּאִלּוּ אֵינוֹ עוֹמֵד כָּאן הוּא חָשׁוּב. אֲבָל אִם הוֹצִיא שְׁטָר שֶׁהִיא לְקוּחָה בְּיָדוֹ חֲרֵי זֶה מְקַיֵּם אֶת הַשְּׁטָר וּמוֹצִיאִין אוֹתָהּ מִיָּדָן אַחַר שֶׁמַּעֲמִידִים לָהֶם אַפּוֹטְרוֹפּוֹס:

ח כְּשֶׁנִּזָּקְקִין בֵּית דִּין לִנְכְסֵי יְתוֹמִים לִמְכֹּר שָׁמִין אֶת הַקַּרְקַע וְאַחַר כָּךְ מַכְרִיזִין עָלֶיהָ שְׁלֹשִׁים יוֹם רְצוּפִין אוֹ שִׁשִּׁים יוֹם שְׁנֵי חֲזָקָה בְּחַיֵּי אֲבִיהֶן אֵין מוֹצִיאִין אוֹתָהּ מִיָּדָן עַד שֶׁיַּגְדִּילוּ שֶׁאֵין מְקַבְּלִין עֵדִים שֶׁלֹּא בִּפְנֵי בַּעַל דִּין וְהַקָּטָן כְּאִלּוּ אֵינוֹ עוֹמֵד כָּאן הוּא חָשׁוּב. אֲבָל אִם הוֹצִיא שְׁטָר שֶׁהִיא לְקוּחָה בְּיָדוֹ חֲרֵי זֶה מְקַיֵּם אֶת הַשְּׁטָר וּמוֹצִיאִין אוֹתָהּ מִיָּדָן אַחַר שֶׁמַּעֲמִידִים לָהֶם אַפּוֹטְרוֹפּוֹס:

ט וּכְשֶׁכּוֹתְבִין הָאַדְרַכְתָּא עַל נִכְסֵי יְתוֹמִים בֵּין גְּדוֹלִים בֵּין קְטַנִּים כּוֹתְבִין בָּהּ וְהִכְרַנוּ שֶׁהַנְּכָסִים הָאֵלּוּ הֵן שֶׁל פְּלוֹנִי הַמֵּת. וְאִם לֹא כָּתְבוּ כָּךְ חֲרֵי אַדְרַכְתָּא זוֹ פְּסוּלָה וְאֵין אוֹכְלִין בָּהּ פֵּרוֹת אֲפִלּוּ לְאַחַר שֶׁשָּׁלְמוּ הַהַכָּרָזוֹת:

י בֵּית דִּין שֶׁמָּכְרוּ שֶׁלֹּא בְּהַכְרָזָה נַעֲשׂוּ כְּמִי שֶׁטָּעוּ בִּדְבַר מִשְׁנָה וְחוֹזְרִים וּמוֹכְרִין בְּהַכְרָזָה. וּבֵית דִּין שֶׁמָּכְרוּ הָאַחֲרָיוּת עַל הַיְתוֹמִים:

יא וּבֵית דִּין שֶׁהִכְרִיזוּ כָּרָאוּי וּבָדְקוּ יָפָה יָפָה וְדִקְדְּקוּ בַּשּׁוּמָא אַף עַל פִּי שֶׁטָּעוּ וּמָכְרוּ שְׁוֶה מָנֶה בְּמָאתַיִם אוֹ מָאתַיִם בְּמָנֶה חֲרֵי מִכְרָן קַיָּם. אֲבָל אִם לֹא בָּדְקוּ בַּשּׁוּמָא וְלֹא כָּתְבוּ אִגֶּרֶת בִּקֹּרֶת שֶׁהִיא דִּקְדּוּק הַשּׁוּמָא וְהַהַכְרָזָה וְטָעוּ וְהוֹתִירוּ שְׁתוּת אוֹ פָּחֲתוּ שְׁתוּת מִכְרָן בָּטֵל. פָּחוֹת מִשְּׁתוּת מִכְרָן קַיָּם. וְכֵן אִם מָכְרוּ קַרְקַע בְּעֵת שֶׁאֵינָן צְרִיכִין לְהַכְרִיז עָלֶיהָ וְטָעוּ שְׁתוּת אוֹ הוֹתִירוּ שְׁתוּת מִכְרָן בָּטֵל אַף עַל פִּי שֶׁהִכְרִיזוּ. פָּחוֹת מִשְּׁתוּת מִכְרָן קַיָּם אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא הִכְרִיזוּ שֶׁאֵינָן צְרִיכִין הַכְרָזָה בְּאוֹתוֹ הָעֵת. אֵיזֶהוּ הָעֵת שֶׁאֵינָן צְרִיכִין הַכְרָזָה בְּעֵת שֶׁיִּמְכְּרוּ קַרְקַע לְקֻבּוּרָה אוֹ לְמָזוֹן הָאִשָּׁה וְהַבָּנוֹת אוֹ לְתֵת מְנַת הַמֶּלֶךְ אֵין צְרִיכִין הַכְרָזָה לְפִי שֶׁהַדָּבָר נָחוּץ. וְכֵן בֵּית דִּין שֶׁמָּכְרוּ דְּבָרִים שֶׁאֵינָן טְעוּנִין הַכְרָזָה וְטָעוּ בִּשְׁתוּת מִכְרָן בָּטֵל. פָּחוֹת מִשְּׁתוּת מִכְרָן קַיָּם. וְאֵלּוּ הֵן הַדְּבָרִים שֶׁאֵין מַכְרִיזִין עֲלֵיהֶם הָעֲבָדִים וְהַשְּׁטָרוֹת וְהַמַּטַּלְטְלִין. הָעֲבָדִים שֶׁמָּא יִשְׁמְעוּ וְיִבְרְחוּ. וְהַשְּׁטָרוֹת וְהַמַּטַּלְטְלִין שֶׁמָּא יִגָּנְבוּ. לְפִיכָךְ שָׂמִין אוֹתָן בְּבֵית דִּין וּמוֹכְרִין אוֹתָן מִיָּד. וְאִם הַשּׁוּק קָרוֹב לַמְּדִינָה מוֹלִיכִין אוֹתָן לַשּׁוּק:

פרק יג

א מַלְוֶה שֶׁבָּא לְהַפְרַע בַּשְּׁטָר שֶׁבְּיָדוֹ שֶׁלֹּא בִּפְנֵי לֹוֶה אִם יְכוֹלִין בֵּית דִּין לִשְׁלֹחַ אֲלֵיהֶן וּלְהוֹדִיעוֹ עַד שֶׁיַּעֲמֹד עִמּוֹ בַּדִּין שׁוֹלְחִין וּמוֹדִיעִין לוֹ. וְאִם אִי אֶפְשָׁר לְהוֹדִיעוֹ בְּמְהֵרָה אוֹמְרִים לַמַּלְוֶה שֶׁיִּשְׁבַּע וְיִטֹּל מִנְּכָסָיו בֵּין מִן הַקַּרְקַע בֵּין מִן הַמִּטַּלְטְלִים. וְאֵין חוֹשְׁשִׁין לְשׁוּבַר. וְדִין זֶה תַּקָּנַת חֲכָמִים הוּא כְּדֵי שֶׁלֹּא יִהְיֶה

כָּל אֶחָד וְאֶחָד נוֹטֵל מְעוֹתָיו שֶׁל חֲבֵרוֹ וְהוֹלֵךְ וְיוֹשֵׁב לוֹ בִּמְדִינָה אַחֶרֶת וְנִמְצָא נוֹעֵל דֶּלֶת בִּפְנֵי לוֹין׃

ב שָׁלֹשׁ רְאָיוֹת צָרִיךְ לְהָבִיא לְבֵית דִּין וְאַחַר כָּךְ יִפָּרַע שֶׁלֹּא בְּפָנָיו. רְאָיָה רִאשׁוֹנָה לְקַיֵּם הַשְּׁטָר שֶׁבִּידוֹ. רְאָיָה שְׁנִיָּה שֶׁבַּעַל חוֹבוֹ בִּמְדִינָה אַחֶרֶת וְאֵינוֹ מָצוּי בְּכָאן לַעֲמֹד עִמּוֹ בַּדִּין. רְאָיָה שְׁלִישִׁית שֶׁאֵלּוּ נְכָסִים שֶׁל פְּלוֹנִי הַלָּוֶה הֵם׃

ג מַלְוֶה שֶׁבָּא לְבֵית דִּין וְהֵבִיא מַשְׁכּוֹן בְּיָדוֹ וְאָמַר זֶה מַשְׁכּוֹנוֹ שֶׁל פְּלוֹנִי הוּא וַאֲנִי רוֹצֶה לְמָכְרוֹ וּלְהִפָּרַע חוֹבִי. אֵין בֵּית דִּין נִזְקָקִין לוֹמַר לוֹ הַמְתֵּן עַד שֶׁיָּבוֹא לְוֶה וְיִטְעַן שֶׁאִם רוֹצֶה לוֹמַר לָקוּחַ הוּא בְּיָדִי אוֹמֵר וּמַשִּׁיאִין לוֹ עֵצָה לְמָכְרוֹ בִּפְנֵי עֵדִים כְּדֵי שֶׁיֵּדַע לְוֶה בְּכַמָּה נִמְכַּר. וְכֵן הַמַּלְוֶה אֶת חֲבֵרוֹ עַל הַמַּשְׁכּוֹן וּמֵת הַלְוֶה וְהַמַּלְוֶה בֵּין שֶׁמֵּת הַלְוֶה תְּחִלָּה בֵּין שֶׁמֵּת מַלְוֶה תְּחִלָּה הוֹאִיל וְהוּא נִפְרָע מִמַּה שֶּׁתַּחַת יָדוֹ וְאִלּוּ רָצָה לוֹמַר לָקוּחַ הוּא בְּיָדִי אוֹמֵר חֲבֵרִי זֶה נִשְׁבָּע בִּנְקִיטַת חֵפֶץ וְנוֹטֵל כְּדֶרֶךְ כָּל הַנִּשְׁבָּעִין וְנוֹטְלִין. וּמִפְּנֵי מָה אֵינוֹ נִשְׁבָּע הֶסֵּת לְפִי שֶׁאֵינוֹ נִשְׁבָּע עַל עַצְמוֹ שֶׁל מַשְׁכּוֹן אֶלָּא עַל הַמָּמוֹן שֶׁלּוֹקֵחַ. שֶׁאִלּוּ אָמַר עַל עַצְמוֹ שֶׁל חֵפֶץ זֶה אַתָּה מְכַרְתּוֹ לִי אַתָּה נְתַתּוֹ לִי הָיָה נִשְׁבָּע הֶסֵּת וְנִפְטָר. אֲבָל אִם הָיוּ שָׁם עֵדִים שֶׁחֵפֶץ זֶה מַשְׁכּוֹן בְּיָדוֹ וְלֹא יָדְעוּ עַל כַּמָּה וְכַמָּה אֵינוֹ יָכוֹל לִטֹּל אֶלָּא בִּשְׁבוּעָה וְהוֹאִיל וְאֵין שָׁם עֵדִים וְיָכוֹל לוֹמַר שֶׁלִּי הוּא נֶאֱמָן לוֹמַר יֵשׁ לִי עָלָיו כָּךְ וְכָךְ בַּשְּׁבוּעָה עַצְמָהּ שֶׁהָיָה נִשְׁבָּע אִם הָיוּ שָׁם עֵדִים שֶׁהוּא מַשְׁכּוֹן. שֶׁאֵין אוֹמְרִין מִגּוֹ לְפָטְרוֹ מִשְּׁבוּעָה אֶלָּא לְפָטְרוֹ מִמָּמוֹן שֶׁלֹּא יַחְזִיר הַמַּשְׁכּוֹן עַד שֶׁיִּטֹּל מַה שֶּׁטָּעַן׃

ד הַמַּלְוֶה אֶת חֲבֵרוֹ עַל הַמַּשְׁכּוֹן וְאָבַד אוֹ נִגְנַב בְּלֹא אֹנֶס שֶׁחֲבֵרוֹ הַמַּלְוֶה חַיָּב בִּדְמֵי הַמַּשְׁכּוֹן כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ. וְאָמַר הַמַּלְוֶה סָלַע הִלְוֵיתִיךְ עָלָיו וּשְׁנֵי דִינָרִין הָיָה שָׁוֶה. וְלְוֶה אוֹמֵר סֶלַע הִלְוֵיתַנִי עָלָיו וְסֶלַע הָיָה שָׁוֶה. חֲבֵרִי הַמַּלְוֶה נִשְׁבָּע תְּחִלָּה שְׁבוּעַת הַשּׁוֹמְרִין שֶׁאֵינוֹ בִּרְשׁוּתוֹ וְהַלְוֶה נִשְׁבָּע הֶסֵּת שֶׁהָיָה שָׁוֶה כְּנֶגֶד הַחוֹב וְנִפְטָר. אָמַר הַמַּלְוֶה סֶלַע הִלְוֵיתִיךְ עָלָיו וְשֶׁקֶל הָיָה שָׁוֶה וְהַלְוֶה אוֹמֵר סֶלַע הִלְוֵיתַנִי עָלָיו וּשְׁלֹשָׁה דִינָרִין הָיָה שָׁוֶה יִשָּׁבַע הַמַּלְוֶה תְּחִלָּה שֶׁאֵינוֹ בִּרְשׁוּתוֹ וְאַחַר כָּךְ יִשָּׁבַע הַלְוֶה כַּמָּה הָיָה שָׁוֶה שֶׁחֲבֵרִי הוֹדָה בְּמִקְצָת וְיִשָּׁלֵם הַדִּינָר. אָמַר הַלְוֶה סֶלַע הִלְוֵיתַנִי עָלָיו וּשְׁתַּיִם הָיָה שָׁוֶה וְהַמַּלְוֶה אוֹמֵר סֶלַע הִלְוֵיתִיךְ עָלָיו וְסֶלַע הָיָה שָׁוֶה יִשָּׁבַע הַמַּלְוֶה שֶׁאֵינוֹ בִּרְשׁוּתוֹ וְכוֹלֵל בִּשְׁבוּעָתוֹ שֶׁהָיָה הַמַּשְׁכּוֹן כְּנֶגֶד הַחוֹב. אָמַר הַלְוֶה סֶלַע הִלְוֵיתַנִי עָלָיו וּשְׁתַּיִם הָיָה שָׁוֶה וְהַמַּלְוֶה אוֹמֵר סֶלַע הִלְוֵיתִיךְ עָלָיו וַחֲמִשָּׁה דִינָרִין הָיָה שָׁוֶה יִשָּׁבַע הַמַּלְוֶה שֶׁאֵינוֹ בִּרְשׁוּתוֹ וְיִכְלֹל שֶׁלֹּא הָיָה שָׁוֶה יֶתֶר עַל חֲמִשָּׁה דִינָרִים וְיִשָּׁלֵם הַדִּינָר. סֶלַע הִלְוֵיתִיךְ עָלָיו וּשְׁנֵי דִינָרִין הָיָה שָׁוֶה וְהַלְוֶה אוֹמֵר אֵינִי יוֹדֵעַ כַּמָּה יִשָּׁבַע מַלְוֶה שֶׁאֵינוֹ בִּרְשׁוּתוֹ וְכוֹלֵל בִּשְׁבוּעָתוֹ שֶׁשְּׁנֵי דִינָרִין הָיָה שָׁוֶה וְיִשָּׁלֵם הַלְוֶה שְׁאָר הַחוֹב שֶׁהַרֵי הוּא יוֹדֵעַ בְּוַדַּאי שֶׁהוּא חַיָּב לוֹ וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ אִם פָּרַעוֹ אִם לֹא פְּרָעוֹ. סֶלַע הִלְוֵיתַנִי עָלָיו וּשְׁתַּיִם הָיָה שָׁוֶה וְהַמַּלְוֶה אוֹמֵר אֵינִי יוֹדֵעַ כַּמָּה יִשָּׁבַע הַמַּלְוֶה שֶׁאֵינוֹ בִּרְשׁוּתוֹ וְיִכְלֹל שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ עַל כַּמָּה יֶתֶר עַל הַחוֹב אֲפִלּוּ פְּרוּטָה אַחַת וְיִפָּטֵר שֶׁחֲבֵרִי לֹא חִיֵּב עַצְמוֹ בְּכָלוּם. אֲבָל אִם אָמַר הַמַּלְוֶה אֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁהָיָה שָׁוֶה יֶתֶר עַל הַחוֹב אֲבָל אֵינִי יוֹדֵעַ כַּמָּה חֲבֵרִי זֶה מְשַׁלֵּם כָּל מַה שֶּׁטָּעַן הַלְוֶה בְּלֹא שְׁבוּעָה כְּמִי שֶׁאָמַר חֲמִשִּׁים יֵשׁ לְךָ בְּיָדִי וַחֲמִשִּׁים אֵינִי יוֹדֵעַ שֶׁהוּא מְחַיָּב שְׁבוּעָה וְאֵינוֹ יָכוֹל לְהִשָּׁבַע כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר. וְיֵשׁ לוֹ לְהַחֲרִים עַל מִי שֶׁטּוֹעֵן שֶׁקֶר׃

ה הַמַּלְוֶה אֶת חֲבֵרוֹ וְקָבַע לוֹ זְמַן לְפָרְעוֹ אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא קָנוּ מִיָּדוֹ אֵינוֹ יָכוֹל לַחֲבֹעוֹ עַד סוֹף הַזְּמַן בֵּין בְּמַלְוֶה עַל פֶּה בֵּין בְּמַלְוֶה בִּשְׁטָר בֵּין שֶׁהַלְוָהוּ עַל הַמַּשְׁכּוֹן בֵּין שֶׁמֵּת לוֹ בֵּין שֶׁמֵּת מַלְוֶה. וּסְתָם מַלְוֶה שְׁלֹשִׁים יוֹם בֵּין בִּשְׁטָר בֵּין עַל פֶּה בֵּין עַל הַמַּשְׁכּוֹן. וְאִם הִתְנָה שֶׁיִּתְבַּע בְּכָל זְמַן שֶׁיִּרְצֶה יֵשׁ לוֹ לַחֲבֹעוֹ בְּיוֹמוֹ שֶׁתְּנַאי מָמוֹן הוּא׃

ו טָעַן הַמַּלְוֶה וְאָמַר הַיּוֹם סוֹף הַזְּמַן שֶׁקָּבַעְתִּי וְהַלְוֶה אוֹמֵר עַד עֲשָׂרָה יָמִים קָבַעְתָּ הַלְוֶה נִשְׁבָּע הֶסֵּת. וְאִם הָיָה שָׁם עֵד אֶחָד שֶׁהַיּוֹם סוֹף זְמַנּוֹ חֲבֵרִי זֶה נִשְׁבָּע שְׁבוּעַת הַתּוֹרָה כִּשְׁאָר הַטְּעָנוֹת. זֶה אוֹמֵר חֲמִשָּׁה יָמִים נִשְׁאָר מִן הַזְּמַן וְזֶה אוֹמֵר עֲשָׂרָה אוֹמְרִים לַמַּלְוֶה הַמְתֵּן עוֹד עַד סוֹף הַחֲמִשָּׁה וְיִשָּׁבַע הֶסֵּת שֶׁנִּשְׁאַר עוֹד חֲמִשָּׁה יָמִים׃

ז הָיְתָה הַמַּלְוֶה בִּשְׁטָר וְטָעַן הַלְוֶה שֶׁזְּמַן קָבַעְתָּ לִי. יְרֵאָה לִי שֶׁיִּשָּׁבַע בַּעַל חוֹב הֶסֵּת שֶׁלֹּא קָבַע לוֹ זְמַן וְיִטֹּל הַמַּלְוֶה מִיָּד׃

ח הַמַּלְוֶה נִתְנָה לִתְבֹּעַ בְּכָל מָקוֹם. כֵּיצַד. הַמַּלְוֶה אֶת חֲבֵרוֹ בַּיִּשּׁוּב וּתְבָעוֹ בַּמִּדְבָּר אֵינוֹ יָכוֹל לְדַחוֹתוֹ אֶלָּא חַיָּב לְפָרַע לוֹ בְּכָל מָקוֹם שֶׁיִּתְבָּעֶנּוּ. בָּא הַלְוֶה לְפָרְעוֹ בַּמִּדְבָּר הָרְשׁוּת בְּיַד הַמַּלְוֶה אִם רָצָה מְקַבֵּל וְאִם רָצָה אוֹמֵר לוֹ אֵינִי נִפְרָע אֶלָּא בַּיִּשּׁוּב כְּדֶרֶךְ שֶׁנָּתַתִּי לְךָ בְּיִשּׁוּב. וַחֲבֵרִי הֵן בִּרְשׁוּתוֹ עַד שֶׁיִּפְרָעֶנּוּ בַּיִּשּׁוּב׃

פרק יד

א הַפּוֹגֵם אֶת שְׁטָרוֹ. אוֹ שֶׁעֵד אֶחָד מֵעִיד עַל שְׁטָרוֹ שֶׁהוּא פָּרוּעַ. וְהַבָּא לְפָרַע שֶׁלֹּא בִּפְנֵי הַלְוֶה. וְהַטּוֹרֵף מִיַּד הַלּוֹקֵחַ. וְהַנִּפְרָעִים מִן הַיּוֹרֵשׁ בֵּין קָטָן בֵּין גָּדוֹל. לֹא יִפָּרַע אֶלָּא בִּשְׁבוּעָה כְּעֵין שֶׁל תּוֹרָה. (וְאוֹמֵר) לוֹ כְּשֶׁיִּתְבַּע הִשָּׁבַע וְאַחַר כָּךְ תִּטֹּל. וְאִם הָיָה הַחוֹב לִזְמַן וְתָבַע בִּזְמַנּוֹ יִפָּרַע שֶׁלֹּא בִּשְׁבוּעָה. עָבַר זְמַנּוֹ לֹא יִגְבֶּה אֶלָּא בִּשְׁבוּעָה׃

ב הַתּוֹבֵעַ אֶת חֲבֵרוֹ לְפָרְעוֹ וְטָעַן הַלְוֶה שֶׁפָּרַע שְׁטָר זֶה אוֹ מִקְצָתוֹ וּבַעַל הַשְּׁטָר אוֹמֵר לֹא פָּרַעְתָּ כְּלוּם אוֹמְרִים לוֹ שַׁלֵּם לוֹ. טָעַן הַלְוֶה וְאָמַר יִשְׁבַּע לִי שֶׁלֹּא פְּרַעְתִּיו וְיִטֹּל מַשְׁבִּיעִין אוֹתוֹ בִּנְקִיטַת חֵפֶץ שֶׁלֹּא פְּרָעוֹ אֶלָּא כָּךְ וְכָךְ וְאַחַר כָּךְ יִטֹּל. וְאִם הָיָה הַמַּלְוֶה תַּלְמִיד חָכָם אֵין נִזְקָקִין לִשְׁבוּעָתוֹ:

ג הוֹצִיא עָלָיו שְׁטָר מְקֻיָּם וְהַלְוֶה טוֹעֵן וְאוֹמֵר שְׁטָר מְזֻיָּף הוּא וּמֵעוֹלָם לֹא כָּתַבְתִּי שְׁטָר זֶה. אוֹ שֶׁטָּעַן שֶׁחוֹב זֶה רִבִּית הוּא אוֹ אֲבַק רִבִּית. אוֹ שֶׁטָּעַן שֶׁהוּא שְׁטַר אֲמָנָה אוֹ שֶׁאָמַר כָּתַבְתִּי לִלְווֹת וְלֹא לָוִיתִי. כְּלָלוֹ שֶׁל דָּבָר טוֹעֵן טַעֲנָה שֶׁאִם הוֹדָה בַּעַל הַשְּׁטָר הָיָה הַשְּׁטָר בָּטֵל וְהַמַּלְוֶה עוֹמֵד בִּשְׁטָרוֹ וְאוֹמֵר שֶׁזֶּה שֶׁקֶר טוֹעֵן וְאָמַר הַלְוֶה יִשָּׁבַע לִי וְיִטֹּל הֲרֵי זוֹ מַחְלֹקֶת בֵּין הַגְּאוֹנִים יֵשׁ מִי שֶׁהוֹרָה שֶׁחַיָּב בַּעַל הַשְּׁטָר לְהִשָּׁבַע כְּעֵין שֶׁל תּוֹרָה כְּמִי שֶׁטָּעַן עָלָיו שֶׁפָּרָעוֹ. וְרַבּוֹתַי הוֹרוּ שֶׁלֹּא יִשָּׁבַע הַמַּלְוֶה אֶלָּא אִם טָעַן עָלָיו הַלְוֶה שֶׁפָּרָעוֹ בִּלְבַד. שֶׁהֲרֵי הוֹדָה בַּשְּׁטָר וּלְפָרָעוֹן הוּא עוֹמֵד. אֲבָל כָּל אִלּוּ הַטְּעָנוֹת לֹא כָּל הֵימֶנּוּ לְבַטֵּל שְׁטָר מְקֻיָּם אֶלָּא יְשַׁלֵּם וְאַחַר כָּךְ יִטְעַן עַל הַמַּלְוֶה בְּמַה שֶּׁיִּרְצֶה שֶׁאִם יוֹדֶה יַחְזִיר לוֹ וְאִם כָּפַר יִשָּׁבַע הֶסֵּת. וְלָזֶה דַּעְתִּי נוֹטָה:

ד הַמּוֹצִיא שְׁטַר חוֹב עַל חֲבֵרוֹ מַלְוֶה אוֹמֵר לֹא נִפְרַעְתִּי כְּלוּם וְלוֶה אוֹמֵר פָּרַעְתִּי מֶחֱצָה וְהָעֵדִים מְעִידִים שֶׁפָּרָעוֹ כֻּלּוֹ נִשְׁבָּע הַלְוֶה וְנוֹתֵן מֶחֱצָה שֶׁהֲרֵי הוֹדָה בְּמִקְצָת וְאֵינוֹ כְּמֻשִּׁיב אֲבֵדָה מִפְּנֵי שֶׁאֵימַת הַשְּׁטָר עָלָיו. וְאֵין הַמַּלְוֶה גּוֹבֶה הַמֶּחֱצָה אֶלָּא מִבְּנֵי חוֹרִין שֶׁהֲרֵי הַלָּקוֹחוֹת אוֹמְרִים אָנוּ עַל הָעֵדִים נִסְמֹךְ וַהֲרֵי בִּטְלוּ שְׁטָר זֶה:

ה הוֹצִיא עָלָיו שְׁטַר חוֹב שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְקַיְּמוֹ וְאָמַר הַלְוֶה אֱמֶת שֶׁאֲנִי כָּתַבְתִּי שְׁטָר זֶה אֲבָל פְּרַעְתִּיו אוֹ אֲמָנָה הוּא אוֹ כָּתַבְתִּי לִלְווֹת וַעֲדַיִן לֹא לָוִיתִי וְכָל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה הוֹאִיל וְאִם רָצָה אָמַר לֹא הָיוּ דְּבָרִים מֵעוֹלָם וַהֲרֵי מִפִּיו נִתְקַיֵּם הֲרֵי זֶה נֶאֱמָן וְיִשָּׁבַע הֶסֵּת וְיִפָּטֵר. וְאִם קִיְּמוּ הַמַּלְוֶה אַחַר כָּךְ בְּבֵית דִּין הֲרֵי הוּא כְּשְׁאָר הַשְּׁטָרוֹת:

ו הוֹצִיא עָלָיו שְׁטָר מְקֻיָּם וְאָמַר הַלְוֶה מְזֻיָּף הוּא וּמֵעוֹלָם לֹא כְּתַבְתִּיו אוֹ שְׁטַר אֲמָנָה הוּא וְאָמַר הַמַּלְוֶה כֵּן הַדְּבָרִים אֲבָל שְׁטָר כָּשֵׁר הָיָה לִי וְאָבַד אַף עַל פִּי שֶׁהַמַּלְוֶה הוּא שֶׁשָּׁבַר אֶת שְׁטָרוֹ וְאִלּוּ רָצָה אָמַר אֵינוֹ מְזֻיָּף שֶׁהֲרֵי נִתְקַיֵּם בְּבֵית דִּין אֵינוֹ גּוֹבֶה בּוֹ כְּלוּם אֶלָּא נִשְׁבָּע הַלְוֶה הֶסֵּת וְנִפְטָר שֶׁהֲרֵי זֶה הַשְּׁטָר כְּחֶרֶס הוּא חָשׁוּב:

ז שְׁטַר שֶׁלְוֶה בּוֹ וּפְרָעוֹ אֵינוֹ חוֹזֵר וְלוֶה בּוֹ שֶׁכְּבָר נִמְחַל שִׁעְבּוּדוֹ וְנַעֲשָׂה כְּחֶרֶס:

ח הַמּוֹצִיא שְׁטַר חוֹב מְקֻיָּם עַל חֲבֵרוֹ וְאָמַר הַלְוֶה הֲלֹא פְּרַעְתִּיךָ וְאָמַר לוֹ הַמַּלְוֶה כֵּן הָיָה אֲבָל חָזַרְתִּי וְהֶחְזַרְתִּי לְךָ הַמָּעוֹת וְהִלְוֵיתִי אוֹתְךָ פַּעַם שְׁנִיָּה הֲרֵי בָּטֵל הַשְּׁטָר שֶׁנִּפְרַע וַהֲרֵי הוּא כְּחֶרֶס. אֲבָל אִם אָמַר לוֹ הֶחְזַרְתִּי לְךָ הַמָּעוֹת מִפְּנֵי שֶׁלֹּא הָיוּ טוֹבוֹת עַד שֶׁתַּחֲלִיפֵם לֹא בָּטֵל הַשְּׁטָר וַעֲדַיִן שִׁעְבּוּדוֹ קַיָּם:

ט הוֹצִיא עָלָיו שְׁטַר מְקֻיָּם שֶׁיֵּשׁ לוֹ עָלָיו מָנֶה וְאָמַר לוֹ הַלְוֶה הֲלֹא פְּרַעְתִּיךָ בִּפְנֵי פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי וּבָאוּ אֵלּוּ וְהֵעִידוּ שֶׁפָּרָעוֹ אֲבָל לֹא הִזְכִּיר לוֹ אֶת הַשְּׁטָר וְאָמַר לוֹ הַמַּלְוֶה כֵּן הוּא שֶׁפָּרַעְתָּ אֲבָל חוֹב אַחֵר פָּרַעְתָּ שֶׁהָיָה לִי אֶצְלְךָ הֲרֵי בָּטֵל הַשְּׁטָר. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים כְּשֶׁהֵעִידוּ שֶׁנָּתַן לוֹ בְּתוֹרַת פַּרְעוֹן אֲבָל אִם רָאוּהוּ נוֹתֵן לוֹ מָעוֹת וְלֹא יָדְעוּ אִם הוּא בְּתוֹרַת פַּרְעוֹן אוֹ בְּתוֹרַת פִּקָּדוֹן אוֹ בְּתוֹרַת מַתָּנָה. אִם אָמַר בַּעַל הַשְּׁטָר לֹא הָיוּ דְּבָרִים מֵעוֹלָם הֲרֵי הַחֹזֵק כַּפָּרָן וּבָטֵל הַשְּׁטָר. וְאִם אָמַר פַּרְעוֹן שֶׁל חוֹב אַחֵר הוּא הֲרֵי זֶה נֶאֱמָן וְנִשְׁבָּע וְנוֹטֵל מַה שֶּׁבַּשְּׁטָר שֶׁהֲרֵי לֹא פָּרַעוֹ בְּעֵדִים. מִתּוֹךְ שֶׁיָּכוֹל לוֹמַר מַתָּנָה נְתָנָם לִי נֶאֱמָן לוֹמַר פַּרְעוֹן שֶׁל חוֹב אַחֵר הֵן. אָמַר לוֹ הַלְוֶה וַהֲלֹא שְׁטַר חוֹב זֶה דְּמֵי שׂוֹר שֶׁלָּקַחְתִּי מִמְּךָ הוּא וַאֲתָה גָּבִיתָ דְּמֵי בְּשָׂרוֹ. וְאָמַר לוֹ בַּעַל הַשְּׁטָר כֵּן אֲנִי גָּבִיתִי אֶת דָּמָיו מֵחוֹב אַחֵר שֶׁהָיָה לִי אֶצְלְךָ. הוֹאִיל וְהוֹדָה מֵעַצְמוֹ שֶׁדְּמֵי הַשּׁוֹר הוּא הַחוֹב וּמִדָּמָיו נִפְרַע בָּטֵל הַשְּׁטָר. וְאַף עַל פִּי שֶׁאֵין עָלָיו עֵדִים שֶׁפָּרַע מִדָּמָיו יִשָּׁבַע הַלְוֶה הֶסֵּת שֶׁפָּרָעוֹ. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה:

י הוֹצִיא עָלָיו שְׁטַר חוֹב בְּעֵד אֶחָד וְלוֶה טוֹעֵן פָּרַעְתִּי הֲרֵי זֶה מְחֻיָּב שְׁבוּעָה וְאֵינוֹ יָכוֹל לִשָּׁבַע וּמְשַׁלֵּם. טָעַן וְאָמַר יִשָּׁבַע לִי שֶׁלֹּא פְּרַעְתִּיו הֲרֵי זֶה נִשְׁבָּע שֶׁאֲפִלּוּ הָיוּ בַּשְּׁטָר שְׁנֵי עֵדִים וְאָמַר יִשָּׁבַע לִי שֶׁלֹּא פְּרַעְתִּיו הֲרֵי זֶה נִשְׁבָּע כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ:

יא וְכֵן הוֹרוּ רַבּוֹתַי שֶׁהַכּוֹפֵר בְּמִלְוֶה עַל פֶּה בְּבֵית דִּין וּבָא עֵד אֶחָד שֶׁלָּוֶה הֲרֵי זֶה יִשָּׁבַע שְׁבוּעַת הַתּוֹרָה. חָזַר וְאָמַר כֵּן הָיָה לָוִיתִי וּפָרַעְתִּי אוֹ מָחַל לִי אוֹ נִתְחַיֵּב לִי מִמָּקוֹם אַחֵר הֲרֵי זֶה מְחֻיָּב שְׁבוּעָה וְאֵינוֹ יָכוֹל לִשָּׁבַע וּמְשַׁלֵּם:

יב מִי שֶׁטָּעַן שֶׁפָּרַע הַשְּׁטָר וְאָמַר יִשָּׁבַע הַמַּלְוֶה וְיִטֹּל אוֹמְרִים לוֹ הָבֵא מְעוֹתֶיךָ וְאַחַר כָּךְ יִשָּׁבַע וְיִטֹּל. אִם אֵין לוֹ כְּלוּם לְשַׁלֵּם מַשְׁבִּיעִין אוֹתוֹ כְּתַקָּנַת הַגְּאוֹנִים שֶׁאֵין לוֹ וְלִכְשֶׁתַּשִּׂיג יָדוֹ יִתֵּן לְבַעַל חוֹבוֹ וְיִשָּׁבַע שֶׁלֹּא פָּרַע וְאַחַר כָּךְ יִתֵּן לוֹ:

יג מִי שֶׁהָיָה לוֹ חוֹב עַל חֲבֵרוֹ בִּשְׁטָר וְאָבַד הַשְּׁטָר וַהֲרֵי הָעֵדִים קַיָּמִין אַף עַל פִּי שֶׁקָּנוּ מִיָּדוֹ וְטָעַן שֶׁפָּרַע הֲרֵי זֶה נִשְׁבָּע הֶסֵּת. וְהוֹרוּ רַבּוֹתַי שֶׁאֲפִלּוּ הָיָה הַחוֹב לִזְמַן וַעֲדַיִן לֹא הִגִּיעַ זְמַנּוֹ לְהִפָּרַע הוֹאִיל וְכָתְבוּ לוֹ הַשְּׁטָר וְאֵין בְּיָדוֹ שְׁטָר וְהַלְוֶה טוֹעֵן פָּרַעְתִּי נֶאֱמָן וְנִשְׁבָּע הֶסֵּת שֶׁפָּרַע שֶׁאָנוּ חוֹשְׁשִׁין שֶׁמָּא פָּרְעוֹ וּלְפִיכָךְ

קָרַע הַשְּׁטָר אוֹ שְׁרָפוֹ. וְכֵן הוֹרוּ רַבּוֹתַי שֶׁאִם הָיָה הַשְּׁטָר יוֹצֵא מִתַּחַת יְדֵי אַחֵר וְהַלְוֶה טוֹעֵן מִמֶּנִּי נָפַל אַחַר שֶׁפָּרַעְתִּי אַף עַל פִּי שֶׁהוּא בְּתוֹךְ זְמַנּוֹ נִשְׁבָּע הֶסֵּת וְנִפְטָר שֶׁכֵּיוָן שֶׁאֵין הַשְּׁטָר בְּיַד הַמַּלְוֶה אֵין שָׁם חֲזָקָה:

יד שְׁנַיִם שֶׁהֵן אוֹחֲזִין בְּשְׁטָר הַמַּלְוֶה אוֹמֵר שֶׁלִּי הוּא וְהוֹצָאתִיו לְהַפְרַע בּוֹ מִמְּךָ וְהַלְוֶה אוֹמֵר פְּרַעְתִּיו וּמִמֶּנִּי נָפַל. אִם הָיָה הַשְּׁטָר שֶׁיָּכוֹל לְקַיְּמוֹ זֶה יִשָּׁבַע שֶׁאֵין לוֹ בְּדָמִים אֵלּוּ פָּחוֹת מֵחֶצְיָן וְזֶה יִשָּׁבַע שֶׁאֵין לוֹ בַּדָּמִים פָּחוֹת מֵחֶצְיָן וְיִשַּׁלֵּם הַלְוֶה מֶחֱצָה. וְאִם אֵינוֹ יָכוֹל לְקַיְּמוֹ יִשָּׁבַע הַלְוֶה הֶסֵּת שֶׁפָּרָעוֹ וְיִלֵּךְ לוֹ:

טו הָאוֹמֵר לַחֲבֵרוֹ מָנֶה יֵשׁ לִי בְּיָדְךָ וְהַלָּה אוֹמֵר אֵין לְךָ בְּיָדִי כְּלוּם אוֹ שֶׁאוֹמֵר פְּרַעְתִּיךָ. אָמַר לוֹ הַתּוֹבֵעַ לִי הֶסֵּת. אָמַר לוֹ הַנִּתְבָּע וַהֲלֹא שְׁטָר יֵשׁ לְךָ עָלַי וְאַתָּה רוֹצֶה לְהַשְׁבִּיעַ אוֹתִי תְּחִלָּה וְאַחַר כָּךְ תּוֹצִיא הַשְּׁטָר הַפָּרוּעַ וְתִגְבֶּה בּוֹ. אוֹמְרִים לוֹ הָבֵא הַשְּׁטָר. אָמַר הַמַּלְוֶה אֵין לִי שְׁטָר עָלָיו מֵעוֹלָם אוֹ שְׁטָר הָיָה לִי וְאָבַד הוֹרוּ רַבּוֹתַי שֶׁאוֹמְרִים לַמַּלְוֶה בַּסֵּל כָּל שְׁטָר שֶׁיֵּשׁ לְךָ קֹדֶם זְמַן זֶה וְאַחַר כָּךְ תַּשְׁבִּיעֵהוּ הֶסֵּת אוֹ הַחֲרֵם חֵרֶם סְתָם וְלֵךְ וּבַקֵּשׁ עַד שֶׁתִּמְצָא הַשְּׁטָר:

פרק טו

א הַמַּלְוֶה אֶת חֲבֵרוֹ בְּעֵדִים וְאָמַר אַל תִּפָּרְעֵנִי אֶלָּא בְּעֵדִים בֵּין שֶׁאָמַר לוֹ בִּשְׁעַת הַלְוָאָה בֵּין שֶׁאָמַר לוֹ אַחַר שֶׁהִלְוָהוּ הֲרֵי זֶה צָרִיךְ לְפָרְעוֹ בְּעֵדִים מִפְּנֵי הַתְּנַאי. טָעַן הַלְוֶה וְאָמַר לוֹ וְכֵן עָשִׂיתִי וּפָרַעְתִּיךָ בִּפְנֵי פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי וְהָלְכוּ לָהֶם לִמְדִינַת הַיָּם אוֹ מֵתוּ הֲרֵי זֶה נֶאֱמָן וְנִשְׁבָּע שְׁבוּעַת הֶסֵּת וְנִפְטָר. וְכֵן אִם אָמַר אַל תִּפָּרְעֵנִי אֶלָּא בִּפְנֵי תַּלְמִידֵי חֲכָמִים אוֹ בִּפְנֵי רוֹפְאִים וְאָמַר לוֹ בִּפְנֵיהֶם פָּרַעְתִּיךָ וְאוֹתָן הָעֵדִים שֶׁפָּרַעְתִּיךָ בִּפְנֵיהֶם מֵתוּ אוֹ הָלְכוּ לָהֶם לִמְדִינַת הַיָּם הֲרֵי זֶה נֶאֱמָן וְנִשְׁבָּע הֶסֵּת וְנִפְטָר. אֲבָל אִם אָמַר לוֹ אַל תִּפָּרְעֵנִי אֶלָּא בִּפְנֵי פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי וְאָמַר לוֹ פָּרַעְתִּיךָ בִּפְנֵי אֲחֵרִים וּמֵתוּ אוֹ הָלְכוּ לָהֶם לִמְדִינַת הַיָּם אֵינוֹ נֶאֱמָן שֶׁמִּפְּנֵי טַעֲנָה זוֹ הִתְנָה עָלָיו וְאָמַר לוֹ אַל תִּפָּרְעֵנִי אֶלָּא בִּפְנֵי רְאוּבֵן וְשִׁמְעוֹן שֶׁהֵם עוֹמְדִים עִמּוֹ כְּדֵי שֶׁלֹּא יִדְחֶה אוֹתוֹ וְיֹאמַר בִּפְנֵי אֲחֵרִים פָּרַעְתִּי וְהָלְכוּ לָהֶם:

ב יֵשׁ נַסְחָאוֹת מִן הַגְּמָרָא שֶׁכָּתוּב בָּהֶן שֶׁהָאוֹמֵר לַחֲבֵרוֹ אַל תִּפָּרְעֵנִי אֶלָּא בְּעֵדִים וְאָמַר לוֹ פָּרַעְתִּיךָ בִּפְנֵי פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי וְהָלְכוּ לִמְדִינַת הַיָּם אֵינוֹ נֶאֱמָן וְטָעוּת סְפָרִים הוּא וּלְפִיכָךְ טָעוּ הַמּוֹרִים עַל פִּי אוֹתָן הַסְּפָרִים וּכְבָר חָקַרְתִּי עַל הַנַּסְחָאוֹת הַיְשָׁנוֹת וּמָצָאתִי בָּהֶן שֶׁהוּא נֶאֱמָן וְהִגִּיעַ לְיָדֵי בְּמִצְרַיִם מִקֹּצֶת גְּמָרָא יְשָׁנָה כָּתוּב עַל הַגְּוִילִים כְּמוֹ שֶׁהָיוּ כּוֹתְבִין קֹדֶם לַזְּמַן הַזֶּה בְּקֹרוֹב חֲמֵשׁ מֵאוֹת שָׁנָה וּשְׁתֵּי נַסְחָאוֹת מָצָאתִי מִן הַגְּוִילִים בַּהֲלָכָה זוֹ וּבִשְׁתֵּיהֶם כָּתוּב וְאִם אָמַר פָּרַעְתִּי בִּפְנֵי פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי וְהָלְכוּ לָהֶן לִמְדִינַת הַיָּם נֶאֱמָן. וּמִפְּנֵי טָעוּת זוֹ שֶׁאֵרַע לְמִקֹּצֶת הַסְּפָרִים הוֹרוּ מִקֹּצֶת גְּאוֹנִים שֶׁאִם אָמַר לוֹ אַל תִּפָּרְעֵנִי אֶלָּא בִּפְנֵי פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי וּפָרְעוֹ בִּפְנֵי אֲחֵרִים שֶׁאֵינוֹ נֶאֱמָן אַף עַל פִּי שֶׁהֵבִיא עֵדִים שֶׁפָּרְעוֹ בִּפְנֵיהֶם וְגַם זוֹ טָעוּת גְּדוֹלָה וְהַדִּין הֶאֱמֶת שֶׁאִם בָּאוּ עֵדִים שֶׁפָּרְעוֹ בִּפְנֵיהֶם נִפְטָר וְאֵין כָּאן מְקוֹם חֲשָׁשׁ. גַּם הַהוֹרָאָה הַזֹּאת עַל פִּי סִפְרֵיהֶן שֶׁכָּתוּב בָּהֶן בְּאוֹתוֹ שֶׁאָמַר לַחֲבֵרוֹ פָּרַעְנִי בִּפְנֵי עֵדִים שֶׁשָּׁנוּ הֲלָכוֹת וְהָלַךְ וּפָרְעוֹ בִּפְנֵי עֵדִים וְטָעוּת סְפָרִים הוּא וּמָצָאתִי בַּגְּוִילִים כָּתוּב אָזַל פַּרְעֵיהּ בֵּינֵיהּ לְבֵין דִּילֵיהּ אַף עַל פִּי שֶׁהַסְּפָרִים מַגְּהִין כְּמוֹ שֶׁבַּאַרְנוּ כָּךְ יֵרָאֶה מִדִּין הַגְּמָרָא. וְעוֹד דְּבָרִים שֶׁל דַּעַת הֵן וְכִי מֶה הָיָה לוֹ לַעֲשׂוֹת אָמַר לוֹ אַל תִּפָּרְעֵנִי אֶלָּא בִּפְנֵי עֵדִים וְכִי יֵשׁ לוֹ לֶאֱסֹר אֶת הָעֵדִים בְּבֵית הַסֹּהַר כָּל יְמֵיהֶם שֶׁלֹּא יֵלְכוּ וְעוֹד אִם מֵתוּ מַה יַּעֲשֶׂה נִמְצָא זֶה פּוֹרֵעַ פַּעַם אַחַר פַּעַם לְעוֹלָם עַד שֶׁיָּבִיא עֵדִים אִם כֵּן נַעֲשֵׂית עֵדוּת זוֹ עֵדוּת בִּשְׁטָר וְנִמְצָא זֶה כֵּיוָן שֶׁאָמַר אַל תִּפָּרְעֵנִי אֶלָּא בְּעֵדִים נַעֲשֵׂית מִלְוֶה בִּשְׁטָר וְאֵין מִי שֶׁעָלָה עַל לִבּוֹ זֶה. אֲבָל וַדַּאי אִם אָמַר בִּפְנֵי פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי הוּא הִפְסִיד עַל עַצְמוֹ שֶׁפָּרַע בִּפְנֵי אֲחֵרִים וְהָלְכוּ לָהֶם. אֲבָל אִם בָּאוּ וְהֵעִידוּ שֶׁפָּרְעוֹ אֵין כָּאן בֵּית מֵחוֹשׁ וְכָזֶה רָאוּי לָדוּן וּלְהוֹרוֹת:

ג הִתְנָה הַמַּלְוֶה עַל הַלְוֶה שֶׁיִּהְיֶה נֶאֱמָן בְּכָל עֵת שֶׁיֹּאמַר שֶׁלֹּא פְּרָעוֹ הֲרֵי זֶה נוֹטֵל בִּלֹּא שְׁבוּעָה אַף עַל פִּי שֶׁטָּעַן שֶׁפָּרָעוֹ. וְאִם הֵבִיא עֵדִים שֶׁפָּרְעוֹ אֵינוֹ נוֹטֵל כְּלוּם:

ד הִתְנָה עָלָיו שֶׁיִּהְיֶה הַמַּלְוֶה נֶאֱמָן כִּשְׁנֵי עֵדִים אַף עַל פִּי שֶׁהֵבִיא עֵדִים שֶׁפָּרְעוֹ הֲרֵי זֶה גּוֹבֶה מִמֶּנּוּ בִּלֹּא שְׁבוּעָה שֶׁהֲרֵי הֶאֱמִינוֹ כִּשְׁנֵי עֵדִים. וַאֲפִלּוּ הֵבִיא מֵאָה עֵדִים (שֶׁפָּרְעוֹ הֲרֵי גּוֹבֶה מִמֶּנּוּ בִּלֹּא שְׁבוּעָה וַאֲפִלּוּ הֵבִיא מֵאָה עֵדִים) שֶׁפָּרְעוֹ בִּפְנֵיהֶם שֶׁהַשְּׁנַיִם כְּמֵאָה. אֲבָל אִם אָמַר לוֹ הֲרֵי אַתָּה נֶאֱמָן עָלַי כִּשְׁלֹשָׁה הוֹאִיל וְיָרַד לְמִנְיָן אִם פָּרְעוֹ בִּפְנֵי אַרְבָּעָה הֲרֵי זֶה פָּרוּעַ. זֶה שֶׁהֶאֱמִין הַמַּלְוֶה כִּשְׁנֵי עֵדִים מַה תִּהְיֶה תַּקָּנָתוֹ כְּשֶׁיִּפָּרַע יִקְרַע הַשְּׁטָר אוֹ יָעִיד זֶה הַמַּלְוֶה עַל עַצְמוֹ שֶׁבִּטֵּל כָּל שְׁטָר שֶׁיֵּשׁ לוֹ עַל פְּלוֹנִי. אוֹ יָעִיד עַל עַצְמוֹ שֶׁלֹּא בִּפְנֵי הַלְוֶה שֶׁקִּבֵּל כָּל חוֹב שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֵצֶל פְּלוֹנִי:

ה הֲרֵי שֶׁפָּרְעוֹ וְטָעַן הַמַּלְוֶה שֶׁלֹּא נִפְרַע וּפָרְעוֹ פַּעַם שְׁנִיָּה מִפְּנֵי הַתְּנַאי הֲרֵי הַלְוֶה חוֹזֵר וְתוֹבֵעַ אֶת הַמַּלְוֶה בְּדִין וְאוֹמֵר לוֹ כָּךְ וְכָךְ אַתָּה חַיָּב לִי מִפְּנֵי שֶׁפָּרַעְתִּיךָ שְׁתֵּי פְּעָמִים. אִם הוֹדָה יְשַׁלֵּם וְאִם כָּפַר יִשָּׁבַע שְׁבוּעַת הֶסֵּת עַל כָּךְ שֶׁלֹּא פְּרָעוֹ אֶלָּא פַּעַם אַחַת. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה:

ו הִתְנָה הַלּוֹוֶה שֶׁיִּהְיֶה נֶאֱמָן בְּכָל עֵת שֶׁיֹּאמַר פָּרַעְתִּי אֵינוֹ גּוֹבֶה בִּשְׁטָר זֶה לֹא מִן הַיּוֹרֵשׁ וְלֹא מִן הַלּוֹקֵחַ. וַאֲפִלּוּ אָמַר לוֹוֶה לֹא פָּרַעְתִּי אֵין הַמַּלְוֶה טוֹרֵף בִּשְׁטָר זֶה מִן הַלָּקוֹחוֹת שֶׁמָּא עָשׂוּ קְנוּנְיָא עַל נְכָסָיו שֶׁל זֶה. טָעַן הַלּוֹוֶה בִּשְׁטָר זֶה וְאָמַר פָּרַעְתִּי מִקְצָתוֹ וְהַמַּלְוֶה אוֹמֵר לֹא פָּרַע כְּלוּם מְשַׁלֵּם הַמִּקְצָת שֶׁהוֹדָה בּוֹ וְנִשְׁבָּע שְׁבוּעַת הֶסֵת שֶׁהֲרֵי הֶאֱמִינוֹ. וְאִם הִתְנָה עָלָיו שֶׁיִּהְיֶה נֶאֱמָן בְּלֹא שְׁבוּעַת הֶסֵת אֵינוֹ נִשְׁבָּע׃

ז הִתְנָה הַמַּלְוֶה שֶׁיִּהְיֶה גּוֹבֶה בְּלֹא שְׁבוּעָה הֲרֵי זֶה גּוֹבֶה מִמֵּנּוּ בְּלֹא שְׁבוּעָה. אֲבָל אִם בָּא לִגְבוֹת מִיּוֹרְשָׁיו יִשָּׁבַע וַאֲחַר כָּךְ יִגְבֶּה. וְאִם הִתְנָה שֶׁיִּגְבֶּה אַף מִן הַיּוֹרֵשׁ בְּלֹא שְׁבוּעָה גּוֹבֶה בְּלֹא שְׁבוּעָה. וְכֵן אִם הִתְנָה שֶׁיִּגְבֶּה מִן הָעִידִית גּוֹבֶה מִן הַיּוֹרְשִׁין. שֶׁכָּל תְּנַאי שֶׁבְּמָמוֹן קַיָּם. בָּא לִגְבוֹת מִן הַלּוֹקֵחַ לֹא יִטְרֹף אֶלָּא בִּשְׁבוּעָה שֶׁאֵין זֶה מַתְנָה לְאַבֵּד מָמוֹן חֲבֵרוֹ׃

פרק טז

א הַחוֹב בְּאַחֲרָיוּת הַלּוֹוֶה עַד שֶׁיִּפָּרְעֶנּוּ לִיד הַמַּלְוֶה אוֹ לְיַד שְׁלוּחוֹ. אָמַר לוֹ הַמַּלְוֶה זְרֹק לִי חוֹבִי וְהִפָּטֵר וְזָרַק וְאָבַד אוֹ נִשְׂרַף קֹדֶם שֶׁיַּגִּיעַ לְיַד הַמַּלְוֶה פָּטוּר. אָמַר לוֹ זְרֹק לִי חוֹבִי בְּתוֹרַת גִּטִּין. הָיוּ הַמָּעוֹת קְרוֹבוֹת לַלְּוֶה הֲרֵי עֲדַיִן בְּאַחֲרָיוּתוֹ. הָיוּ קְרוֹבוֹת לַמַּלְוֶה נִפְטָר הַלְּוֶה. מֻחֶזֶקֶת עַל מֻחֶזֶקֶת אִם אָבְדוּ מִשָּׁם אוֹ נִגְנְבוּ מְשַׁלֵּם הַלּוֹוֶה מֻחֶזֶקֶת׃

ב הָיָה רְאוּבֵן חַיָּב לְשִׁמְעוֹן מָנֶה וְאָמַר לְלֵוִי הוֹלֵךְ לְשִׁמְעוֹן מָנֶה זֶה שֶׁאֲנִי חַיָּב לוֹ. אִם בָּא לַחְזֹר אֵינוֹ חוֹזֵר וְהוּא חַיָּב בְּאַחֲרָיוּתוֹ עַד שֶׁיַּגִּיעַ הַמָּנֶה לְשִׁמְעוֹן. הֶחְזִיר לֵוִי אֶת הַמָּנֶה לִרְאוּבֵן שְׁנֵיהֶן חַיָּבִין בְּאַחֲרָיוּתוֹ עַד שֶׁיַּגִּיעַ לְיַד שִׁמְעוֹן כָּל חוֹבוֹ׃

ג רְאוּבֵן שֶׁהָיָה חַיָּב לְשִׁמְעוֹן מָנֶה וְאָמַר שִׁמְעוֹן לִרְאוּבֵן מָנֶה שֶׁיֵּשׁ לִי בְּיָדְךָ תְּנֵהוּ לְלֵוִי שֶׁלְּשָׁתָן עוֹמְדִין וְקִבֵּל לֵוִי וְנִמְצָא רְאוּבֵן עָנִי וְאֵין לוֹ מִמַּה שֶׁיִּגְבֶּה מִמֶּנּוּ הֲרֵי לֵוִי חוֹזֵר בַּחוֹב שֶׁל שִׁמְעוֹן שֶׁזֶּה הִטְעָהוּ. וְאִם יָדַע לֵוִי שֶׁהוּא עָנִי אוֹ שֶׁהָיָה עָשִׁיר בְּאוֹתָהּ שָׁעָה וְהֶעֱנִי אֵינוֹ יָכוֹל לַחְזֹר שֶׁהֲרֵי קִבֵּל. טָעַן לֵוִי שֶׁהָיָה רְאוּבֵן עָנִי וְהִטְעָהוּ וְשִׁמְעוֹן אוֹמֵר עָשִׁיר הָיָה וְהֶעֱנִי יֵרֵאָה לִי שֶׁעַל שִׁמְעוֹן לְהָבִיא רְאָיָה וְאַחַר כָּךְ יִפָּטֵר מֵחוֹב לֵוִי. לֹא יִהְיֶה אֶלָּא שׁוֹבֵר בְּיָדוֹ. אוֹמְרִים לוֹ קַיֵּם שׁוֹבָרְךָ וְהִפָּטֵר׃

ד כְּבָר בֵּאַרְנוּ בְּהִלְכוֹת מֹקֶח וּמִמְכָּר שֶׁרְאוּבֵן שֶׁלֹּא הָיָה לוֹ אֶצֶל שִׁמְעוֹן כְּלוּם וְהָיָה רְאוּבֵן חַיָּב לְלֵוִי מָנֶה וְהִמְחָהוּ אֶצֶל שִׁמְעוֹן אַף עַל פִּי שֶׁהִמְחָהוּ בְּמַעֲמַד שְׁלָשְׁתָּן לֹא קָנָה. וְאִם רָצָה שִׁמְעוֹן שֶׁלֹּא יִתֵּן לֹא יִתֵּן וְאִם נָתַן חוֹזֵר וְגוֹבֶה מֵרְאוּבֵן שֶׁהֲרֵי עַל פִּיו נָתָן. וְכֵן אִם רָצָה לֵוִי לַחְזֹר וְלוֹמַר אֵינִי רוֹצֶה לִגְבוֹת מִשִּׁמְעוֹן חוֹזֵר וְגוֹבֶה מֵרְאוּבֵן וְאַף עַל פִּי שֶׁנִּפְרַע מִקְצַת מִשִּׁמְעוֹן חוֹזֵר וְגוֹבֶה הַשְּׁאָר מֵרְאוּבֵן׃

ה חֶנְוָנִי שֶׁהָיָה נוֹתֵן לְבַעַל הַבַּיִת מִן הַחֲנוּת כָּל מַה שֶּׁיִּרְצֶה בְּתוֹרַת הַלְוָאָה וּמַקִּיפוֹ עַד שֶׁיִּתְקַבֵּץ הַכֹּל וּפוֹרֵעַ לוֹ וְאָמַר לוֹ בַּעַל הַבַּיִת תֵּן לַפּוֹעֲלִים סָלַע אוֹ לְבַעַל חוֹבִי מָנֶה שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֶצְלִי וַאֲנִי אֶתֵּן לְךָ וַהֲרֵי הַחֶנְוָנִי אוֹמֵר נָתַתִּי וְהַפּוֹעֵל אוֹ בַּעַל חוֹבוֹ אוֹמֵר לֹא לָקַחְתִּי הֲרֵי הַפּוֹעֵל אוֹ בַּעַל חוֹב נִשְׁבָּע וְנוֹטֵל מִבַּעַל הַבַּיִת חוֹבוֹ וְכֵן הַחֶנְוָנִי נִשְׁבָּע וְנוֹטֵל מִבַּעַל הַבַּיִת מַה שֶּׁטָּעַן שֶׁהֲרֵי הוּא אָמַר לוֹ לִתֵּן. וְהַפּוֹעֵל נִשְׁבָּע בְּמַעֲמַד הַחֶנְוָנִי וְכֵן הַחֶנְוָנִי בְּמַעֲמַד הַפּוֹעֵל אוֹ בַּעַל חוֹב כְּדֵי שֶׁיְּקַלְמוּ זֶה מִזֶּה. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה. וּשְׁבוּעָה זוֹ תַּקָּנַת חֲכָמִים הִיא בִּנְקִיטַת חֵפֶץ מִפְּנֵי שֶׁבָּאִין שְׁנֵיהֶן לִטֹּל. לְפִיכָךְ אִם מֵת הַחֶנְוָנִי נוֹטֵל בַּעַל חוֹב בְּלֹא שְׁבוּעָה וְכֵן אִם מֵת פּוֹעֵל אוֹ בַּעַל חוֹב הַחֶנְוָנִי נוֹטֵל בְּלֹא שְׁבוּעָה שֶׁהֲרֵי אֵין בַּעַל הַבַּיִת מַפְסִיד כְּלוּם וְאֵינוֹ מְשַׁלֵּם אֶלָּא תַּשְׁלוּם אֶחָד׃

ו הַחֶנְוָנִי אוֹמֵר אַתָּה אָמַרְתָּ לִתֵּן לָזֶה מָנֶה אוֹ צִוִּיתָ וְאָמַרְתָּ לִי אִם יָבוֹא פְּלוֹנִי תֵּן לוֹ וּבַעַל הַבַּיִת אוֹמֵר לֹא אָמַרְתִּי לְךָ הֲרֵי בַּעַל הַבַּיִת נִשְׁבָּע וְנִפְטָר וְהַחֶנְוָנִי עוֹשֶׂה דִּין עִם זֶה שֶׁנָּתַן לוֹ. וְכֵן אִם אָמַר הַחֶנְוָנִי לְבַעַל הַבַּיִת הַמַּקִּיפוֹ כָּתוּב בְּפִנְקְסִי שֶׁיֵּשׁ לִי אֶצְלְךָ מָנֶה וּבַעַל הַבַּיִת אוֹמֵר אֵינִי יוֹדֵעַ נִשְׁבָּע בַּעַל הַבַּיִת הֶסֵת שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ וְנִפְטָר כְּדִין כָּל טוֹעֵן עַל חֲבֵרוֹ לְכָל דָּבָר וְאֵין בָּזֶה תַּקָּנַת חֲכָמִים׃

ז רְאוּבֵן שֶׁהוֹצִיא שְׁטַר חוֹב שֶׁיֵּשׁ לְלֵוִי עַל שִׁמְעוֹן וְטָעַן שֶׁלֵּוִי נָתַנוֹ לוֹ בִּכְתִיבָה וּמְסִירָה וְאָבַד הַשְּׁטָר שֶׁהֶקְנָהוּ בּוֹ אוֹ שֶׁטָּעַן שֶׁהֶקְנָהוּ לוֹ עַל גַּב הַקַּרְקַע הֲרֵי זֶה גּוֹבֶה אוֹתוֹ מִשִּׁמְעוֹן הוֹאִיל וְיוֹצֵא מִתַּחַת יָדוֹ. טָעַן שִׁמְעוֹן שֶׁפָּרַע לְלֵוִי וְאָמַר יִשָּׁבַע לִי שִׁמְעוֹן וַאֲחַר כָּךְ יִגְבֶּה רְאוּבֵן. הוֹדָה לוֹ שֶׁפָּרַע יִשָּׁלֵם לְלֵוִי לְרְאוּבֵן. טָעַן לֵוִי שֶׁלֹּא מָכַר וְלֹא נָתַן שְׁטָר זֶה נִשְׁבָּע הֶסֵת וְנִפְטָר׃

ח שְׁטָר שֶׁהָיָה בְּיַד שָׁלִישׁ וְהוֹצִיא מִתַּחַת יָדוֹ בְּבֵית דִּין וְאָמַר פָּרוּעַ הוּא נֶאֱמָן אַף עַל פִּי שֶׁהַשְּׁטָר מְקֻיָּם שֶׁאִלּוּ רָצָה הָיָה שׁוֹרְפוֹ אוֹ קוֹרְעוֹ. וְכֵן אִם מֵת הַשָּׁלִישׁ וְנִמְצָא כְּתָב יוֹצֵא מִתַּחַת יְדֵי שָׁלִישׁ שֶׁשְּׁטָר זֶה הַמַּנַּח אֶצְלוֹ פָּרוּעַ הוּא הֲרֵי זֶה פָּרוּעַ אַף עַל פִּי שֶׁאֵין עֵדִים עַל הַכְּתָב. אֲבָל כְּתָב שֶׁיָּצָא מִתַּחַת יְדֵי מַלְוֶה שֶׁשְּׁטָר פְּלוֹנִי פָּרוּעַ אֲפִלּוּ הָיָה בִּכְתַב יְדֵי הַמַּלְוֶה אֵינוֹ אֶלָּא כְּמִשְׁחָק׃

ט הָיוּ עֵדִים עַל הַכְּתָב אִם הָיוּ מְקֻיָּמִין הֲרֵי הַשְּׁטָר פָּרוּעַ. וְאִם אֵין עָלָיו קִיּוּם יִשְׁאֲלוּ הָעֵדִים הַחֲתוּמִין עַל זֶה הַשּׁוֹבֵר. אִם לֹא יָדְעוּ אוֹ שֶׁאֵין הָעֵדִים מְצוּיִין הוֹאִיל וּמִתַּחַת יְדֵי הַמַּלְוֶה אוֹ מִתַּחַת יְדֵי יוֹרְשָׁיו יָצָא אֵין הַשּׁוֹבֵר כְּלוּם׃

י נִמְצָא הַשְּׁטָר בֵּין שְׁטָרוֹת פְּרוּעִין הֲרֵי זֶה פָּרוּעַ וְאַף עַל פִּי שֶׁאֵין עֵדִים עַל הַכְּתָב הַנִּמְצָא. וְכֵן אִם נִמְצָא כָּתוּב בְּגוּפוֹ שֶׁל שְׁטָר בֵּין מִפָּנָיו בֵּין מֵאֲחוֹרָיו וַאֲפִלּוּ בְּמִקְצָתוֹ שְׁטָר זֶה פָּרוּעַ אוֹ נִפְרָע מִמֶּנּוּ כָּךְ וְכָךְ עוֹשִׂין עַל פִּי הַכְּתָב וְאַף עַל פִּי שֶׁאֵין עַל הַכְּתָב עֵדִים וְאַף עַל פִּי שֶׁיָּצָא מִתַּחַת יְדֵי הַמַּלְוֶה שֶׁאִלּוּ לֹא נִפְרַע לֹא הָיָה כּוֹתֵב עַל הַשְּׁטָר׃

יא הַמּוֹצֵא שְׁטָר בֵּין שְׁטָרוֹתָיו וְאֵין יוֹדֵעַ מַה טִּיבוֹ יִהְיֶה מֻנָּח עַד שֶׁיָּבוֹא אֵלָיָּהוּ׃

יב הָאוֹמֵר לְבָנָיו שְׁטָר בֵּין שְׁטָרוֹתַי פָּרוּעַ וְאֵינִי יוֹדֵעַ אֵיזֶה הוּא שְׁטָרוֹתָיו כֻּלָּן פְּרוּעִין. נִמְצָא לְאֶחָד שָׁם שְׁנֵי שְׁטָרוֹת הַגָּדוֹל פָּרוּעַ וְהַקָּטָן אֵינוֹ פָּרוּעַ. אָמַר לַחֲבֵרוֹ שְׁטָר לְךָ בְּיָדֵי פָּרוּעַ הַגָּדוֹל פָּרוּעַ וְהַקָּטָן אֵינוֹ פָּרוּעַ. חוֹב לְךָ בְּיָדֵי פָּרוּעַ כָּל שְׁטָרוֹת שֶׁיֵּשׁ לוֹ עָלָיו כֻּלָּן פְּרוּעִין׃

פרק יז

א מַלְוֶה שֶׁמֵּת וּבָא הַיּוֹרֵשׁ לִתְבֹּעַ אֶת הַלְוֶה בִּשְׁטָר שֶׁעָלָיו וְאָמַר פָּרַעְתִּי לְאָבִיךָ וְהַיּוֹרֵשׁ אוֹמֵר אֵינִי יוֹדֵעַ אוֹמְרִים לוֹ עָמֹד וְשַׁלֵּם לוֹ. אָמַר יִשְׁבַּע לִי הֲרֵי זֶה נִשְׁבָּע בִּנְקִיטַת חֵפֶץ שֶׁלֹּא פְּקָדָנוּ אַבָּא עַל יְדֵי אַחֵר וְשֶׁלֹּא אָמַר לָנוּ אַבָּא בְּפִיו וְשֶׁלֹּא מָצִינוּ בֵּין שְׁטָרוֹתָיו שֶׁל אַבָּא שֶׁשְּׁטָר זֶה פָּרוּעַ וְגוֹבֶה׃

ב מֵת הַלְוֶה אַחַר שֶׁמֵּת הַמַּלְוֶה וּבָא הַיּוֹרֵשׁ לְהִפָּרַע מִן הַיּוֹרֵשׁ לֹא יִפָּרַע אֶלָּא בִּשְׁבוּעָה וְאוֹמֵר לוֹ תְּחִלָּה יִשָּׁבַע שֶׁלֹּא פְּקָדָנוּ אַבָּא וְשֶׁלֹּא אָמַר לָנוּ אַבָּא וְלֹא מָצִינוּ בֵּין שְׁטָרוֹתָיו שֶׁל אַבָּא שֶׁשְּׁטָר זֶה פָּרוּעַ. וַאֲפִלּוּ הָיָה הַיּוֹרֵשׁ קָטָן הַמַּטָּל בָּעֲרִיסָה כְּשֶׁמֵּת מוֹרִישׁוֹ הֲרֵי זֶה נִשְׁבָּע וְנוֹטֵל. וְאִם צִוָּה הַמַּלְוֶה בִּשְׁעַת מִיתָתוֹ שֶׁשְּׁטָר זֶה אֵינוֹ פָּרוּעַ יִפָּרַע הַיּוֹרֵשׁ בְּלֹא שְׁבוּעָה אֲפִלּוּ מִן הַיּוֹרֵשׁ׃

ג מֵת הַלְוֶה תְּחִלָּה וְאַחַר כָּךְ מֵת הַמַּלְוֶה אֵין יוֹרְשֵׁי מַלְוֶה נוֹטְלִין מִיּוֹרְשֵׁי לְוֶה כְּלוּם שֶׁבְּשָׁעָה שֶׁמֵּת הַלְוֶה נִתְחַיֵּב הַמַּלְוֶה לְהִשָּׁבַע וְאַחַר כָּךְ יִטֹּל כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ וּכְבָר מֵת וְאֵין אָדָם מוֹרִישׁ שְׁבוּעָה לְבָנָיו שֶׁאֵינָן יְכוֹלִין לְהִשָּׁבַע שֶׁלֹּא נִפְרַע אֲבִיהֶם כְּלוּם. וְאִם עָבַר הַדַּיָּן וְהִשְׁבִּיעַ יוֹרְשֵׁי מַלְוֶה וְגָבוּ אֶת חוֹבָן אֵין מוֹצִיאִין מִיָּדָם. לְפִיכָךְ שְׁטַר חוֹב שֶׁל יְתוֹמִים הַבָּאִים לְהִפָּרַע מִן הַיְתוֹמִים שֶׁמֵּת אֲבִיהֶן הַלְוֶה תְּחִלָּה אֵין קוֹרְעִין אוֹתוֹ וְאֵין מַגְבִּין בּוֹ. אֵין גּוֹבִין בּוֹ שֶׁאֵין אָדָם מוֹרִישׁ שְׁבוּעָה לְבָנָיו כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ וְאֵין קוֹרְעִין אוֹתוֹ שֶׁמָּא יָבוֹא דַּיָּן שֶׁיָּדוּן וְיוֹצִיא בּוֹ׃

ד אֲפִלּוּ הָיָה שָׁם עֶרֶב וּמֵת הַלְוֶה תְּחִלָּה לֹא יִפָּרְעוּ יוֹרְשֵׁי הַמַּלְוֶה מִן הֶעָרֵב. שֶׁאִם תֹּאמַר יִפָּרְעוּ מִן הֶעָרֵב הֲרֵי הֶעָרֵב חוֹזֵר וְנִפְרָע מִיּוֹרְשֵׁי לְוֶה׃

ה אֵין דָּנִין מִדִּין זֶה לְכָל הַדּוֹמֶה לוֹ אֶלָּא הֲרֵי הַפּוֹגֵם אֶת שְׁטָרוֹ וּמֵת אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ גּוֹבֶה אֶלָּא בִּשְׁבוּעָה הֲרֵי בָּנָיו נִשְׁבָּעִין שֶׁלֹּא פְּקָדָנוּ אַבָּא וְלֹא צִוָּנוּ אַבָּא וְלֹא מָצִינוּ בֵּין שְׁטָרוֹתָיו שֶׁל אַבָּא שֶׁכָּל הַשְּׁטָר הַזֶּה פָּרוּעַ וְגוֹבִין אֶת שְׁאָר הַשְּׁטָר בֵּין מִן הַמַּלְוֶה בֵּין מִיּוֹרְשָׁיו׃

ו יוֹרֵשׁ שֶׁבָּא לִגְבּוֹת מִן הַיּוֹרֵשׁ וְאָמְרוּ יוֹרְשֵׁי לְוֶה אָמַר לָנוּ אַבָּא לֹא לָוִיתִי חוֹב זֶה הֲרֵי יוֹרְשֵׁי הַמַּלְוֶה גּוֹבִין שֶׁלֹּא בִּשְׁבוּעָה שֶׁכָּל הָאוֹמֵר לֹא לָוִיתִי כְּאוֹמֵר לֹא פָּרַעְתִּי דָּמִי. וְכֵן מַלְוֶה שֶׁבָּא לְהִפָּרַע מִיּוֹרְשֵׁי לְוֶה וְאָמְרוּ אָמַר לָנוּ אַבָּא לֹא לָוִיתִי חוֹב זֶה הֲרֵי זֶה גּוֹבֶה בְּלֹא שְׁבוּעָה אֲפִלּוּ הֶאֱמִינוֹ בַּשְּׁטָר כָּל זְמַן שֶׁאָמַר פָּרַעְתִּי שֶׁכָּל הָאוֹמֵר לֹא לָוִיתִי כְּאוֹמֵר לֹא פָּרַעְתִּי׃

ז יוֹרֵשׁ שֶׁבָּא לְהִפָּרַע מִן הַלְוֶה בִּשְׁטָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ נֶאֱמָנוּת לַלְוֶה כָּל זְמַן שֶׁיֹּאמַר פָּרַעְתִּי הֲרֵי הַלְוֶה נִשְׁבָּע הֵסֵת שֶׁפָּרַע לִשְׁטָר זֶה וְנִפְטָר אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא כָּתַב לוֹ וַהֲרֵי אַתָּה נֶאֱמָן עַל יוֹרְשֵׁי שֶׁעִקַּר הַשְּׁטָר עַל תְּנַאי זֶה הָיָה. אִם הִתְנָה עָלָיו שֶׁיִּהֵא נֶאֱמָן בְּלֹא שׁוּם שְׁבוּעָה אֵינוֹ נִשְׁבָּע אֲפִלּוּ לְיוֹרְשֵׁי מַלְוֶה׃

ח יוֹרֵשׁ קָטָן שֶׁהָיָה שְׁטַר חוֹב לְאָבִיו וְיָצָא עָלָיו שׁוֹבֵר אַחַר מִיתַת אָבִיו אֵין קוֹרְעִין אֶת הַשְּׁטָר וְאֵין מַגְבִּין בּוֹ עַד שֶׁיִּגְדְּלוּ הַיְתוֹמִים שֶׁמָּא שׁוֹבֵר זֶה מְזֻיָּף הוּא וּלְפִיכָךְ לֹא הוֹצִיאוֹ הַלְוֶה בְּחַיֵּי אָבִיו׃

ט הַמּוֹצִיא שְׁטַר חוֹב עַל חֲבֵרוֹ וְהָיָה כָּתוּב בְּכָבֵל מַגְבֶּהוּ מִמְּעוֹת בָּבֶל. הָיָה כָּתוּב בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל מַגְבֶּהוּ מִמְּעוֹת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. מַה שֶּׁאֵין כֵּן בִּכְתָבָה. לֹא הָיָה בַּשְּׁטָר שָׁם מָקוֹם וְהוֹצִיאוֹ בְּכָבֵל מַגְבֶּהוּ מִמְּעוֹת בָּבֶל. הוֹצִיאוֹ בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל מַגְבֶּהוּ מִמְּעוֹת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. בָּא לִגְבּוֹת מִמְּעוֹת הַמָּקוֹם שֶׁיָּצָא בּוֹ הַשְּׁטָר וְטָעַן הַלְוֶה שֶׁהַמָּעוֹת שֶׁאֲנִי חַיָּב לוֹ מִכֶּסֶף שֶׁהוּא פָּחוֹת מִזֶּה הַמַּטְבֵּעַ יִשָּׁבַע הַמַּלְוֶה וְיִטֹּל. הָיָה בּוֹ כֶּסֶף סְתָם מַה שֶּׁיִּרְצֶה לְוֶה מַגְבֶּהוּ. מִכָּאן אַתָּה לָמֵד שֶׁשְּׁטָר שֶׁאֵין בּוֹ שֵׁם מָקוֹם שֶׁנִּכְתַּב בּוֹ כָּשֵׁר לְכָל דָּבָר. וְהוּא הַדִּין לִשְׁטָר שֶׁאֵין בּוֹ זְמַן כְּלָל שֶׁהוּא כָּשֵׁר אַף עַל פִּי שֶׁעֲדוּת זוֹ אִי אַתָּה יָכוֹל לַהֲזִמָּהּ שֶׁאֵין מְדַקְדְּקִין בְּדִינֵי מָמוֹנוֹת בְּדִרְישָׁה וַחֲקִירָה כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר כְּדֵי שֶׁלֹּא תִּנָּעֵל דֶּלֶת בִּפְנֵי לוֹוִין. וּלְפִיכָךְ שְׁטָרֵי חוֹב הַמְאֻחָרִין כְּשֵׁרִין אַף עַל פִּי שֶׁאֵין אַתָּה יָכוֹל לַהֲזִמָּן כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר בִּמְקוֹמוֹ׃

פרק יח

א הַמַּלְוֶה אֶת חֲבֵרוֹ סְתָם הֲרֵי כָּל נְכָסָיו אַחְרָאִין וְעַרְבָאִין לְחוֹב זֶה. לְפִיכָךְ כְּשֶׁיָּבוֹא לִגְבוֹת תּוֹבֵעַ אֶת בַּעַל חוֹבוֹ תְּחִלָּה אִם מָצָא עִמּוֹ נְכָסִים בֵּין מִשַּׁלְטְלִין בֵּין קַרְקָעוֹת גּוֹבֶה מֵהֶן בְּרִצּוֹן הַלְוֶה. וְאִם לֹא נָתַן הַלְוֶה מְדַעְתּוֹ מְגַבִּין אוֹתוֹ בֵּית דִּין. לֹא הִסְפִּיק לוֹ כָּל הַנִּמְצָא כְּנֶגֶד שְׁטַר חוֹבוֹ הֲרֵי זֶה גּוֹבֶה מִכָּל הַקַּרְקָעוֹת שֶׁהָיוּ לַלְוֶה אַף עַל פִּי שֶׁהֵן עַתָּה מְכוּרִין לַאֲחֵרִים אוֹ נְתוּנִים בְּמַתָּנָה. הוֹאִיל וּמָכַר הַלְוֶה אוֹ נָתַן אַחַר שֶׁנִּשְׁתַּעְבֵּד בְּחוֹב זֶה הֲרֵי זֶה מוֹצִיא מִיַּד הַלָּקוֹחוֹת אוֹ מִיַּד בַּעֲלֵי הַמַּתָּנוֹת וְזֶהוּ הַנִּקְרָא טוֹרֵף. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים בְּקַרְקָעוֹת שֶׁהָיוּ לוֹ בְּעֵת שֶׁלָּוָה. אֲבָל נְכָסִים הַבָּאִין לוֹ לְאַחַר שֶׁלָּוָה לֹא נִשְׁתַּעְבְּדוּ לְבַעַל חוֹב וְאֵינוֹ טוֹרְפָן. וְאִם הִתְנָה עֲלֵיהֶן שֶׁיִּקְנֶה יִהְיוּ מְשֻׁעְבָּדִין לְהִפָּרַע מֵהֶן וְקָנָה אַחַר שֶׁלָּוָה וּמָכַר אוֹ נָתַן הֲרֵי בַּעַל חוֹב טוֹרֵף מֵהֶן:

ב אֵין כָּל הַדְּבָרִים אֲמוּרִין אֶלָּא בְּקַרְקַע אֲבָל הַמַּשַּׁלְטְלִין אֵין עֲלֵיהֶן אַחֲרָיוּת אֲפִלּוּ מַשַּׁלְטְלִין שֶׁהָיוּ לוֹ בְּעֵת שֶׁלָּוָה שֶׁמִּכָּרָן לִשְׁעָתוֹ אֵין בַּעַל חוֹב טוֹרֵף אוֹתָן. הֵקֵנָה לְבַעַל חוֹבוֹ כָּל הַמַּשַּׁלְטְלִין עַל גַּב קַרְקַע שֶׁיֵּשׁ לוֹ לְהִיוֹתוֹ נִפְרָע מִן הַכֹּל הֲרֵי זֶה טוֹרֵף מֵאוֹתָן הַמַּשַּׁלְטְלִין וְהוּא שֶׁיִּכְתֹּב לוֹ בִּשְׁטַר חוֹבוֹ שֶׁהֵקְנֵיתִי לְךָ מַשַּׁלְטְלִין שֶׁיֵּשׁ לִי עַל גַּב הַקַּרְקַע שֶׁיֵּשׁ לִי שֶׁלֹּא כְּאַסְמַכְתָּא וְשֶׁלֹּא כְּטָפְסֵי הַשְׁטָרוֹת. וְכֵן אִם כָּתַב שֶׁכָּל נְכָסִים שֶׁאֲנִי עָתִיד לִקְנוֹת בֵּין קַרְקָעוֹת בֵּין מַשַּׁלְטְלִין הֲרֵי הֵן מְשֻׁעְבָּדִים לְךָ לְהִפָּרַע מֵהֶן וְהַמַּשַּׁלְטְלִין קְנוּיִין לְךָ עַל גַּב הַקַּרְקָעוֹת לְהִפָּרַע מֵהֶן שֶׁלֹּא כְּאַסְמַכְתָּא וְשֶׁלֹּא כְּטָפְסֵי הַשְׁטָרוֹת הֲרֵי זֶה טוֹרֵף אַף מִן הַמַּשַּׁלְטְלִין שֶׁקָּנָה הַלְוֶה לְאַחַר שֶׁלָּוָה. שֶׁכָּל תְּנַאי שֶׁבְּמָמוֹן קַיָּם:

ג עָשָׂה שָׁדֵהוּ אַפּוֹתִיקִי לְבַעַל חוֹבוֹ אוֹ לְאִשָּׁה בִּכְתֻבָּתָהּ וְהוּא שֶׁיִּכְתֹּב לָהֶן מִכָּאן תִּגְבּוּ וּשְׁטָפוֹ נָהָר הֲרֵי זֶה גּוֹבֶה מִשָּׁאָר נְכָסִים וְטוֹרֵף אוֹתָן. וְאִם הִתְנָה עִמּוֹ שֶׁלֹּא יִהְיֶה לוֹ פֵּרָעוֹן אֶלָּא מִזּוֹ אֵינוֹ גּוֹבֶה מִשְּׁאָר נְכָסִים. וְכֵן אִם לָוָה מִמֶּנּוּ וּפֵרֵשׁ שֶׁאֵין לוֹ אַחֲרָיוּת עָלֶיהָ הֲרֵי זֶה אֵינוֹ גּוֹבֶה מִן הַמְשֻׁעְבָּדִין לְעוֹלָם:

ד עָשָׂה שָׁדֵהוּ אַפּוֹתִיקִי לְבַעַל חוֹבוֹ אוֹ לְאִשָּׁה בִּכְתֻבָּתָהּ וּמְכָרָהּ הֲרֵי זוֹ מְכוּרָה וּכְשֶׁיָּבוֹא בַּעַל חוֹב לִגְבּוֹת אִם לֹא יִמְצָא נְכָסִים בְּנֵי חוֹרִין יִטְרֹף אוֹתָהּ. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים בְּשֶׁמָּכַר לִשְׁעָתָהּ אֲבָל מְכָרָהּ מִמְּכַר עוֹלָם אֵינָהּ מְכוּרָה:

ה עָשָׂה עַבְדּוֹ אַפּוֹתִיקִי וּמְכָרוֹ הֲרֵי בַּעַל חוֹב גּוֹבֶה מִמֶּנּוּ מִפְּנֵי שֶׁיֵּשׁ לוֹ קוֹל. עָשָׂה שׁוֹרוֹ אַפּוֹתִיקִי וּמְכָרוֹ אֵין בַּעַל חוֹב גּוֹבֶה מִמֶּנּוּ. וְכֵן שְׁאָר הַמַּשַּׁלְטְלִין מִפְּנֵי שֶׁאֵין לָהֶן קוֹל:

ו עֶבֶד שֶׁעָשָׂאהוּ רַבּוֹ אַפּוֹתִיקִי וְשִׁחְרְרוֹ אַף עַל פִּי שֶׁכָּתַב לוֹ לֹא יִהְיֶה לְךָ פֵּרָעוֹן אֶלָּא מִזֶּה יֵצֵא לְחֵרוּת. וְכֵן אִם הִקְדִּישׁוֹ. שֶׁהֶחְמִיץ וְהַשְׁחִרּוּר וְהַהֶקְדֵּשׁ מַפְקִיעִין מִיַּד שִׁעְבּוּד וַהֲרֵי בַּעַל חוֹב גּוֹבֶה חוֹבוֹ מִן הַלְוֶה וְכוֹתֵב עָלָיו שְׁטָר בְּחוֹבוֹ וְטוֹרֵף מִזֶּמֶן זֶה הַשָּׁטָר. וְלָמָּה הוּא חַיָּב לְשַׁלֵּם מִפְּנֵי שֶׁגּוֹרֵם לְאַבֵּד מָמוֹן חֲבֵרוֹ וְכָל הַגּוֹרֵם לְהַזִּיק מְשַׁלֵּם כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ בְּמָקוֹמוֹ. וְכוֹפִין אֶת רַבּוֹ הַשֵּׁנִי לְשַׁחְרְרוֹ מִפְּנֵי תִּקּוּן הָעוֹלָם שֶׁלֹּא יִמְצָאֲנוּ בַּשּׁוּק וְיֹאמַר לוֹ עַבְדִּי אַתָּה:

ז הַמַּקְדִּישׁ נְכָסָיו אֵין בַּעַל חוֹב יָכוֹל לִטְרֹף מִן הַהֶקְדֵּשׁ שֶׁהַהֶקְדֵּשׁ מַפְקִיעַ הַשִּׁעְבּוּד. וּכְשֶׁפּוֹדִין הַקַּרְקַע מִיַּד הַהֶקְדֵּשׁ אוֹמְדִין כַּמָּה אָדָם רוֹצֶה לִתֵּן בְּשָׁוֶה זוֹ עַל מְנָת שֶׁיִּתֵּן לְבַעַל חוֹב אֶת חוֹבוֹ וּלְאִשָּׁה כְּתֻבָּתָהּ. לְפִיכָךְ לְכְשֶׁתִּפָּדֶה וְתֵצֵא לְחֻלִּין בְּיַד הַלּוֹקֵחַ יָבוֹא בַּעַל חוֹב וְיִטְרֹף אוֹתָהּ אוֹ הָאִשָּׁה בִּכְתֻבָּתָהּ כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ בַּעֲרָכִין:

ח בַּעַל חוֹב שֶׁבָּא לִטְרֹף אִם יֵשׁ מָעוֹת לַלּוֹקֵחַ יָכוֹל לְסַלְקוֹ וְלִתֵּן לוֹ דְּמֵי מַה שֶּׁהוּא טוֹרֵף וְחוֹזֵר הַלּוֹקֵחַ וְתוֹבֵעַ לַמּוֹכֵר. וְאִם עָשָׂה אוֹתוֹ אַפּוֹתִיקִי אֵינוֹ יָכוֹל לְסַלְקוֹ בְּדָמִים:

ט רְאוּבֵן שֶׁהָיָה חַיָּב לְשִׁמְעוֹן מָאתַיִם וְהָיוּ לוֹ שְׁתֵּי שָׂדוֹת וּמָכַר אַחַת מֵהֶן לְלֵוִי בְּמָנֶה וְחָזַר וּמָכַר לוֹ הַשְּׁנִיָּה בְּמָנֶה וּבָא שִׁמְעוֹן וְטָרַף אַחַת בְּמָנֶה וְחָזַר לִטְרֹף הַשְּׁנִיָּה בַּמָּנֶה הַנִּשְׁאָר לוֹ וְהֵבִיא לוֹ מָאתַיִם וְאָמַר לוֹ אִם תִּרְצֶה לִהְיוֹת הַשָּׂדֶה שֶׁטָּרַפְתָּ שׁוּמָה לְךָ בְּכָל הַמָּאתַיִם שֶׁיֵּשׁ לְךָ הֲרֵי מוּטָב וְאִם לָאו הֵילָךְ מָאתַיִם שֶׁל חוֹבְךָ וְהִסְתַּלֵּק. הַדִּין עִם לֵוִי. רָצָה שִׁמְעוֹן וְעָמַד בָּהּ אַף עַל פִּי שֶׁקִּבְּלָהּ בְּמָאתַיִם אֵין לֵוִי חוֹזֵר וְתוֹבֵעַ רְאוּבֵן אֶלָּא בְּמָנֶה:

י מֵת רְאוּבֵן וְהִנִּיחַ שָׂדֶה אַחַת שָׁוָה מֵאָה וּבָא שִׁמְעוֹן וּטָרָפָהּ וְנָתְנוּ לוֹ הַיְתוֹמִים מֵאָה מִן הַמַּשַּׁלְטְלִין שֶׁהִנִּיחַ אֲבִיהֶן וְסִלְּקוּהוּ הֲרֵי זֶה חוֹזֵר וְטוֹרֵף אוֹתָהּ בִּשְׁאָר חוֹבוֹ. שֶׁמֵּאָה שֶׁנָּתְנוּ לוֹ מִצָּוָה עָשׂוּ שֶׁמִּצְוָה עַל הַיְתוֹמִים לִפְרֹעַ חוֹבוֹת אֲבִיהֶם. וְאִם אָמְרוּ לוֹ אֵלּוּ בְּמֵאָה דְּמֵי הַשָּׂדֶה שֶׁטָּרַפְתָּ אֵינוֹ יָכוֹל לַחְזֹר וְלִטְרֹף אוֹתָהּ פַּעַם אַחֶרֶת בִּשְׁאָר חוֹבוֹ:

פרק יט

א כְּשֶׁיּוֹרְדִין בֵּית דִּין לִנְכְסֵי הַלְוֶה לִגְבּוֹת מֵהֶן לֹא יִגְבּוּ לְבַעַל חוֹב אֶלָּא מִן הַבֵּינוֹנִית שֶׁבְּקַרְקָעוֹתָיו. וְדִין תּוֹרָה שֶׁיִּגְבֶּה בַּעַל חוֹב מִן הַזִּבּוּרִית שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כד יא) "בַּחוּץ תַּעֲמֹד וְהָאִישׁ אֲשֶׁר אַתָּה נֹשֶׁה בו יוֹצִיא" וְגוֹ' מַה דַּרְכּוֹ שֶׁל אָדָם לְהוֹצִיא פָּחוּת שֶׁבְּכֻלָּיו. אֲבָל תִּקְּנוּ חֲכָמִים בְּבֵינוֹנִית כְּדֵי שֶׁלֹּא תִּנָּעֵל דֶּלֶת

בִּפְנֵי לוֹוִין. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים בְּבָא לִפָּרַע מִן הַלּוֹוֶה עַצְמוֹ. אֲבָל הַבָּא לִפָּרַע מִן הַיּוֹרְשִׁין בֵּין קְטַנִּים בֵּין גְּדוֹלִים לֹא יִפָּרַע אֶלָּא מִן הַזִּבּוּרִית:

ב אֵין נִפְרָעִים מִמְּשֻׁעְבָּדִין בְּמָקוֹם שֶׁיֵּשׁ נְכָסִים בְּנֵי חוֹרִין וַאֲפִלּוּ הָיוּ בְּנֵי חוֹרִין זִבּוּרִית וְהַמְּשֻׁעְבָּדִים בֵּינוֹנִית אוֹ עִידִית בֵּין שֶׁמְּכָרָם בֵּין שֶׁנִּתָּנָם. נִשְׁתַּדְּפוּ בְּנֵי חוֹרִין הֲרֵי זֶה טוֹרֵף מִן הַמְּשֻׁעְבָּדִין שֶׁכִּיְּנָן שֶׁנִּשְׁחֲתוּ כְּאִלּוּ אֵינָם:

ג רְאוּבֵן שֶׁמָּכַר כָּל שְׂדוֹתָיו לְשִׁמְעוֹן וְחָזַר שִׁמְעוֹן וּמָכַר שָׂדֶה אַחַת מֵהֶן לְלֵוִי וּבָא בַּעַל חוֹב שֶׁל רְאוּבֵן לִטְרֹף רָצָה מִזֶּה גּוֹבֶה רָצָה מִזֶּה גּוֹבֶה. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים כְּשֶׁלָּקַח לֵוִי בֵּינוֹנִית. אֲבָל אִם לָקַח עִידִית אוֹ זִבּוּרִית אֵינוֹ טוֹרֵף מִלֵּוִי שֶׁהֲרֵי זֶה אוֹמֵר לוֹ מִפְּנֵי זֶה טָרַחְתִּי וְלָקַחְתִּי שָׂדֶה שֶׁאֵין דִּינְךָ לִגְבוֹת מִמֶּנּוּ. וְכֵן אִם לָקַח לֵוִי בֵּינוֹנִית וְהִנִּיחַ אֶצֶל שִׁמְעוֹן בֵּינוֹנִית כְּמוֹ הַבֵּינוֹנִית שֶׁלָּקַח אֵינוֹ טוֹרֵף מִלֵּוִי שֶׁהֲרֵי זֶה אוֹמֵר לוֹ הִנַּחְתִּי לְךָ מָקוֹם לִגְבוֹת מִמֶּנּוּ:

ד כְּבָר בֵּאַרְנוּ שֶׁהַנִּזְקָקִין שָׁמִין לָהֶן בְּעִידִית וּבַעַל חוֹב בְּבֵינוֹנִית וּכְתֻבַּת אִשָּׁה בְּזִבּוּרִית. הָיוּ לוֹ עִידִית וְזִבּוּרִית נִזְקָקִין בְּעִידִית בַּעַל חוֹב [וּכְתֻבַּת אִשָּׁה] בְּזִבּוּרִית. הָיוּ לוֹ עִידִית וּבֵינוֹנִית נִזְקָקִין בְּעִידִית וּבַעַל חוֹב וּכְתֻבַּת אִשָּׁה בְּבֵינוֹנִית. הָיוּ לוֹ זִבּוּרִית וּבֵינוֹנִית בִּלְבַד נִזְקָקִין וּבַעַל חוֹב בְּבֵינוֹנִית וּכְתֻבַּת אִשָּׁה בְּזִבּוּרִית:

ה מְכָרָן לִשְׁלֹשָׁה בְּנֵי אָדָם בְּבַת אַחַת הֲרֵי כֻּלָּן נִכְנְסוּ תַּחַת הַבְּעָלִים וְהַנִּזְקָקִין טוֹרְפִין מִן הָעִידִית וּבַעַל חוֹב טוֹרֵף מִן הַבֵּינוֹנִית וּכְתֻבַּת אִשָּׁה טוֹרֶפֶת מִן הַזִּבּוּרִית. מְכָרָן לְזֶה אַחַר זֶה כֻּלָּן טוֹרְפִין מִן הָאַחֲרוֹן. לֹא הִסְפִּיק טוֹרְפִין מִשֶּׁלְפָנָיו. אֲפִלּוּ הָיָה הָאַחֲרוֹן הוּא שֶׁלָּקַח הַזִּבּוּרִית שֶׁהֲרֵי הַלּוֹקֵחַ הַקּוֹדֵם אוֹמֵר לַטּוֹרֵף הִנַּחְתִּי לְךָ מָקוֹם לִגְבוֹת מִמֶּנּוּ:

ו מְכָרָן לְאֶחָד זוֹ אַחַר זוֹ הֲרֵי הַלּוֹקֵחַ נִכְנָס תַּחַת הַבְּעָלִים. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים שֶׁלָּקַח עִידִית בָּאַחֲרוֹנָה אֲבָל לָקַח זִבּוּרִית בָּאַחֲרוֹנָה כֻּלָּן גּוֹבִין מִן הַזִּבּוּרִית שֶׁהֲרֵי אוֹמֵר לַטּוֹרֵף כְּשֶׁיָּבוֹא לִגְבוֹת מִן הַשָּׂדֶה שֶׁלָּקַח תְּחִלָּה הֲרֵי הִנַּחְתִּי לְךָ מָקוֹם לִגְבוֹת מִמֶּנּוּ. וְלָמָּה אֵינוֹ אוֹמֵר לוֹ הַטּוֹרֵף כָּךְ אִם לָקַח עִידִית בָּאַחֲרוֹנָה וְתִגְבֶּה הָאִשָּׁה וּבַעַל חוֹב מִן הָעִידִית שֶׁלָּקַח בָּאַחֲרוֹנָה. שָׁזוּ תַּקָּנָה הִיא לַלּוֹקֵחַ הָרִאשׁוֹן שֶׁלֹּא יְהֵא לוֹקֵחַ אַחֵר אוֹמֵר לוֹקֵחַ לָהֶן אִי אֶפְשִׁי בְּתַקָּנָה זוֹ אֶלָּא כָּל אֶחָד מִכֶּם יִגְבֶּה מִן הָרִאשׁוֹן לוֹ:

ז מְכָרָן לְאֶחָד זוֹ אַחַר זוֹ וּמָכַר לוֹ עִידִית בָּאַחֲרוֹנָה וְחָזַר הַלּוֹקֵחַ וּמָכַר זִבּוּרִית וּבֵינוֹנִית וְשִׁיֵּר עִידִית לָעָנִיו כֻּלָּן גּוֹבִין מִן הָעִידִית שֶׁהֲרֵי אֵין לוֹ בְּמָה יִדָּחֶה אוֹתָם. מָכַר עִידִית וְהִנִּיחַ בֵּינוֹנִית וְזִבּוּרִית הַנִּזְקָקִין טוֹרְפִין מִן הָעִידִית שֶׁבְּיַד לוֹקֵחַ הַשֵּׁנִי וּבַעַל חוֹב וּכְתֻבַּת אִשָּׁה גּוֹבִין מִבֵּינוֹנִית וְזִבּוּרִית שֶׁשִּׁיֵּר לָעָנִיו:

ח מִי שֶׁלָּוָה מֵאֶחָד וְאַחַר כָּךְ מָכַר הַלְוָה נְכָסָיו לִשְׁנַיִם וְכָתַב בַּעַל חוֹב לְלוֹקֵחַ שֵׁנִי דִּין וּדְבָרִים אֵין לִי עִמְּךָ וְקָנוּ מִיָּדוֹ אֵינוֹ יָכוֹל לִטְרֹף מִלּוֹקֵחַ רִאשׁוֹן שֶׁהֲרֵי אוֹמֵר לוֹ הִנַּחְתִּי לְךָ מָקוֹם לִגְבוֹת מִמֶּנּוּ אֶצֶל בַּעַל חוֹבְךָ מִן הַנִּכְסִים שֶׁקָּנָה לוֹקֵחַ שֵׁנִי אַחֲרַי וְאַתָּה הִפְסַדְתָּ עַל עַצְמְךָ שֶׁהֲרֵי עַצְמְךָ מֵהֶן. וְהוּא הַדִּין לְאִשָּׁה בִּכְתֻבָּתָהּ אִם כְּתֻבָּתָהּ לַשֵּׁנִי. אִבְּדָה כְּתֻבָּתָהּ וְאֵינָהּ יְכוֹלָה לִטְרֹף. אֲבָל אִם כָּתְבוּ לָרִאשׁוֹן טוֹרְפִין מִן הַשֵּׁנִי. מָכַר הַלְוָה שָׂדֶה לַלּוֹקֵחַ וּמְכָרָהּ לוֹקֵחַ רִאשׁוֹן לְלוֹקֵחַ שֵׁנִי וְכָתַב הַמַּלְוֶה לְלוֹקֵחַ רִאשׁוֹן דִּין וּדְבָרִים אֵין לִי עִמְּךָ וְקָנוּ מִיָּדוֹ הֲרֵי בַּעַל חוֹב טוֹרֵף מִלּוֹקֵחַ שֵׁנִי אוֹתָהּ הַשָּׂדֶה וְלוֹקֵחַ רִאשׁוֹן טוֹרֵף אוֹתָהּ מִבַּעַל חוֹב שֶׁהֲרֵי כָּתַב לוֹ וְלוֹקֵחַ שֵׁנִי טוֹרֵף אוֹתָהּ מִלּוֹקֵחַ רִאשׁוֹן שֶׁהֲרֵי הוּא מְכָרָהּ לוֹ וּבַעַל חוֹב חוֹזֵר וְטוֹרֵף מִשֵּׁנִי וְחוֹזְרִין חֲלִילָה עַד שֶׁיַּעֲשׂוּ פְּשָׁרָה בֵּינֵיהֶן. וְכֵן הָאִשָּׁה בִּכְתֻבָּתָהּ:

פרק כ

א מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ חוֹבוֹת הַרְבֵּה כָּל שֶׁקָּדַם חוֹבוֹ גּוֹבֶה תְּחִלָּה בֵּין מִן הַלְוָה עַצְמוֹ בֵּין מִן הַלָּקוֹחוֹת. וְאִם קָדַם הָאַחֲרוֹן וְגָבָה מוֹצִיאִים מִיָּדוֹ שֶׁכָּל שֶׁקָּדַם חוֹבוֹ זָכָה. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים בְּקַרְקָעוֹת שֶׁהָיוּ לוֹ בְּעֵת שֶׁלָּוָה אֲבָל הַקַּרְקָעוֹת שֶׁקָּנָה אַחַר שֶׁלָּוָה מִבַּעֲלֵי חוֹבוֹת הָרִבְּה אַף עַל פִּי שֶׁכָּתַב לְכָל אֶחָד מֵהֶן מַה שֶּׁאֲנִי עָתִיד לִקְנוֹת מְשֻׁעְבָּד לְךָ אֵין בָּהֶן דִּין קְדִימָה אֶלָּא כֻּלָּן שָׁוִין וְכָל שֶׁקָּדַם וְגָבָה זָכָה אַף עַל פִּי שֶׁהוּא אַחֲרוֹן:

ב לָוָה וְכָתַב לוֹ שֶׁאֲנִי עָתִיד לִקְנוֹת מְשֻׁעְבָּד לְךָ וְאַחַר כָּךְ קָנָה שָׂדֶה וְחָזַר וְלָוָה מֵאַחֵר הֲרֵי הַשָּׂדֶה מְשֻׁעְבָּד לָרִאשׁוֹן וְהוּא קוֹדֵם לִגְבוֹת. וְכֵן אֲפִלּוּ הָיוּ מֵאָה. אֵין דִּין קְדִימָה בְּמַטַּלְטְלִין אֶלָּא כָּל שֶׁקָּדַם וְגָבָה מֵהֶן זָכָה אַף עַל פִּי שֶׁהוּא אַחֲרוֹן. קָדַם אֶחָד מִשְּׁאָר אָדָם וְתָפַס מִן הַמַּטַּלְטְלִין שֶׁל זֶה כְּדֵי לְזַכּוֹת לְאֶחָד מִבַּעֲלֵי חוֹבוֹת לֹא זָכָה שֶׁכָּל הַתּוֹפֵס לְבַעַל חוֹב בְּמָקוֹם שֶׁיֵּשׁ עָלָיו חוֹב לַאֲחֵרִים לֹא קָנָה. אֲבָל אֵין עָלָיו חוֹב לַאֲחֵרִים קָנָה לוֹ. וְכֵן אִם אָמַר לוֹ הַלְוֶה זְכֵה בְּחֵפֶץ זֶה לְפִלּוֹנִי זָכָה לוֹ וְאֵין אֶחָד מִבַּעֲלֵי חוֹבוֹת יְכוֹלִין לִגְבוֹת מֵאִלּוּ הַמַּטַּלְטְלִין שֶׁכְּבָר זָכָה בָּהֶן אַחֵר:

ג שְׁטָרוֹת שֶׁזְּמַן כֻּלָּן יוֹם אֶחָד אוֹ שָׁעָה אַחַת בְּמָקוֹם שֶׁכּוֹתְבִין שָׁעוֹת כָּל שֶׁקָּדַם מֵהֶן וְגָבָה בֵּין קַרְקַע בֵּין מִטַּלְטְלִין זָכָה:

ד בָּאוּ כֻּלָּן בְּיַחַד לִגְבּוֹת. וְכֵן בַּעֲלֵי חוֹבוֹת שֶׁכָּל אֶחָד מֵהֶן קוֹדֵם לִזְמַן חֲבֵרוֹ שֶׁבָּאוּ לִגְבּוֹת מִן הַמְשַׁלְטְלִין שֶׁהֲרֵי אֵין בָּהֶן דִּין קְדִימָה. אוֹ שֶׁבָּאוּ לִגְבּוֹת מִקַּרְקַע שֶׁקָּנָה הַלּוֹוֶה לְאַחַר שֶׁלָּוָה מִן הָאַחֲרוֹן שֶׁבָּהֶן וְאֵין בַּנְּכָסִים כְּדֵי שֶׁיִּגְבֶּה כָּל אֶחָד מֵהֶן אֶת חוֹבוֹ. מְחַלְּקִין בֵּינֵיהֶן. כֵּיצַד חוֹלְקִין. אִם כְּשֶׁיִּתְחַלֵּק הַמָּמוֹן הַנִּמְצָא עַל מְנָיָנָם יַגִּיעַ לַפָּחוּת שֶׁבָּהֶן כְּשִׁעוּר חוֹבוֹ אוֹ פָּחוֹת חוֹלְקִים לְפִי מְנָיָנָם בְּשָׁוֶה. וְאִם יַגִּיעַ לַפָּחוּת שֶׁבָּהֶם יוֹתֵר עַל חוֹבוֹ חוֹלְקִים מִכָּל הַמָּמוֹן בֵּינֵיהֶם כְּדֵי שֶׁיַּגִּיעַ לַפָּחוּת שֶׁבָּהֶם כְּשִׁעוּר חוֹבוֹ וְחוֹזְרִין הַנִּשְׁאָרִים מִבַּעֲלֵי חוֹבוֹת וְחוֹלְקִין הַיֶּתֶר בֵּינֵיהֶן כַּדֶּרֶךְ הַזֹּאת. כֵּיצַד. הָיוּ שְׁלֹשָׁה חוֹבוֹת שֶׁל זֶה מָנֶה וְשֶׁל זֶה מָאתַיִם וְשֶׁל זֶה שְׁלֹשׁ מֵאוֹת אִם הָיָה כָּל הַנִּמְצָא שְׁלֹשׁ מֵאוֹת נוֹטְלִין מֵאָה מֵאָה. וְכֵן אִם נִמְצָא שָׁם פָּחוֹת מִשְּׁלֹשׁ מֵאוֹת חוֹלְקִין בְּשָׁוֶה. נִמְצָא שָׁם יֶתֶר עַל שְׁלֹשׁ מֵאוֹת חוֹלְקִין שְׁלֹשׁ מֵאוֹת בְּשָׁוֶה וְיִסְתַּלֵּק בַּעַל הַמֵּאָה וּשְׁאָר הַמָּמוֹן חוֹלְקִין אוֹתוֹ הַשְּׁנַיִם עַל אוֹתָהּ הַדֶּרֶךְ. כֵּיצַד. נִמְצְאוּ שָׁם חֲמֵשׁ מֵאוֹת אוֹ פָּחוֹת חוֹלְקִין שְׁלֹשׁ מֵאוֹת בְּשָׁוֶה וְיִסְתַּלֵּק הָאֶחָד וְחוֹזְרִין וְחוֹלְקִין הַמָּאתַיִם אוֹ הַפָּחוֹת בְּשָׁוֶה וְיִסְתַּלֵּק הַשֵּׁנִי. נִמְצָא שָׁם שֵׁשׁ מֵאוֹת חוֹלְקִין שְׁלֹשׁ מֵאוֹת בְּשָׁוֶה וְיִסְתַּלֵּק הָאֶחָד וְחוֹזְרִין וְחוֹלְקִין הַמָּאתַיִם בְּשָׁוֶה וְיִסְתַּלֵּק בַּעַל הַמָּאתַיִם. וְנוֹתְנִין הַמֵּאָה הַנִּשְׁאָרִים לְבַעַל הַשְּׁלֹשׁ מֵאוֹת וְנִמְצָא בְּיָדוֹ שְׁלֹשׁ מֵאוֹת בְּלֹבַד. וְעַל דֶּרֶךְ זוֹ חוֹלְקִין אֲפִלּוּ הֵן מֵאָה כְּשֶׁיָּבוֹאוּ לִגְבּוֹת כְּאַחַת. וְיֵשׁ מִן הַגְּאוֹנִים שֶׁהוֹרוּ שֶׁחוֹלְקִין לְפִי מָמוֹנָם׃

ה רְאוּבֵן וְשִׁמְעוֹן לְכָל אֶחָד מִשְׁנֵיהֶם שְׁטַר חוֹב עַל לֵוִי רְאוּבֵן שְׁטָרוֹ בַּחֲמִישִׁי בְּנִיסָן וְשִׁמְעוֹן שְׁטָרוֹ בְּנִיסָן סְתָם וַהֲרֵי יֵשׁ לְלֵוִי שָׂדֶה שֶׁאֵינָהּ כְּדֵי חוֹב שֶׁל שְׁנֵיהֶם מוֹרִידִין לְתוֹכָהּ רְאוּבֵן שֶׁמָּא שְׁטָרוֹ שֶׁל שִׁמְעוֹן בְּסוֹף נִיסָן הָיָה. וְכֵן אֵין שִׁמְעוֹן יָכוֹל לְטָרֹף מֵאֵיָּר וְאֵילָךְ שֶׁהֲרֵי הַלּוֹקֵחַ אוֹמֵר לוֹ שֶׁמָּא בְּאֶחָד בְּנִיסָן הוּא זְמַנּוֹ שֶׁל שִׁטָּרְךָ וַהֲרֵי שָׂדֶה בַּת חוֹרִין בְּיַד רְאוּבֵן שֶׁתִּגְבֶּה אוֹתָהּ וְיָבוֹא רְאוּבֵן שֶׁהוּא אַחַר זְמַנְּךָ וְהוּא שֶׁיֵּשׁ לוֹ לְטָרֹף מִמֶּנּוּ. לְפִיכָךְ אִם כָּתְבוּ הַרְשָׁאָה זֶה לָזֶה טוֹרְפִין מֵאֵיָּר וְאֵילָךְ מִכָּל צַד. וְהוּא הַדִּין בִּרְאוּבֵן וְשִׁמְעוֹן שֶׁמָּכַר לָהֶן לֵוִי שָׂדֶה אַחַת בְּשֶׁנֵי שְׁטָרוֹת שְׁטָרוֹ שֶׁל זֶה בַּחֲמִשָּׁה בְּנִיסָן וּשְׁטָרוֹ שֶׁל זֶה בְּנִיסָן סְתָם׃

פרק כא

א בַּעַל חוֹב גּוֹבֶה אֶת הַשָּׁבַח שֶׁהִשְׁבִּיחַ הַלּוֹקֵחַ בֵּין שֶׁהִשְׁבִּיחוּ מֵחֲמַת הוֹצָאָה בֵּין שֶׁשָּׁבְחוּ נְכָסִים מֵאֲלֵיהֶן. אֶלָּא שֶׁאִם שָׁבְחוּ מֵאֲלֵיהֶן טוֹרֵף כָּל הַשָּׁבַח וְאִם הִשְׁבִּיחוּ מֵחֲמַת הוֹצָאָה גּוֹבֶה חֲצִי הַשָּׁבַח. כֵּיצַד. רְאוּבֵן שֶׁהָיָה לוֹ חוֹב עַל שִׁמְעוֹן מְאתַיִם וּמָכַר שִׁמְעוֹן לְלֵוִי שָׂדֶה בְּמֵאָה וְהוֹצִיא עָלֶיהָ לֵוִי הוֹצָאוֹת וְהִשְׁבִּיחָהּ וַהֲרֵי הִיא שָׁוָה מָאתַיִם. כְּשֶׁיָּבוֹא רְאוּבֵן לִטְרֹף מִלֵּוִי טוֹרֵף מִמֵּאָה בְּמֵאָה וַחֲמִשִּׁים שֶׁל חֲצִי הַשָּׁבַח. וְאִם הִשְׁבִּיחָהּ מֵחֲמַת עַצְמָהּ כְּגוֹן שֶׁהוּקְרָה בְּדָמִים אוֹ עָלוּ בָּהּ אִילָנוֹת גּוֹבֶה אֶת כֻּלָּהּ. הוֹרוּ חֲכָמִים גְּדוֹלִים וְאָמְרוּ לֹא יְהֵא הַלּוֹקֵחַ רַע כְּחוֹ מֵהַיּוֹרֵד לִשְׂדֵה חֲבֵרוֹ שֶׁלֹּא בִּרְשׁוּת שֶׁשָּׁמִין לוֹ וְיָדוֹ עַל הַתַּחְתּוֹנָה לְפִיכָךְ אִם הִשְׁבִּיחַ מֵאָה וְהוֹצִיא חֲמִשִּׁים נוֹטֵל כָּל הַהוֹצָאָה וַחֲצִי הַשָּׁבַח הַיֶּתֶר עַל הַהוֹצָאָה וְהַחֲצִי עִם הַקֶּרֶן טוֹרֵף בַּעַל חוֹב [וּדְבָרִים שֶׁל טַעַם הֵם וְכָךְ רָאוּי לָדוּן] וְחוֹזֵר הַלּוֹקֵחַ וְגוֹבֶה אֶת הַקֶּרֶן מִנִּכְסֵי שִׁמְעוֹן אַף מִן הַמְשֻׁעְבָּדִין שֶׁמָּכַר אוֹ נָתַן מֵאַחַר זְמַן שֶׁמָּכַר בּוֹ לְלֵוִי. אֲבָל הַשָּׁבַח שֶׁטָּרַף מִמֶּנּוּ בַּעַל חוֹב בֵּין בְּחֶצְיוֹ בֵּין לְכֻלּוֹ אֵין לְלֵוִי גּוֹבֶה אֶלָּא מִנְּכָסִים בְּנֵי חוֹרִין שֶׁל שִׁמְעוֹן שֶׁתִּקָּנַת עוֹלָם הִיא שֶׁלֹּא יִגְבֶּה הַשָּׁבַח וְלֹא הַפֵּרוֹת שֶׁאָכַל הַגּוֹזֵל וְלֹא מְזוֹן הָאִשָּׁה וְהַבָּנוֹת מִנְּכָסִים מְשֻׁעְבָּדִין שֶׁאֵלּוּ דְּבָרִים שֶׁאֵין לָהֶן קְצָבָה. וּמַקְלִי כְּתָבָהּ שֶׁלֹּא תִּטְרֹף אִשָּׁה מִן הַשָּׁבַח כְּתָבָתָהּ. וְלָמָּה יִטְרֹף בַּעַל חוֹב חֲצִי הַשָּׁבַח בִּלְבַד הַבָּאָה מֵחֲמַת הוֹצָאָה עַצְמָהּ לְפִי שֶׁהַשָּׁבַח בָּא לְאַחַר שֶׁלָּוָה מֵרְאוּבֵן וּלְאַחַר שֶׁמָּכַר לְלֵוִי וְנִמְצָא רְאוּבֵן וְלֵוִי כִּשְׁנֵי בַּעֲלֵי חוֹבוֹת לְשִׁמְעוֹן וְהַשָּׁבַח בַּנְּכָסִים שֶׁבָּאוּ לוֹ אַחַר שֶׁלָּוָה מִשְּׁנֵיהֶם שֶׁהֵן חוֹלְקִין כְּאֶחָד כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ. לְפִיכָךְ רְאוּבֵן שֶׁלָּוָה מִשִּׁמְעוֹן מָנֶה וְכָתַב לוֹ שֶׁאֲנִי עָתִיד לְקַנּוֹת וְחָזַר וְלָוָה מִלֵּוִי מָאתַיִם וְכָתַב לוֹ שֶׁאֲנִי עָתִיד לְקַנּוֹת וְקָנָה אַחַר כָּךְ שָׂדֶה וּמְכָרָהּ לִיהוּדָה בְּמֵאָה וַחֲמִשִּׁים וְהִשְׁבִּיחָהּ יְהוּדָה בְּהוֹצָאָתוֹ וַהֲרֵי הִיא שָׁוָה שְׁלֹשׁ מֵאוֹת טוֹרֵף שִׁמְעוֹן וְלֵוִי הַקֶּרֶן וְחוֹלְקִין אוֹתוֹ בְּשָׁוֶה וְנִמְצָא בְּיַד זֶה חֲמִשָּׁה וְשִׁבְעִים וּבְיַד זֶה חֲמִשָּׁה וְשִׁבְעִים. וְחוֹזְרִין שִׁמְעוֹן וְלֵוִי וִיהוּדָה שְׁלָשְׁתָּן וְחוֹלְקִין מֵאָה וַחֲמִשִּׁים שֶׁל שָׁבַח עַל הַדֶּרֶךְ שֶׁפֵּרַשְׁנוּ. נִמְצָא שִׁמְעוֹן טוֹרֵף מָנֶה שָׁלוֹ מִשָּׁדֶה זוֹ וְלֵוִי טוֹרֵף מֵאָה וּשְׁלֹשִׁים וְשִׁבְעָה וּמֶחֱצָה וִיהוּדָה נוֹטֵל מִן הַשָּׁבַח שְׁנַיִם וְשִׁשִּׁים וּמֶחֱצָה. וְכָזֶה הֵן חוֹלְקִין אֲפִלּוּ הֵן מֵאָה׃

ב כָּל הַפֵּרוֹת שֶׁאָכַל הַלּוֹקֵחַ אֵינָן נִטְרָפִין מִמֶּנּוּ. אֲבָל הַפֵּרוֹת הַמְחֻבָּרִין לַקַּרְקַע אַף עַל פִּי שֶׁאֵינָן צְרִיכִין לַקַּרְקַע כַּעֲנָבִים שֶׁהִגִּיעוּ לְהִבָּצֵר הֲרֵי בַּעַל חוֹב גּוֹבֶה מֵהֶן כְּמוֹ שֶׁגּוֹבֶה מִן הַשָּׁבַח׃

ג מַתָּנָה שֶׁשָּׁבְחָה מֵחֲמַת הוֹצָאָה אֵין בַּעַל חוֹב גּוֹבֶה מִשִּׁבְחָהּ כְּלוּם אֶלָּא רוֹאִין כַּמָּה הָיְתָה שָׁוָה בְּשָׁעַת מַתָּנָה וְגוֹבֶה. וְאִם שָׁבְחָה מֵאֲלֵיהָ בַּעַל חוֹב גּוֹבֶה אֶת כֻּלָּהּ. וְאִם קִבֵּל הַנּוֹתֵן אַחֲרָיוּת הַמַּתָּנָה הֲרֵי בַּעַל חוֹב גּוֹבֶה מִמֶּנָּה אֶת הַשָּׁבַח כְּדֶרֶךְ שֶׁגּוֹבִין מִן הַלָּקוּחוֹת. וְלָמָּה יִטְרֹף בַּעַל חוֹב חֲצִי הַשָּׁבַח מִן הַלּוֹקֵחַ וְלֹא יִטְרֹף מִמְקֻבָּל מַתָּנָה כְּלוּם. מִפְּנֵי שֶׁהַמּוֹכֵר כּוֹתֵב לַלּוֹקֵחַ בִּשְׁטַר מְכִירָה שֶׁאֲנִי מְחַיֵּב לְךָ בַּקֶּרֶן וּבְעָמָל וּבַשָּׁבַח שֶׁתַּעֲמֹל וּבַשָּׁבַח שֶׁתַּשְׁבִּיחַ וְעָלַי אַחֲרָיוּת הַכֹּל וְרָצָה הַלּוֹקֵחַ וְקִבֵּל דָּבָר זֶה שֶׁהֲרֵי הַלּוֹקֵחַ יָרֵד עַל תְּנַאי זֶה שֶׁאִם יִלָּקַח מִמֶּנּוּ הַשָּׁבַח יַחְזֹר עַל הַמּוֹכֵר. וַאֲפִלּוּ לֹא כָּתַב כְּבָר נוֹדַע שֶׁזֶּה דִּין הַמּוֹכֵר עִם הַלּוֹקֵחַ. אֲבָל הַמַּתָּנָה שֶׁאֵין שָׁם תְּנַאי זֶה אֵינוֹ גּוֹבֶה מִשָּׁבַח שֶׁהִשְׁבִּיחָהּ בְּהוֹצָאָתוֹ כְּלוּם׃

ד וְכֵן יְתוֹמִים שֶׁהִשְׁבִּיחוּ הַנְּכָסִים אֵין בַּעַל חוֹב גּוֹבֶה מִן הַמֻּשְׁבָּח כְּלוּם. אֲבָל אִם שָׁבְחוּ נְכָסִים מֵאֲלֵיהֶן גּוֹבֶה אֶת הַמֻּשְׁבָּח כֻּלּוֹ:

ה בַּעַל חוֹב שֶׁטָּרַף בְּחוֹבוֹ מִיַּד הַלּוֹקֵחַ מַה שֶּׁרָאוּי לוֹ מִן הַקֶּרֶן וַחֲצִי הַמֻּשְׁבָּח רוֹאִין הַנִּשְׁאָר מִן הַקַּרְקַע אִם יֵשׁ בּוֹ תְּעָלָה לַלּוֹקֵחַ כְּגוֹן שֶׁנִּשְׁאַר לוֹ בַּמֻּשְׁדֶּה בַּיִת תִּשְׁעָה קַבִּין וּבִגְּנָה בַּיִת חֲצִי קַב יִשְׁתַּתְּפוּ בָּהּ שְׁנֵיהֶם. וְאִם לֹא נִשְׁאַר לוֹ דָּבָר שֶׁאִלּוּ יְחַלֵּק יִהְיֶה שָׁם כֻּלּוֹ עָלָיו נוֹתֵן לוֹ בַּעַל חוֹב אֶת דָּמָיו:

ו הָיְתָה הַמֻּשְׁדֶּה אֲפוֹתִיקִי בַּעַל חוֹב נוֹטֵל אֶת כֻּלָּהּ וְרוֹאִין חֲצִי הַמֻּשְׁבָּח הַנִּשְׁאָר לַלּוֹקֵחַ אִם הָיָה חֲצִי הַמֻּשְׁבָּח יֶתֶר עַל הַהוֹצָאָה נוֹטֵל הַהוֹצָאָה מִבַּעַל חוֹב שֶׁהֲרֵי אוֹמֵר לוֹ בַּעַל חוֹב שָׁדִי הוּא שֶׁהִשְׁבִּיחָה וְהַנִּשְׁאָר לוֹ מִן הַמֻּשְׁבָּח נוֹטֵל מִן הַמּוֹכֵר וְאִם הָיָה חֲצִי הַמֻּשְׁבָּח פָּחוֹת מִן הַהוֹצָאָה אֵין לוֹ מִן הַטּוֹרֵף אֶלָּא דְּמֵי חֲצִי הַמֻּשְׁבָּח וְחוֹזֵר וְגוֹבֶה מִן הַמּוֹכֵר חֲצִי הַמֻּשְׁבָּח שֶׁנִּטְרַף בִּלְבַד:

ז בַּעַל חוֹב שֶׁבָּא לִטְרֹף מִן הַיְתוֹמִין. יְתוֹמִים אוֹמְרִים אָנוּ הִשְׁבַּחְנוּ וּבַעַל חוֹב אוֹמֵר שֶׁמָּא אֲבִיכֶם הִשְׁבִּיחַ. עַל הַיְתוֹמִים לְהָבִיא רְאָיָה. הֵבִיאוּ רְאָיָה שֶׁהֵם הִשְׁבִּיחוּ שָׁמִין לָהֶן אֶת הַמֻּשְׁבָּח וְאֶת הַהוֹצָאָה וְנוֹטְלִין הַפָּחוּת שֶׁבִּשְׁנֵיהֶן וּמַעֲלֶה אוֹתָן בְּדָמִים. בְּמֶה דְּבָרִים אֲמוּרִים בְּשֶׁעָשָׂה שָׂדֶה זוֹ אַפּוֹתִיקִי. אֲבָל אִם לֹא עָשָׂהוּ אַפּוֹתִיקִי אִם רָצוּ הַיְתוֹמִין לְסַלֵּק בַּעַל חוֹב בְּדָמִים מְסַלְּקִין אוֹתוֹ וְאִם רָצוּ נוֹטְלִין מִן הַקַּרְקַע שִׁעוּר שֶׁבָּח שֶׁלָּהֶן:

פרק כב

א סֵדֶר גְּבִיַּת הַחוֹב כָּךְ הוּא. כְּשֶׁיָּבִיא הַמַּלְוֶה שְׁטָרוֹ לְבֵית דִּין וְיִתְקַיְּמוּ אוֹמְרִים לַלָּוֶה שַׁלֵּם. וְאֵין יוֹרְדִין לִנְכָסָיו תְּחִלָּה עַד שֶׁיִּתְבָּעֲנוּ. וְאִם טָעָה הַדַּיָּן וְהוֹרִיד הַמַּלְוֶה לִנְכְסֵי לָוֶה קֹדֶם שֶׁיִּתְבָּעֲנוּ מְסַלְּקִין אוֹתוֹ. אָמַר הַלָּוֶה הֲרֵינִי מְשַׁלֵּם קִבְּעוּ לִי זְמַן כְּדֵי שֶׁאֶלְוֶה מֵאַחֵר אוֹ אֲמַשְׁכֵּן אוֹ אֶמְכֹּר וְאָבִיא הַמָּעוֹת קוֹבְעִין לוֹ זְמַן שְׁלֹשִׁים יוֹם וְאֵין מְחַיְּבִין אוֹתוֹ לִתֵּן מַשְׁכּוֹן שֶׁאִלּוּ הָיוּ שָׁם מְטַלְטְלִים מִיָּד הָיוּ בֵּית דִּין גּוֹבִין מֵהֶן. וְאִם רָצָה הַמַּלְוֶה לְהַחֲרִים עַל מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ מָעוֹת אוֹ מְטַלְטְלִין וּמַפְלִיג אוֹתוֹ בִּדְבָרִים חֲרֵי זֶה מַחֲרִים. וְאֵין מְחַיְּבִין הַלָּוֶה לְהָבִיא עָרֵב עַד שֶׁיִּתֵּן. שָׁלְמוּ הַשְּׁלֹשִׁים וְלֹא הֵבִיא בֵּית דִּין כּוֹתְבִין אַדְרַכְתָּא. וְכֵן אִם אָמַר בַּתְּחִלָּה כְּשֶׁתְּבָעוֹ אֵינִי מְשַׁלֵּם כּוֹתְבִין אַדְרַכְתָּא עַל נְכָסָיו מִיָּד וְאֵין קוֹבְעִין לוֹ זְמַן. וְכֵן אִם אֵין שָׁם אֶלָּא מִלְוֶה עַל פֶּה אוֹ שְׁהוֹדָה כּוֹתְבִין אַדְרַכְתָּא עַל נִכְסֵי בְּנֵי חוֹרִין שֶׁיֵּשׁ לוֹ:

ב טָעַן וְאָמַר שְׁטָר זֶה שֶׁנִּתְקַיֵּם בִּפְנֵיהֶם מְזֻיָּף הוּא אֲנִי אָבִיא רְאָיָה וַאֲבַטְּלֶנּוּ וְעַדַי בִּמְקוֹם פְּלוֹנִי וְהֵם פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי. אִם נִרְאֶה לַדַּיָּנִין שֶׁיֵּשׁ מַמָּשׁ בִּדְבָרָיו קוֹבְעִין לוֹ זְמַן לְהָבִיא עֵדָיו וְאִם נִרְאֶה לָהֶם שֶׁאֵינוֹ בָּא אֶלָּא בַּעֲלִילוֹת דְּבָרִים וּבְטָעֲנוֹת שֶׁל דֹּפִי אוֹמְרִים לוֹ שָׁלֵם וַאֲחַר כָּךְ אִם יֵשׁ לוֹ רְאָיָה יַחְזֹר. וְאִם הָיָה הַמַּלְוֶה אָלֵם וְשָׁמָּא אֵינוֹ יָכוֹל לְהוֹצִיאוֹ מִיָּדוֹ מַנִּיחִין עַל יְדֵי שָׁלִישׁ:

ג קָבְעוּ לוֹ זְמַן לְהָבִיא רְאָיָה וּלְבַטֵּל הַשְּׁטָר וְהִגִּיעַ הַזְּמַן וְלֹא בָּא מַמְתִּינִין לוֹ שֵׁנִי וַחֲמִישִׁי וְשֵׁנִי. לֹא בָּא כּוֹתְבִין עָלָיו פְּתִיחָא וּמְשַׁמְּתִין אוֹתוֹ וּמַמְתִּינִין לוֹ וְהוּא בְּנִדּוּיוֹ תִּשְׁעִים יוֹם. שְׁלֹשִׁים רִאשׁוֹנִים שֶׁמָּא טוֹרֵחַ לִלְווֹת. אֶמְצָעִים שֶׁמָּא הוּא טוֹרֵחַ לִמְכֹּר. אַחֲרוֹנִים שֶׁמָּא הַלּוֹקֵחַ מִמֶּנּוּ טוֹרֵחַ לְהָבִיא מָעוֹת. שָׁלְמוּ תִּשְׁעִים יוֹם וְלֹא בָּא בֵּית דִּין כּוֹתְבִין לוֹ אַדְרַכְתָּא עַל נְכָסָיו וּמַתִּירִין לוֹ נִדּוּיוֹ:

ד אֵין כּוֹתְבִין אַדְרַכְתָּא עַד שֶׁשּׁוֹלְחִין וּמוֹדִיעִין לוֹ. וְהוּא שֶׁיִּהְיֶה קָרוֹב בְּבֵית דִּין מַהֲלַךְ שְׁנֵי יָמִים אוֹ פָּחוֹת. יֶתֶר עַל זֶה אֵין צְרִיכִין לְהוֹדִיעוֹ. בְּמֶה דְּבָרִים אֲמוּרִים כְּשֶׁהָיָה כָּל הַתִּשְׁעִים יוֹם נִשְׁמָט וְאוֹמֵר עַתָּה אָבִיא רְאָיָה וַאֲבַטֵּל הַשְּׁטָר. אֲבָל אָמַר אֵינִי בָּא לְבֵית דִּין מִיָּד כּוֹתְבִין אַדְרַכְתָּא עַל נְכָסָיו בֵּין עַל הַקַּרְקָעוֹת בֵּין עַל הַמִּטַּלְטְלִין. וְכֵן אִם הָיָה הַשְּׁטָר עַל הַפִּקָּדוֹן אֵין מַמְתִּינִין לוֹ תִּשְׁעִים יוֹם אֶלָּא כּוֹתְבִין אַדְרַכְתָּא עַל נְכָסָיו מִיָּד:

ה זֶה שֶׁאָמַרְנוּ שֶׁאִם לֹא בָּא בְּסוֹף הַתִּשְׁעִים כּוֹתְבִין אַדְרַכְתָּא עַל הַקַּרְקָעוֹת. אֲבָל עַל הַמִּטַּלְטְלִין אֲפִלּוּ אַחַר תִּשְׁעִים יוֹם כָּל זְמַן שֶׁהוּא אוֹמֵר עַתָּה אָבִיא רְאָיָה וַאֲבַטֵּל הַשְּׁטָר אֵין מוֹרִידִין הַמַּלְוֶה לַמִּטַּלְטְלִין שֶׁמָּא יֹאכַל אוֹתָם וְיָבִיא זֶה רְאָיָה וִיבַטֵּל הַשְּׁטָר וְלֹא יִמְצָא מַה יִּטֹּל. וַאֲפִלּוּ הָיָה לַמַּלְוֶה קַרְקַע שֶׁמָּא תַּכְסִיף אוֹ תִּשְׁתַּדֵּף:

ו כֵּיצַד כּוֹתְבִין הָאַדְרַכְתָּא. אִם לִנְכָסִים בְּנֵי חוֹרִין הוֹרִידוּהוּ אוֹמְרִים אִישׁ פְּלוֹנִי נִתְחַיֵּב לִפְלוֹנִי בַּדִּין כָּךְ וְכָךְ וְלֹא נָתַן לוֹ מֵעַצְמוֹ וְכָתַבְנוּ לוֹ אַדְרַכְתָּא זוֹ עַל שָׂדֶה פְּלוֹנִית שֶׁלּוֹ. וְאַחַר כָּךְ שָׁמִין לוֹ שְׁלֹשָׁה מֵאוֹתָהּ שָׂדֶה כְּנֶגֶד חוֹבוֹ וּמַכְרִיזִין עָלֶיהָ כְּפִי מַה שֶּׁיִּרְאוּ עַד שֶׁיִּפְסְקוּ הַמּוֹסִיפִין. וּמוֹרִידִין אוֹתוֹ בְּחוֹבוֹ לַחֵלֶק שֶׁשָּׁמוּ אוֹתוֹ וְקוֹרְעִין שְׁטַר הַחוֹב אִם הָיָה שָׁם שְׁטָר. וְאִם לֹא הָיוּ לוֹ נְכָסִים בְּנֵי חוֹרִין כּוֹתְבִין הָאַדְרַכְתָּא כָּךְ אִישׁ פְּלוֹנִי נִתְחַיֵּב לִפְלוֹנִי כָּךְ בִּשְׁטָר חוֹב שֶׁיֵּשׁ בְּיָדוֹ וְלֹא נָתַן לוֹ חוֹבוֹ וְלֹא מָצָאנוּ לוֹ נְכָסִים בְּנֵי חוֹרִין. וּכְבָר קָרָעְנוּ לַשְּׁטָר שֶׁהָיָה לוֹ עָלָיו וְנָתַנּוּ לִפְלוֹנִי רְשׁוּת לִדְרֹשׁ וְלַחְקֹר וְלִהְיוֹת יָדוֹ נְטוּיָה עַל כָּל הַנְּכָסִים שֶׁיִּמְצְאוּ לוֹ וְכָל קַרְקָעוֹת שֶׁמָּכַר מִזְּמַן פְּלוֹנִי וָהָלְאָה יֵשׁ לוֹ לְהַפְרַע לְגִבּוֹת חוֹבוֹ מִן הַכֹּל:

ז וְאַחַר שֶׁכּוֹתְבִין אַדְרַכְתָּא זוֹ הוֹלֵךְ הַמַּלְוֶה וּמְחַפֵּשׂ. אִם מָצָא לוֹ נְכָסִים בְּנֵי חוֹרִין שָׁמִין לוֹ מֵהֶן. מָצָא לוֹ נְכָסִים מְשֻׁעְבָּדִין מֵאַחַר זְמַן שְׁטָרוֹ טוֹרֵף מֵהֶן וְקוֹרְעִין שְׁטַר הָאַדְרַכְתָּא וְכוֹתְבִין לוֹ שְׁטַר הַטִּירְפָּא:

ח כֵּיצַד כּוֹתְבִין. אִישׁ פְּלוֹנִי בֶּן פְּלוֹנִי זָכָה בַּדִּין לְטָרְף בְּחוֹב שֶׁפְּלוֹנִי חַיָּב לוֹ שֶׁהוּא כָּךְ וְכָךְ מִשָּׁדֶה פְּלוֹנִית שֶׁלָּקַח פְּלוֹנִי בְּכָךְ וְכָךְ מִזְּמַן פְּלוֹנִי. וּכְבָר קָרְעָנוּ הָאַדְרַכְתָּא שֶׁהָיְתָה בְּיָדוֹ וְהִרְשִׁינוּהוּ לְטָרְף מִזֶּה בְּכָךְ וְכָךְ׃

ט וְאַחַר שֶׁכּוֹתְבִין הַטִּירְפָא לְטָרְף מוֹרִידִין שְׁלֹשָׁה בְּקִיאִין לְאוֹתָהּ שָׂדֶה וְשָׁמִין לוֹ מְמֶנָּה כְּשֶׁעוּר חוֹבוֹ כְּפִי מַה שֶּׁרָאוּי לוֹ מִן הַקֶּרֶן וַחֲצִי הַשֶּׁבַח כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ. וּמַכְרִיזִין עָלֶיהָ שְׁלֹשִׁים יוֹם כְּדֶרֶךְ שֶׁמַּכְרִיזִין עַל נְכָסֵי יְתוֹמִים׃

י וְאַחַר כָּךְ מַשְׁבִּיעִין אֶת הַלָּוֶה שֶׁאֵין לוֹ כְּלוּם כְּתַקָּנַת הַגְּאוֹנִים אִם הָיָה הַלָּוֶה עִמָּנוּ בַּמְּדִינָה. וּמַשְׁבִּיעִין אֶת הַטּוֹרֵף בִּנְקִיטַת חֵפֶץ שֶׁלֹּא נִפְרַע חוֹב זֶה וְלֹא מָחַל וְלֹא מָכַר לְאַחֵר. וְאַחַר כָּךְ מוֹרִידִין אוֹתוֹ לִנְכְסֵי הַלּוֹקֵחַ בְּשׁוּמָא שֶׁלּוֹ וְכוֹתְבִין הוֹרָדָה׃

יא וְכֵיצַד כּוֹתְבִין. אַחַר שֶׁשָּׁמְנוּ לִפְלוֹנִי בְּשׁוּמָא שֶׁהָיְתָה בְּיָדוֹ וְהִכְרַזְנוּ שְׁלֹשִׁים יוֹם כָּרָאוּי וְהִשְׁבַּעְנוּ אֶת זֶה הַטּוֹרֵף וְאֶת בַּעַל חוֹב הוֹרַדְנוּהוּ לְשָׂדֶה פְּלוֹנִית לִהְיוֹת מִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהּ כְּדֶרֶךְ שֶׁמִּשְׁתַּמֵּשׁ אָדָם בְּקִנְיָנוֹ׃

יב וּמֵאֵימָתַי אוֹכֵל הַטּוֹרֵף פֵּרוֹת שָׂדֶה זוֹ מִשֶּׁיִּפְסְקוּ יְמֵי הַהַכְרָזָה׃

יג כָּל אַדְרַכְתָּא שֶׁאֵין כָּתוּב בָּהּ קָרַעְנוּהוּ לִשְׁטַר הַהַלְוָאָה אֵינָהּ אַדְרַכְתָּא. וְכָל טִירְפָא שֶׁאֵין כָּתוּב בָּהּ קָרַעְנוּהָ לָאַדְרַכְתָּא אֵינָהּ טִירְפָא. וְכָל שׁוּמָא דְּלָא כָּתוּב בָּהּ קָרַעְנוּהָ לַטִּירְפָא אֵינָהּ שׁוּמָא׃

יד שְׁלֹשָׁה שֶׁיָּרְדוּ לָשׁוּם. אֶחָד אוֹמֵר בְּמָנֶה וּשְׁנַיִם אוֹמְרִים בְּמָאתַיִם אוֹ אֶחָד אוֹמֵר בְּמָאתַיִם וּשְׁנַיִם אוֹמְרִים בְּמָנֶה. בָּטֵל יָחִיד בְּמִעוּטוֹ. אֶחָד אוֹמֵר בְּמָנֶה וְאֶחָד אוֹמֵר בִּשְׁמוֹנִים וְאֶחָד אוֹמֵר בְּמֵאָה וְעֶשְׂרִים נְדוֹן בְּמֵאָה. אֶחָד אוֹמֵר בְּמֵאָה וְאֶחָד אוֹמֵר תִּשְׁעִים וְאֶחָד אוֹמֵר מֵאָה וּשְׁלֹשִׁים נְדוֹן בְּמֵאָה וַעֲשָׂרָה. וְעַל דֶּרֶךְ זוֹ שָׁמִין בֵּינֵיהֶן׃

טו בֵּית דִּין שֶׁשָּׁמוּ לַטּוֹרֵף בְּנִכְסֵי לוֹקֵחַ וְטָעוּ בְּכָל שֶׁהוּא מִכָּרָן בָּטֵל שֶׁהֲרֵי הֵן כִּשְׁלִיחַ לַטּוֹרֵף וְלַלּוֹקֵחַ וְיֵשׁ לָהֶן רְשׁוּת לְתַקֵּן אֲבָל לֹא לְעַוֵּת כִּשְׁלִיחַ. וְכָל הַמּוֹרִים כָּזֶה הוֹרוּ׃

טז בֵּית דִּין שֶׁשָּׁמוּ לְבַעַל חוֹב בֵּין בִּנְכְסֵי לוֹוֶה בֵּין בִּמְשֻׁעְבָּדִין שֶׁבְּיַד הַלּוֹקֵחַ וּלְאַחַר זְמַן הִשִּׂיגָה יָדוֹ שֶׁל לוֹוֶה אוֹ שֶׁל נִטְרָף אוֹ שֶׁל יוֹרְשֵׁיהֶן וְהֵבִיאוּ לְבַעַל חוֹב אֶת מְעוֹתָיו מְסַלְּקִין אוֹתוֹ מֵאוֹתָהּ קַרְקַע. שֶׁהַשּׁוּמָא חוֹזֶרֶת לַבְּעָלִים לְעוֹלָם. מִשּׁוּם שֶׁנֶּאֱמַר (דברים ו יח) "וְעָשִׂיתָ הַיָּשָׁר וְהַטּוֹב"׃

יז קַרְקַע שֶׁשָּׁמוּ אוֹתָהּ לְבַעַל חוֹב וְאַחַר כָּךְ שָׁמוּהָ בֵּית דִּין לְבַעַל חוֹב שֶׁל זֶה הַמַּלְוֶה הֲרֵי זוֹ חוֹזֶרֶת. לֹא יְהֵא כֹּחוֹ גָּדוֹל מִכֹּחַ בַּעַל חוֹב הָרִאשׁוֹן. מִכָּרָהּ בַּעַל חוֹב אוֹ נְתָנָהּ בְּמַתָּנָה אוֹ שֶׁשָּׁמָהּ לְבַעַל חוֹב מְדִעְתּוֹ אוֹ שֶׁמֵּת וְהוֹרִישָׁהּ אֵינָהּ חוֹזֶרֶת. שָׁמוּ קַרְקַע לְאִשָּׁה וְנִשֵּׂאת אוֹ שֶׁשָּׁמוּ מְמֶנָּה וְנִשֵּׂאת בַּעַל בְּנִכְסֵי אִשְׁתּוֹ כְּלוֹקֵחַ הוּא וְלֹא מַחְזִיר וְלֹא מַחֲזִירִין לוֹ׃

פרק כג

א שִׁטְרֵי חוֹב הַמְּקֻדָּמִים פְּסוּלִין שֶׁהֲרֵי טוֹרֵף בָּהֶן לָקוּחוֹת שֶׁלֹּא כַּדִּין וּלְפִיכָךְ קָנְסוּ אוֹתוֹ חֲכָמִים וְלֹא יִגְבֶּה בִּשְׁטָר מֵקֻדָּם אֶלָּא מִבְּנֵי חוֹרִין גְּזֵרָה שֶׁמָּא יִטְרֹף בּוֹ מִזְּמַן רִאשׁוֹן שֶׁהִקְדִּימוֹ׃

ב שִׁטְרֵי חוֹב הַמְאֻחָרִין כְּשֵׁרִין שֶׁהֲרֵי הוּרַע כֹּחוֹ שֶׁל בַּעַל הַשִּׁטָּר שֶׁאֵינוֹ טוֹרֵף אֶלָּא מִזְּמַן הַשִּׁטָּר. וְאַף עַל פִּי שֶׁלֹּא כָּתְבוּ בּוֹ שֶׁהוּא מְאֻחָר הֲרֵי זֶה כָּשֵׁר׃

ג שִׁטָּר שֶׁכְּתָבוּהוּ בַּיּוֹם וְנֶחְתַּם בַּלַּיְלָה הַסָּמוּךְ לוֹ פָּסוּל מִפְּנֵי שֶׁהוּא מֻקְדָּם. וְאִם הָיוּ עֲסוּקִים בָּעִנְיָן עַד שֶׁנִּכְנַס הַלַּיְלָה וַחֲתָמוּהוּ אַף עַל פִּי שֶׁקָּנוּ מִמֶּנּוּ בַּלַּיְלָה כָּשֵׁר׃

ד שִׁטָּר שֶׁזְּמַנּוּ כָּתוּב בְּשַׁבָּת אוֹ בַּעֲשָׂרָה בְּתִשְׁרֵי שִׁטָּר מְאֻחָר הוּא וְכָשֵׁר. וְאֵין חוֹשְׁשִׁין שֶׁמָּא מֻקְדָּם הוּא וּבְאֶחָד בְּשַׁבָּת אוֹ בְי״א בְּתִשְׁרֵי נִכְתַּב אֶלָּא מַעֲמִידִין הַשִּׁטָּר עַל חֶזְקָתוֹ שֶׁהַדָּבָר יָדוּעַ הוּא שֶׁאֵין כּוֹתְבִין בְּשַׁבָּת וּלְפִיכָךְ אֻחֲרוּהוּ׃

ה כּוֹתְבִין שִׁטָּר לַלּוֹוֶה אַף עַל פִּי שֶׁאֵין הַמַּלְוֶה עִמּוֹ וְאֵין כּוֹתְבִין לַמַּלְוֶה עַד שֶׁיִּהְיֶה לוֹוֶה עִמּוֹ. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים בְּשִׁטָּר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ קִנְיָן שֶׁהֲרֵי מִשָּׁעָה שֶׁקָּנוּ מִיָּדוֹ נִשְׁתַּעְבְּדוּ נְכָסָיו. אֲבָל שִׁטָּר שֶׁאֵין בּוֹ קִנְיָן אֵין כּוֹתְבִין אֲפִלּוּ לַלּוֹוֶה עַד שֶׁיִּהְיֶה מַלְוֶה עִמּוֹ וְיִתֵּן הַשִּׁטָּר בְּיַד הַמַּלְוֶה בְּפָנֵינוּ שֶׁמָּא יִכְתֹּב עַתָּה לְלִוּוֹת מִמֶּנּוּ בְּנִיסָן וְלֹא יִלְוֶה מִמֶּנּוּ עַד תִּשְׁרֵי וְנִמְצָא הַמַּלְוֶה טוֹרֵף בְּשִׁטָּר זֶה מִנִּיסָן שֶׁלֹּא כַּדִּין שֶׁלֹּא הִגִּיעַ לְיָדוֹ עַד תִּשְׁרֵי׃

ו עֵדִים שֶׁקָּנוּ מִיַּד הַלּוֶֹה אוֹ הַמּוֹכֵר וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן וְנִתְאַחֲרָה כְּתִיבַת הַשְּׁטָר זְמַן מְרֻבֶּה אִם יָדְעוּ יוֹם שֶׁקָּנוּ מִמֶּנּוּ בּוֹ כּוֹתְבִין בַּשְּׁטָר זְמַן הַקְּנָיָן וְאַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ זְמַן חֲתִימָתָן. וְאֵין צְרִיכִין לוֹמַר וְנִתְאַחֲרָה כְּתִיבַת יָדֵינוּ עַד יוֹם פְּלוֹנִי. וְאִם לֹא יָדְעוּ יוֹם שֶׁקָּנוּ בּוֹ כּוֹתְבִין זְמַנּוֹ שֶׁל שְׁטָר מִשְּׁעַת כְּתִיבָה. וְכֵן מִי שֶׁנִּמְחָה לָהֶן הָעֵדוּת בְּמְדִינָה אַחַת וְכָתְבוּ הָעֵדִים בְּמְדִינָה אַחֶרֶת אֵין מַזְכִּירִין בַּשְּׁטָר מָקוֹם שֶׁנִּמְחָה בּוֹ הָעֵדוּת אֶלָּא מָקוֹם שֶׁכָּתְבוּ בּוֹ חֲתִימַת יָדָן׃

ז שְׁטְרֵי מִקָּח וּמִמְכָּר שֶׁלֹּא נִכְתְּבוּ בִּזְמַנָּן אֲפִלּוּ הַמְאֻחָרִין פְּסוּלִין שֶׁהֲרֵי אֶפְשָׁר לִטְרֹף בָּהֶן שֶׁלֹּא כַּדִּין. כֵּיצַד. כְּגוֹן שֶׁחָזַר הַמּוֹכֵר וְקָנָה הַשָּׂדֶה מִיַּד הַלּוֹקֵחַ קֹדֶם שֶׁיַּגִּיעַ זְמַן הַשְּׁטָר הַמְאֻחָר וְיוֹצִיא הַלָּה הַשְּׁטָר הַמְאֻחָר וְיֹאמַר חָזַרְתִּי וּלְקַחְתִּיהָ פַּעַם שְׁנִיָּה מִכֹּחַ וְנִמְצָא טוֹרֵף שֶׁלֹּא כַּדִּין. וְלָמָּה לֹא נָחוּשׁ כֵּן לִשְׁטַר חוֹב הַמְאֻחָר שֶׁמָּא יִפָּרַעְנוּ לְקֹדֶם שֶׁיַּגִּיעַ זְמַנּוֹ וְיִכְתֹּב שׁוֹבֵר וְיַחְזוֹר וְיוֹצִיא הַשְּׁטָר הַמְאֻחָר וְיִטְרֹף בּוֹ שֶׁלֹּא כַּדִּין. לְפִי שֶׁכָּל הַכּוֹתֵב שְׁטָר מְאֻחָר תַּקָּנָתוֹ שֶׁיִּכְתֹּב הַשּׁוֹבֵר סְתָם שֶׁכָּל זְמַן שֶׁיֵּצֵא הַשְּׁטָר יִשְׁבֹּר אוֹתוֹ זֶה הַשּׁוֹבֵר. וְאִם לֹא עָשָׂה כֵּן וְכָתַב הַשּׁוֹבֵר בִּזְמַן הַפֵּרָעוֹן הוּא הַפְּסִיד עַל עַצְמוֹ׃

ח מִי שֶׁמָּכַר שָׂדֵהוּ בְּאֹנֶס וּמָסַר מוֹדָעָא. אוֹ שֶׁקָּדַם וּמָכַר אוֹ נָתַן לְאַחֵר קֹדֶם שֶׁיִּמְכֹּר לְאָנֵס. הֲרֵי הַמָּעוֹת שֶׁל אָנֵס אֵצֶל הַמּוֹכֵר כְּמִלְוֶה עַל פֶּה וְאֵינוֹ טוֹרֵף בִּשְׁטַר מֶכֶר שֶׁבְּיָדוֹ כְּלוּם מִפְּנֵי שֶׁאֵין דִּין שְׁטָר זֶה שֶׁיִּכְתֹּב וְלֹא נִכְתַּב אֶלָּא מִפְּנֵי הָאֹנֶס. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה׃

ט אֶפְשָׁר לַטּוֹרֵף שֶׁיִּטְרֹף בְּלֹא שְׁטָר אֶלָּא בְּעֵדוּת עַל פֶּה. כֵּיצַד. כְּגוֹן שֶׁיֵּשׁ לוֹ עֵדוּת שֶׁזּוֹ גְּזוּלָה מֵאֲבִיו הֲרֵי יֵשׁ לוֹ לְהוֹצִיא בְּעֵדִים אֵלּוּ וְאֵין כָּאן שְׁטָר. וְכֵן אִם הֵעִידוּ לוֹ שֶׁגְּנָבַתּוּ הַדִּין לְאָבִיו לִטְרֹף מִנְּכְסֵי פְּלוֹנִי בְּכָךְ וְכָךְ מִזְּמַן פְּלוֹנִי וּמֵת אָבִיו וַעֲדַיִן לֹא טָרַף הֲרֵי הַבֵּן טוֹרֵף בְּעֵדוּת זוֹ׃

י לְפִיכָךְ אֵין כּוֹתְבִין שְׁנֵי שִׁטְרוֹת מֶכֶר עַל שָׂדֶה אַחַת שֶׁמָּא יַעֲשֶׂה הַלּוֹקֵחַ קְנוּנְיָא עִם בַּעַל חוֹב וְיִטְרֹף שֶׁלֹּא כַּדִּין. כֵּיצַד. יָבוֹא זֶה וְיִטְרֹף שָׂדֶה זוֹ בְּעֵדוּת שֶׁהֵעִידוּ לוֹ מֵחֲמַת אָבִיו וְיַחְזוֹר הַלּוֹקֵחַ וְיִטְרֹף בִּשְׁטַר הַמֶּכֶר שֶׁבְּיָדוֹ מִן הַלָּקוֹחוֹת שֶׁלָּקַחוּ אַחֲרָיו וְיִקְרַע שְׁטַר הַמֶּכֶר שֶׁבְּיָדוֹ וְיַחְזוֹר בְּקְנוּנְיָא וְיַעֲמֹד בַּשָּׂדֶה שֶׁנִּטְרְפָה מִמֶּנּוּ וְיָבוֹא הוּא שֶׁטָּרְפָה בְּעַצְמָהּ וְיִטְרֹף אוֹתָהּ פַּעַם אַחֶרֶת בְּעֵדוּת עֵדָיו וְיוֹצִיא הַלָּה שְׁטַר הַמֶּכֶר הַשֵּׁנִי וְיִטְרֹף בּוֹ לָקוֹחוֹת אֲחֵרִים שֶׁלֹּא כַּדִּין. אִם כֵּן מִי שֶׁנֶּאֱבַד לוֹ שְׁטַר הַמֶּכֶר וְעֵדָיו קַיָּמִין כֵּיצַד יַעֲשֶׂה. יִכְתְּבוּ שְׁטָר שֵׁנִי וְיֹאמְרוּ בּוֹ שְׁטָר זֶה אֵין גּוֹבִין בּוֹ לֹא מִנְּכָסִים מְשֻׁעְבָּדִים וְלֹא מִנְּכָסִים בְּנֵי חוֹרִין וְלֹא כְּתַבְנוּהוּ אֶלָּא לְהַעֲמִיד שָׂדֶה זוֹ בְּיַד פְּלוֹנִי הַלּוֹקֵחַ כְּדֵי שֶׁלֹּא יוֹצִיאָהּ מִיָּדוֹ הַמּוֹכֵר וְלֹא יוֹרְשָׁיו׃

יא בְּשִׁטְרֵי הַחוֹבוֹת אֵינוֹ כֵּן. אַף עַל פִּי שֶׁעֵדָיו קַיָּמִין וְקָנוּ מִיָּדוֹ וְחָזַר בְּשִׁעְתּוֹ וְאָמַר שְׁטָר שֶׁכָּתְבְתֶּם לִי עַתָּה אָבַד אוֹ נִשְׂרַף אֵין כּוֹתְבִין לוֹ שְׁטָר שֵׁנִי שֶׁמָּא פָּרַעוֹ אוֹ מָחַל. וַאֲפִלּוּ הָיָה הַחוֹב לִזְמַן וְאֵינוֹ גּוֹבֶה בְּעֵדִים אֵלּוּ כְּלוּם אֶלָּא אִם הַלּוֶֹה אוֹמֵר לֹא הָיוּ דְּבָרִים מֵעוֹלָם שֶׁזֶּה הֶחֱזִק כַּפְּרָן בְּעֵדוּתָן כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר׃

יב מִי שֶׁבָּלָה שְׁטַר חוֹבוֹ וַהֲרֵי הוּא הוֹלֵךְ לְהִמָּחֵק מַעֲמִיד עָלָיו עֵדִים וּבָא לְבֵית דִּין וְהֵם עוֹשִׂין לוֹ קִיּוּם. אֲבָל עֲדֵי הַשְּׁטָר עַצְמָן אֵין כּוֹתְבִין לוֹ שְׁטָר אַחֵר אַף עַל פִּי שֶׁנִּמְחַק בִּפְנֵיהֶם. אֲבָל בָּאִין לְבֵית דִּין וּבֵית דִּין עוֹשִׂין לוֹ קִיּוּם׃

יג כֵּיצַד מְקַיְּמִין שְׁטָר זֶה. כּוֹתְבִין שְׁטָר אַחֵר וְאוֹמְרִים אָנוּ בֵּית דִּין פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי וּפְלוֹנִי הוֹצִיא פְּלוֹנִי בֶּן פְּלוֹנִי שְׁטָר מָחוּק לְפָנֵינוּ וּזְמַנּוֹ בְּיוֹם פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי וּפְלוֹנִי עֵדָיו. וְאִם כָּתְבוּ וְהֶזְקִקְנוּ לְעֵדוּתָן שֶׁל עֵדִים וְנִמְצֵאת מְכֻוֶּנֶת גּוֹבֶה בִּשְׁטָר זֶה שֶׁכָּתְבוּ לוֹ וְאֵין צָרִיךְ קִיּוּם אַחֵר. וְאִם לֹא כָּתְבוּ כֵּן צָרִיךְ לְהָבִיא רְאָיָה עַל הָעֵדִים הָרִאשׁוֹנִים עַד שֶׁתִּתְקַיֵּם עֵדוּתָן׃

יד שְׁטַר חוֹב שֶׁנִּתְקָרַע כָּשֵׁר. נִמְחַק אוֹ נִתְטַשְׁטֵשׁ אִם רִשּׁוּמוֹ נִכָּר כָּשֵׁר. נִקְרָע קֶרַע בֵּית דִּין הֲרֵי זֶה פָּסוּל. אֵיזֶהוּ קֶרַע בֵּית דִּין שְׁתֵּי וָעֶרֶב׃

טו מִי שֶׁפָּרַע מִקְצָת חוֹבוֹ אִם רָצָה מַחְלִיף וְכוֹתְבִין לוֹ בֵּית דִּין שְׁטָר אַחֵר בִּשְׁאָר הַחוֹב מִזְּמַן רִאשׁוֹן אֲבָל לֹא עֵדֵי הַשְּׁטָר. וְאִם רָצָה יִכְתֹּב שׁוֹבֵר׃

טז הַבָּא לִפְרֹעַ חוֹבוֹ וְאָמַר הַמַּלְוֶה אָבַד לִי הַשְּׁטָר הֲרֵי זֶה יִכְתֹּב לוֹ שׁוֹבֵר וְיִפְרַע כָּל חוֹבוֹ. וְיֵשׁ לַלּוֶֹה לְהַחֲרִים סְתָם עַל מִי שֶׁכּוֹבֵשׁ שְׁטָרוֹ וְטוֹעֵן שֶׁאָבַד. וְאִם טָעַן הַלּוֶֹה טַעֲנַת וַדַּאי וְאָמַר הַשְּׁטָר אֶצְלוֹ וְעַתָּה הִנִּיחוֹ בְּכִיסוֹ הוֹרוּ רַבּוֹתַי שֶׁיִּשָּׁבַע הַמַּלְוֶה הֶסֵת שֶׁאָבַד הַשְּׁטָר וְאַחַר כָּךְ יִפְרַע חוֹבוֹ וְיִכְתֹּב שׁוֹבֵר׃

יז מִי שֶׁהוֹצִיא שְׁטַר חוֹב בְּמֶנָּה וְאָמַר עֲשׂוּ לִי מִמֶּנּוּ שְׁנַיִם בַּחֲמִשִּׁים אֵין עוֹשִׂין שֶׁזְּכוּת הוּא לַלּוֶֹה לִהְיוֹת הַכֹּל בִּשְׁטָר אֶחָד שֶׁאִם יִפָּרַעְנוּ מִקְצָת נִמְצָא שְׁטָרוֹ פָּגוּם. וְכֵן אִם הוֹצִיא שְׁנֵי שְׁטָרוֹת בַּחֲמִשִּׁים וְאָמַר עֲשׂוּ לִי אוֹתָן בְּמֵאָה אֵין עוֹשִׂין לוֹ אֶלָּא עוֹשִׂין לוֹ קִיּוּם לְכָל אֶחָד וְאֶחָד שֶׁזְּכוּת הוּא לַלּוֶֹה לִהְיוֹת שְׁנַיִם שֶׁלֹּא יָכֹף אוֹתוֹ בַּדִּין בְּפַעַם אַחַת לִגְבּוֹת הַכֹּל׃

יח הוֹצִיא שְׁטַר חוֹב בְּמֵאָה וְאָמַר קָרְעוּהוּ וְכִתְבוּ לִי שְׁטָר אַחֵר בַּחֲמִשִּׁים אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ שֶׁמָּא פָּרְעוּ הַכֹּל וְכָתַב לוֹ שׁוֹבֵר עַל שְׁטָר שֶׁל מֵאָה וּכְשֶׁיַּחֲזוֹר וְיוֹצִיא קִיּוּם זֶה עַל שְׁטַר חֲמִשִּׁים וְיוֹצִיא הַלּוֶֹה הַשּׁוֹבֵר יֹאמַר לוֹ זֶה שְׁטָר אַחֵר הוּא׃

פרק כד

א כְּבָר בֵּאַרְנוּ שֶׁשְּׁטַר חוֹב שֶׁיֵּשׁ בּוֹ קִנְיָן כּוֹתְבִין אוֹתוֹ לַלְוֶה אַף עַל פִּי שֶׁאֵין הַמַּלְוֶה עִמּוֹ. וְכֵן כּוֹתְבִין שְׁטָר לַמּוֹכֵר אַף עַל פִּי שֶׁאֵין הַלּוֹקֵחַ עִמּוֹ. וְכֵן כּוֹתְבִין שׁוֹבֵר לַמַּלְוֶה אַף עַל פִּי שֶׁאֵין הַלְוֶה עִמּוֹ וְשׁוֹבֵר לְאִשָּׁה אַף עַל פִּי שֶׁאֵין בַּעְלָהּ עִמָּהּ וְגֵט לְאִישׁ אַף עַל פִּי שֶׁאֵין אִשְׁתּוֹ עִמּוֹ. אֲבָל אֵין כּוֹתְבִין שִׁטְרֵי אֵרוּסִין וְנִשּׂוּאִין וְשִׁטְרֵי אֲרִיסוּת וְקַבָּלָנוּת וּשְׁטַר בְּרֵרַת הַדַּיָּנִין אוֹ שְׁטַר טַעֲנַת בַּעֲלֵי דִינִין וְכָל מַעֲשֵׂה בֵּית דִּין אֶלָּא מִדַּעַת שְׁנֵיהֶם. וְכָל הַשְּׁטָרוֹת הָאֵלּוּ צְרִיכִין לְהִזָּהֵר בְּתִקּוּנָן כִּשְׁאָר הַשְּׁטָרוֹת:

ב וּמִי נוֹתֵן שְׂכַר הַסּוֹפֵר. בְּשִׁטְרֵי הַלְוָאָה הַלְוֶה נוֹתֵן שָׂכָר. וּבְשִׁטְרֵי מֶקַח וּמִמְכָּר הַלּוֹקֵחַ נוֹתֵן שָׂכָר. וְהָאִשָּׁה נוֹתֶנֶת שְׂכַר הַגֵּט. וְהֶחָתָן נוֹתֵן שְׂכַר שְׁטַר הָאֵרוּסִין אוֹ הַנִּשּׂוּאִין. וְהַמְקַבֵּל וְכֵן הָאָרִיס אוֹ הַשָּׂכִיר נוֹתֵן שְׂכַר הַשָּׁטָר. אֲבָל שְׁטַר בְּרֵרַת הַדַּיָּנִין אוֹ טַעֲנוֹת בַּעֲלֵי דִינִין שְׁנֵיהֶם נוֹתְנִין שָׂכָר:

ג אֶחָד הַשְּׁטָרוֹת הַנִּכְתָּבִין לְאֶחָד שֶׁלֹּא בְּפָנֵי חֲבֵרוֹ וְאֶחָד הַשְּׁטָרוֹת שֶׁאֵין כּוֹתְבִין אוֹתָן אֶלָּא מִדַּעַת שְׁנֵיהֶם וּשְׁנֵיהֶן עוֹמְדִין כְּגוֹן שְׁטָר שֶׁכּוֹתְבִין לַמַּלְוֶה אוֹ לַלּוֹקֵחַ כֵּלָּן צְרִיכִין שֶׁיִּהְיוּ הָעֵדִים מַכִּירִין הַשֵּׁמוֹת שֶׁבַּשְּׁטָר שֶׁזֶּה הוּא פְּלוֹנִי בֶּן פְּלוֹנִי וְזֶהוּ פְּלוֹנִי בֶּן פְּלוֹנִי שֶׁמָּא יָבוֹאוּ שְׁנַיִם וְיַעֲשׂוּ שְׁמוֹתֵיהֶן קְנוּנְיָא וִישַׁנּוּ שְׁמוֹתֵיהֶן בְּשֵׁמוֹת אֲחֵרִים וְיוֹדוּ זֶה לָזֶה:

ד כָּל מִי שֶׁהֶחְזַק שְׁמוֹ בָּעִיר שְׁלֹשִׁים יוֹם אֵין חוֹשְׁשִׁין לוֹ שֶׁמָּא שֵׁם אַחֵר יֵשׁ לוֹ וְהוּא שִׁנָּהוּ כְּדֵי לְרַמּוֹת וְלַעֲשׂוֹת קְנוּנְיָא שֶׁאִם אַתָּה אוֹמֵר כֵּן אֵין לַדָּבָר סוֹף. לְפִיכָךְ מִי שֶׁלֹּא הֶחְזַק שְׁמוֹ בָּעִיר שְׁלֹשִׁים יוֹם וּבָא וְאָמַר כְּתֹבוּ עָלַי שְׁטָר שֶׁאֲנִי חַיָּב לְפְלוֹנִי אוֹ לָזֶה כָּךְ וְכָךְ דִּינָרִין. אֵין כּוֹתְבִין לוֹ עַד שֶׁיָּבִיא רְאָיָה שֶׁזֶּה שְׁמוֹ אוֹ יֶחֱזַק:

ה כָּל שְׁטָר שֶׁיָּצָא לְפָנֵינוּ וְיִטְעֹן הַלְוֶה וְיֹאמַר אֵינִי חַיָּב כְּלוּם שֶׁמָּא רַמַּאי אַחֵר הָעֲלָה שְׁמוֹ כְּשְׁמִי וְהוֹדָה לָזֶה אוֹ שֶׁאָמַר לֹא לָזֶה אֲנִי חַיָּב כְּלוּם אֶלָּא לְאַחֵר וְזֶה רַמַּאי הוּא וְהֶעֱלָה שְׁמוֹ כְּשֵׁם בַּעַל חוֹבִי. מֵאַחַר שֶׁלֹּא הֶחְזַק שָׁם שְׁנַיִם שֶׁשְּׁמוֹתֵיהֶן שָׁוִין אֵין חוֹשְׁשִׁין לִדְבָרָיו שֶׁחֲזָקָה הוּא שֶׁאֵין הָעֵדִים חוֹתְמִין עַל הַשְּׁטָר אֶלָּא אִם כֵּן מַכִּירִין אֵלּוּ הַנִּזְכָּרִים בּוֹ. וְכֵן חֲזָקָה שֶׁאֵין חוֹתְמִין עַל הַשְּׁטָר אֶלָּא אִם כֵּן נוֹדַע לָהֶם בְּוַדַּאי שֶׁאֲלּוּ שֶׁהֵעִידוּ עַל עַצְמָן גְּדוֹלִים וּבְנֵי דַּעַת. וְאֵין הָעֵדִים חוֹתְמִין עַל הַשְּׁטָר אֶלָּא אִם כֵּן יוֹדְעִים לִקְרוֹת וְלַחְתֹּם:

ו עֵדִים שֶׁאֵין יוֹדְעִין לַחְתֹּם וְקָרְעוּ לָהֶן נְיָר חָלָק וְחָתְמוּ עַל הָרְשׁוּם מַכִּין אוֹתָן מַכַּת מַרְדּוּת וְהַשְּׁטָר פָּסוּל:

ז רֹאשׁ בֵּית דִּין שֶׁהָיָה יוֹדֵעַ עִנְיַן הַשְּׁטָר וְקָרָא הַשְּׁטָר שֶׁלְּפָנָיו הַסּוֹפֵר שֶׁלּוֹ הוֹאִיל וְהוּא מַאֲמִין אוֹתוֹ וְאִימְתּוֹ עָלָיו הֲרֵי זֶה חוֹתֵם עַל הַשְּׁטָר אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא קְרָאָהוּ הוּא בְּעַצְמוֹ. וְאֵין שְׁאָר הָעָם רַשָּׁאִין לַעֲשׂוֹת כֵּן עַד שֶׁיִּקְרָא הָעֵד הַשְּׁטָר מִלָּה מִלָּה:

ח שְׁנַיִם שֶׁהָיוּ בָּעִיר שֵׁם כָּל אֶחָד מֵהֶן יוֹסֵף בֶּן שִׁמְעוֹן אֵינָן יְכוֹלִין לְהוֹצִיא שְׁטַר חוֹב זֶה עַל זֶה וְלֹא אַחֵר יָכוֹל לְהוֹצִיא עֲלֵיהֶן שְׁטַר חוֹב אֶלָּא אִם כֵּן בָּאוּ עֵדֵי הַשְּׁטָר בְּעַצְמָן וְאָמְרוּ זֶהוּ הַשְּׁטָר שֶׁהֶעֱדָנוּ עָלָיו וְזֶהוּ שֶׁהֶעֱדָנוּ לוֹ בְּהַלְוָאָה. וְכֵן אֵין מְגָרְשִׁין נְשׁוֹתֵיהֶן אֶלָּא זֶה בִּפְנֵי זֶה. וְכֵן אִם נִמְצָא לְאֶחָד בֵּין שִׁטְרוֹתָיו שׁוֹבֵר שֶׁשְּׁטָרוֹ שֶׁל יוֹסֵף בֶּן שִׁמְעוֹן פָּרוּעַ שִׁטְרוֹת שְׁנֵיהֶן שֶׁעָלָיו פְּרוּעִין. וְכֵיצַד יַעֲשׂוּ אֵלּוּ שֶׁשְּׁמוֹתֵיהֶן שָׁוִין וּשְׁמוֹת אֲבִיהֶן שָׁוִין. יְשַׁלְּשׁוּ. הָיוּ שְׁמוֹת אֲבוֹת אֲבוֹתֵיהֶן שָׁוִין יִכְתְּבוּ סִימָנֵיהֶן. הָיוּ דּוֹמִין זֶה לָזֶה בְּצוּרָתָן יִכְתְּבוּ יְחוּסָן. הָיוּ שְׁנֵיהֶם לְוִים שְׁנֵיהֶם כֹּהֲנִים יִכְתְּבוּ דּוֹרוֹת:

ט הוֹצִיא עָלָיו שְׁטָר שֶׁכָּתוּב בּוֹ אֲנִי פְּלוֹנִי בֶּן פְּלוֹנִי לָוִיתִי מִמְּךָ מָנֶה אַף עַל פִּי שֶׁאֵין בּוֹ שֵׁם הַמַּלְוֶה כָּל מִי שֶׁיָּצָא שְׁטָר זֶה מִתַּחַת יָדוֹ גּוֹבֶה בּוֹ וְאֵינוֹ יָכוֹל לְדַחוֹתוֹ וְלוֹמַר לוֹ לְפְלוֹנִי שֶׁהוּא כְּשִׁמְךָ אֲנִי חַיָּב וּמִמֶּנּוּ נָפַל הַשְּׁטָר אֶלָּא הֲרֵי זֶה שֶׁיָּצָא מִתַּחַת יָדוֹ גּוֹבֶה וְאֵין חוֹשְׁשִׁין לִנְפִילָה:

י שְׁנַיִם שֶׁהוֹצִיאוּ כָּל אֶחָד מִשְּׁנֵיהֶם שְׁטַר חוֹב עַל חֲבֵרוֹ אֵין הָאַחֲרוֹן יָכוֹל לוֹמַר לָרִאשׁוֹן אִלּוּ הָיִיתִי חַיָּב לְךָ הֵיאַךְ אַתָּה לוֹוֶה מִמֶּנִּי אֶלָּא זֶה גּוֹבֶה חוֹבוֹ וְזֶה גּוֹבֶה חוֹבוֹ. הָיָה זֶה בְּמֵאָה וְזֶה בְּמֵאָה וְיֵשׁ לָזֶה עִידִית וְלָזֶה עִידִית וְלָזֶה בֵּינוֹנִית וְלָזֶה בֵּינוֹנִית לָזֶה זִבּוּרִית וְלָזֶה זִבּוּרִית אֵין נִזְקָקִין לָהֶן אֶלָּא כָּל אֶחָד וְאֶחָד עוֹמֵד בְּשֶׁלּוֹ. הָיָה לָזֶה עִידִית וּבֵינוֹנִית וְלָזֶה זִבּוּרִית זֶה גּוֹבֶה מִן הַבֵּינוֹנִית וְזֶה גּוֹבֶה מִן הַזִּבּוּרִית:

יא הוֹצִיא שְׁטַר חוֹב עַל חֲבֵרוֹ וְהַלָּה מוֹצִיא שְׁטָר שֶׁמָּכַר לוֹ הַשָּׂדֶה אִם הָיוּ בְּמָקוֹם שֶׁנּוֹתֵן הַלּוֹקֵחַ הַמָּעוֹת וְאַחַר כָּךְ כּוֹתֵב לוֹ הַמּוֹכֵר אֶת הַשָּׁטָר הֲרֵי שְׁטַר חוֹבוֹ שֶׁל זֶה בָּטֵל שֶׁהֲרֵי אוֹמֵר לוֹ אִלּוּ הָיִיתִי חַיָּב לְךָ הָיָה לְךָ לִפְרֹעַ חוֹבְךָ. אֲבָל בְּמָקוֹם שֶׁכּוֹתְבִין וְאַחַר כָּךְ נוֹתְנִין הֲרֵי שְׁטַר הַחוֹב קַיָּם שֶׁהֲרֵי זֶה אוֹמֵר מָכַרְתִּי לְךָ אֶת הַשָּׂדֶה כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה לְךָ נְכָסִים יְדוּעִים שֶׁאֶגְבֶּה מֵהֶן חוֹב שֶׁלִּי:

פרק כה

א הַמַּלְוֶה אֶת חֲבֵרוֹ וְאַחַר שֶׁהִלְוָהוּ אָמַר לוֹ אֶחָד אֲנִי עָרֵב. אוֹ שֶׁתָּבַע אֶת הַלְוָה בַּדִּין וְאָמַר לוֹ אַחֵר הַנַּח וַאֲנִי עָרֵב. אוֹ שֶׁהָיָה חוֹנֵק אֶת חֲבֵרוֹ בַּשּׁוּק לִתֵּן לוֹ וְאָמַר לוֹ הַנַּח וַאֲנִי עָרֵב. אֵין הֶעָרֵב חַיָּב כְּלוּם. וַאֲפִלּוּ אָמַר אֲנִי עָרֵב בְּפְנֵי בֵּית דִּין. אֲבָל אִם קָנוּ מִיָּדוֹ שֶׁהוּא עָרֵב מָמוֹן זֶה כָּל אֵלּוּ הַפָּנִים בֵּין בְּפְנֵי בֵּית דִּין בֵּין בֵּינוֹ לְבֵין הַמַּלְוֶה נִשְׁתַּעְבֵּד:

ב אָמַר לוֹ בְּשָׁעַת מַתַּן מָעוֹת הַלְוֵהוּ וַאֲנִי עָרֵב נִשְׁתַּעְבֵּד הֶעָרֵב וְאֵינוֹ צָרִיךְ קִנְיָן. וְכֵן אִם בֵּית דִּין עָשׂוּ אוֹתוֹ עָרֵב נִשְׁתַּעְבֵּד אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא קָנוּ מִיָּדוֹ. כְּגוֹן שֶׁהָיוּ בֵּית דִּין רוֹצִין לִגְבוֹת מִן הַלְוֶה וְאָמַר לָהֶם הַנִּיחוּהוּ וַאֲנִי עָרֵב לָכֶם הוֹאִיל וְיֵשׁ לוֹ הֲנָאָה שֶׁהֶאֱמִינוּהוּ בֵּית דִּין בְּאוֹתָהּ הֲנָיָה שֶׁעָבֵד עַצְמוֹ:

ג הַמַּלְוֶה אֶת חֲבֵרוֹ עַל יְדֵי עֵרֶב אַף עַל פִּי שֶׁהֶעָרֵב מִשְׁתַּעְבֵּד לַמַּלְוֶה לֹא יִתְבַּע אֶת הֶעָרֵב תְּחִלָּה אֶלָּא תּוֹבֵעַ אֶת הַלְוֶה תְּחִלָּה. אִם לֹא נָתַן לוֹ חוֹזֵר אֵצֶל הֶעָרֵב וְנִפְרָע מִמֶּנּוּ. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים בְּשֶׁאֵין נְכָסִים לַלְוֶה. אֲבָל אִם יֵשׁ נְכָסִים לַלְוֶה לֹא יִפָּרַע מִן הֶעָרֵב כְּלָל אֶלָּא מִן הַלְוֶה. הָיָה הַלְוֶה אַלֶּם וְאֵין בֵּית דִּין יְכוֹלִין לְהוֹצִיא מִיָּדוֹ אוֹ שֶׁלֹּא בָּא לַדִּין הֲרֵי זֶה נִפְרָע מִן הֶעָרֵב תְּחִלָּה וְאַחַר כָּךְ יַעֲשֶׂה הֶעָרֵב דִּין עִם הַלְוֶה אִם יָכוֹל לְהוֹצִיאוֹ מִיָּדוֹ יוֹצִיא אוֹ יִשְׁמְתוּהוּ בֵּית דִּין עַד שֶׁיִּתֵּן לוֹ:

ד הִתְנָה הַמַּלְוֶה עַל הֶעָרֵב וְאָמַר לוֹ עַל מְנָת שֶׁאֶפָּרַע מִמִּי שֶׁאֶרְצֶה אִם יֵשׁ נְכָסִים לַלְוֶה לֹא יִפָּרַע מִן הֶעָרֵב. אָמַר עַל מְנָת שֶׁאֶפָּרַע מִמִּי שֶׁאֶרְצֶה תְּחִלָּה אוֹ שֶׁהָיָה קַבְּלָן הֲרֵי זֶה יִתְבַּע אֶת הֶעָרֵב הַזֶּה אוֹ אֶת הַקַּבְּלָן תְּחִלָּה וְיִפָּרַע מֵהֶן אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ נְכָסִים לַלְוֶה:

ה אֵיזֶהוּ עֵרֶב וְאֵיזֶהוּ קַבְּלָן. אָמַר לוֹ תֵּן לוֹ וַאֲנִי נוֹתֵן לְךָ זֶהוּ קַבְּלָן שֶׁיֵּשׁ לַמַּלְוֶה לְהִפָּרַע מִמֶּנּוּ תְּחִלָּה אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא פֵּרֵשׁ וְלֹא אָמַר עַל מְנָת שֶׁאֶפָּרַע מִמִּי שֶׁאֶרְצֶה. אֲבָל אִם אָמַר לוֹ הַלְוֵהוּ וַאֲנִי עֵרֶב הַלְוֵהוּ וַאֲנִי פּוֹרֵעַ הַלְוֵהוּ וַאֲנִי חַיָּב הַלְוֵהוּ וַאֲנִי נוֹתֵן הַלְוֵהוּ וַאֲנִי קַבְּלָן. תֵּן לוֹ וַאֲנִי קַבְּלָן תֵּן לוֹ וַאֲנִי פּוֹרֵעַ תֵּן לוֹ וַאֲנִי חַיָּב תֵּן לוֹ וַאֲנִי עֵרֶב. כְּלָן לָשׁוֹן עֲרָבָנוּת הֵן וְאֵינוֹ תּוֹבְעוֹ תְּחִלָּה וְלֹא נִפְרָע מִמֶּנּוּ בְּמָקוֹם שֶׁיֵּשׁ נְכָסִים לַלְוֶה עַד שֶׁיִּפָּרֵשׁ וְיֹאמַר מִמִּי שֶׁאֶרְצֶה אֶפָּרַע:

ו עֵרֶב שֶׁל כְּתָבָה אַף עַל פִּי שֶׁקָּנוּ מִיָּדוֹ פָּטוּר מִלְּשַׁלֵּם שֶׁהֲרֵי מִצְוָה עָשָׂה וְלֹא חָסַר מָמוֹן. וְאִם הָיָה הָאָב עֵרֵב לִכְתֻבַּת בְּנוֹ וְקָנוּ מִיָּדוֹ חַיָּב. וְקַבְּלָן שֶׁל כְּתֻבָּה חַיָּב:

ז רְאוּבֵן שֶׁמָּכַר לְשִׁמְעוֹן שָׂדֶה וּבָא לֵוִי וְקִבֵּל אַחֲרָיוּת עָלָיו לֹא נִשְׁתַּעְבֵּד לֵוִי שֶׁזּוֹ אַסְמַכְתָּא הִיא. וְאִם קָנוּ מִיָּדוֹ שֶׁהוּא עֵרֵב לְשַׁלֵּם דְּמֵי מֶכֶר זֶה כָּל עֵת שֶׁיִּרְצֶה שֶׁיִּתְבָּעֲנוּ לְשִׁמְעוֹן חֲבֵרִי זֶה חַיָּב וְכָזֶה הוֹרוּ רַבּוֹתַי:

ח וְכֵן הֶעָרֵב אוֹ הַקַּבְּלָן שֶׁחִיְּבוּ עַצְמָן עַל תְּנַאי אַף עַל פִּי שֶׁקָּנוּ מִיָּדוֹ לֹא נִשְׁתַּעְבֵּד מִפְּנֵי שֶׁהוּא אַסְמַכְתָּא. כֵּיצַד. כְּגוֹן שֶׁאָמַר לוֹ תֵּן לוֹ וַאֲנִי אֶתֵּן לְךָ אִם יִהְיֶה כָּךְ וְכָךְ אוֹ אִם לֹא יִהְיֶה. שֶׁכָּל הַתּוֹלֶה שִׁעְבּוּד שֶׁאֵינוֹ חַיָּב בּוֹ בְּאִם יִהְיֶה וְאִם לֹא יִהְיֶה לֹא גָּמַר וְהִקְנָה קִנְיָן שָׁלֵם וּלְפִיכָךְ לֹא נִשְׁתַּעְבֵּד:

ט שְׁנַיִם שֶׁלָּווּ בִּשְׁטָר אֶחָד אוֹ שֶׁלָּקְחוּ מִקֶּח אֶחָד. וְכֵן הַשֻּׁתָּפִין שֶׁלָּוָה אֶחָד מֵהֶן אוֹ לָקַח בְּשֻׁתָּפוּת הֲרֵי הֵן עַרְבָאִין זֶה לָזֶה אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא פֵּרֵשׁ:

י שְׁנַיִם שֶׁעָרְבוּ לְאֶחָד כְּשֶׁיָּבוֹא הַמַּלְוֶה לִפְרַע מִן הֶעָרֵב יִפְרַע מֵאֵי זֶה מֵהֶן שֶׁיִּרְצֶה. וְאִם לֹא הָיָה לְאֶחָד כְּדֵי הַחוֹב חוֹזֵר וְתוֹבֵעַ הַשֵּׁנִי בְּשֶׁאָר הַחוֹב:

יא וְאֶחָד שֶׁעָרַב לִשְׁנַיִם כְּשֶׁיִּפְרַע לַמַּלְוֶה יוֹדִיעוֹ עַל חוֹב אֵיזֶה מִשְּׁנֵיהֶם פּוֹרֵעַ כְּדֵי שֶׁיַּחֲזֹר עָלָיו:

יב הָאוֹמֵר לַחֲבֵרוֹ עָרֹב לִפְלוֹנִי כָּךְ וְכָךְ וַאֲנִי עָרֵב לְךָ הֲרֵי זֶה כְּמִי שֶׁאָמַר לוֹ הַלְוֵהוּ וַאֲנִי עָרֵב. וּכְשֵׁם שֶׁנִּשְׁתַּעְבֵּד הֶעָרֵב לַמַּלְוֶה כָּךְ נִשְׁתַּעְבֵּד עָרֵב לָעָרֵב רִאשׁוֹן. וְדִין הֶעָרֵב עִם הַמַּלְוֶה וְדִין עָרֵב רִאשׁוֹן עִם הַשֵּׁנִי דִּין אֶחָד הוּא:

יג מִי שֶׁלֹּא פֵּרֵשׁ קֶצֶב הַדָּבָר שֶׁעָרַב כְּגוֹן שֶׁאָמַר לוֹ כָּל מַה שֶּׁתִּתֵּן תֵּן לוֹ וַאֲנִי עָרֵב אוֹ מְכֹר לוֹ וַאֲנִי עָרֵב אוֹ הַלְוֵהוּ וַאֲנִי עָרֵב אוֹ מִכֹּר לוֹ וַאֲנִי עָרֵב יֵשׁ מִן הַגְּאוֹנִים שֶׁהוֹרָה אֲפִלּוּ מָכַר לוֹ בַּעֲשָׂרֶת אֲלָפִים אוֹ הִלְוָהוּ מֵאָה אֶלֶף נִשְׁתַּעְבֵּד הֶעָרֵב בַּכֹּל. וְיֵרָאֶה לִי שֶׁאֵין זֶה הֶעָרֵב חַיָּב כְּלוּם שֶׁכֵּיוָן שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ הַדָּבָר שֶׁשִּׁעְבֵּד עַצְמוֹ בּוֹ לֹא סָמְכָה דַּעְתּוֹ וְלֹא שִׁעְבֵּד עַצְמוֹ וּדְבָרִים שֶׁל טַעַם הֵם לַמֵּבִין:

יד מִי שֶׁאָמַר לַחֲבֵרוֹ הַלְוֵהוּ וַאֲנִי עָרֵב לְגוּפוֹ שֶׁל לְוֶה זֶה לֹא עָרַב לְעַצְמוֹ שֶׁל מָמוֹן אֶלָּא כָּל זְמַן שֶׁתִּרְצֶה אֲבִיאֶנּוּ לְךָ וְקָנוּ מִיָּדוֹ עַל זֶה אִם לֹא יָבִיא זֶה הַלְוֶה יֵשׁ מִן הַגְּאוֹנִים שֶׁהוֹרָה שֶׁהוּא חַיָּב לְשַׁלֵּם. וְיֵשׁ מִי שֶׁהוֹרָה שֶׁאֲפִלּוּ הִתְנָה וְאָמַר אִם לֹא אֲבִיאֶנּוּ אוֹ שֶׁמֵּת אוֹ שֶׁבָּרַח אֶהְיֶה חַיָּב לְשַׁלֵּם חֲבֵרִי זוֹ אַסְמַכְתָּא וְלֹא נִשְׁתַּעְבֵּד. וְלָזֶה דַּעְתִּי נוֹטָה:

פרק כו

א הַמַּלְוֶה אֶת חֲבֵרוֹ בִּשְׁטָר וְאַחַר שֶׁהֵעִידוּ הָעֵדִים בַּשְׁטָר בָּא עָרַב וְעָרַב אֶת הַלְוֶה אַף עַל פִּי שֶׁקָּנוּ מִיָּדוֹ וְנִשְׁתַּעְבֵּד לְשַׁלֵּם כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ כְּשֶׁיָּבוֹא הַמַּלְוֶה לְהַפְרַע מִנִּכְסֵי הֶעָרֵב הַזֶּה אֵינוֹ טוֹרֵף מִנְּכָסִים מְשֻׁעְבָּדִים. הָיָה הֶעָרֵב בְּגוּפוֹ שֶׁל שְׁטָר קֹדֶם חֲתִימַת הָעֵדִים אִם כָּתְבוּ פְּלוֹנִי עָרֵב שֶׁהֲרֵי אֵינוֹ מְעֹרָב עִם הַלְוֶה בַּמַּלְוֶה אֵינוֹ גּוֹבֶה מִמֶּנּוּ מִן הַמְשֻׁעְבָּדִים. אֲבָל אִם כָּתוּב בַּשְׁטָר פְּלוֹנִי לָוָה מִפְּלוֹנִי כָּךְ וְכָךְ וּפְלוֹנִי עָרֵב שֶׁהֲרֵי עֵרְבוּ לוֹוֶה עִם עָרֵב בַּשְׁטָר וְקָנוּ מִיָּדוֹ שֶׁל עָרֵב וְאַחַר כָּךְ חָתְמוּ עֵדִים בַּשְׁטָר הֲרֵי זֶה נִפְרָע מִנִּכְסֵי עָרֵב הַמְשֻׁעְבָּדִים:

ב מַלְוֶה שֶׁתָּבַע אֶת הַלְוֶה וְלֹא מָצָא לוֹ נְכָסִים אֵינוֹ יָכוֹל לְהַפְרַע מִן הֶעָרֵב עַד אַחַר שְׁלֹשִׁים יוֹם מִיּוֹם שֶׁנִּתְחַיֵּב הֶעָרֵב לְשַׁלֵּם. לֹא יִהְיֶה כֹּחַ זֶה פָּחוֹת מִן הַלְוֶה עַצְמוֹ. וְכָזֶה הוֹרוּ הַמּוֹרִים. וְאִם הִתְנָה עִמּוֹ הַכֹּל לְפִי הַתְּנַאי:

ג מַלְוֶה שֶׁבָּא לִתְבֹּעַ אֶת הַלְוֶה וְלֹא מָצָא לוֹ נְכָסִים אֵינוֹ יָכוֹל לִדְחוֹתוֹ וְלוֹמַר לֵךְ אֵצֶל הַקַּבְּלָן חֲרֵי יֵשׁ לְךָ לִתְבֹּעַ אוֹתוֹ תְּחִלָּה אֶלָּא תּוֹבֵעַ כָּל מִי שֶׁרָצָה תְּחִלָּה. וְאִם נָשָׂא הַקַּבְּלָן הַמָּעוֹת מִיַּד הַמַּלְוֶה וּנְתָנוֹ בְּיַד הַלְוֶה אֵין לַמַּלְוֶה בְּיַד הַלְוֶה כְּלוּם. הָיָה הַלְוֶה בְּמְדִינָה אַחֶרֶת שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְהוֹדִיעוֹ וְלֹא לֵילֵךְ אֵלָיו אוֹ שֶׁמֵּת הַלְוֶה וְהִנִּיחַ יְתוֹמִים קְטַנִּים שֶׁאֵין בֵּית דִּין נִזְקָקִין לִנְכָסֵיהֶן חֲרֵי זֶה תּוֹבֵעַ אֶת הֶעָרֵב תְּחִלָּה שֶׁחֲרֵי אֵין הַלְוֶה מָצוּי:

ד מַלְוֶה שֶׁתָּבַע אֶת הַלְוֶה וּמְצָאוֹ שֶׁהוּא עָנִי אֵינוֹ יָכוֹל לְהַפְרַע מִן הֶעָרֵב עַד שֶׁיִּשְׁבַּע הַלְוֶה בְּתַקָּנַת אַחֲרוֹנִים שֶׁאֵין לוֹ כְּלוּם שֶׁמָּא יַעֲשׂוּ קְנוּנְיָא עַל נְכָסָיו שֶׁל עָרֵב:

ה מִי שֶׁהָיָה עָרֵב לַחֲבֵרוֹ בְּמִלְוֶה עַל פֶּה וּבָא הַמַּלְוֶה לִתְבֹּעַ אֶת הֶעָרֵב וַחֲרֵי הַלְוֶה בְּמִדְינַת הַיָּם. אוֹמֵר לוֹ הֶעָרֵב הָבֵא רְאָיָה שֶׁלֹּא פָּרַעְתָּ הַלְוֶה וַאֲנִי אֲשַׁלֵּם לָךְ:

ו עָרֵב שֶׁקָּדַם וְנָתַן לְבַעַל חוֹב אֶת חוֹבוֹ חֲרֵי זֶה חוֹזֵר וְגוֹבֶה מִן הַלְוֶה כָּל מַה שֶּׁפָּרַע עַל יָדוֹ אַף עַל פִּי שֶׁהָיְתָה מִלְוֶה עַל פֶּה אוֹ בְּלֹא עֵדִים כְּלָל. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים כְּשֶׁאָמַר לוֹ הַלְוֶה בְּעֵת שֶׁנַּעֲשָׂה לוֹ עָרֵב עָרְבֵנִי וְשַׁלֵּם. אֲבָל אִם עָמַד בִּרְשׁוּת עַצְמוֹ וְנַעֲשָׂה לוֹ עָרֵב אוֹ קַבְּלָן אוֹ שֶׁאָמַר לוֹ הַלְוֶה עָרְבֵנִי וְלֹא הִרְשָׁהוּ שֶׁיִּתֵּן וְיִפְרַע הַחוֹב אֵין הַלְוֶה חַיָּב לְשַׁלֵּם לוֹ כְּלוּם. וְכֵן הַפּוֹרֵעַ שְׁטַר חוֹבוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ שֶׁלֹּא מִדַּעְתּוֹ אֲפִלּוּ הָיָה הַחוֹב עַל הַמַּשְׁכּוֹן אֵין הַלְוֶה חַיָּב כְּלוּם וְנוֹטֵל מַשְׁכּוֹנוֹ בְּחִנָּם וַחֲרֵי אֵבֶד זֶה הַנּוֹתֵן אֶת מְעוֹתָיו שֶׁמָּא הָיָה הַלְוֶה מְפַיֵּס אֶת הַמַּלְוֶה וּמוֹחֵל לוֹ. מֵת הַלְוֶה וְקָדַם הֶעָרֵב וּפָרַע הַחוֹב קֹדֶם שֶׁיּוֹדִיעַ אֶת הַיּוֹרְשִׁים אִם נוֹדַע לָנוּ שֶׁלֹּא פָּרַע הַלְוֶה שְׁטַר חוֹבוֹ קֹדֶם שֶׁיָּמוּת כְּגוֹן שֶׁהוֹדָה בּוֹ קֹדֶם אוֹ שֶׁנִּדּוּהוּ וּמֵת בְּנִדּוּיוֹ אוֹ שֶׁלֹּא הִגִּיעַ זְמַן הַמִּלְוֶה לְהִגָּבוֹת חֲרֵי זֶה חוֹזֵר וְגוֹבֶה מִן הַיּוֹרְשִׁין כָּל מַה שֶׁפָּרַע. הָיָה הַמַּלְוֶה עַכּוּ״ם אֵין הַיּוֹרְשִׁין חַיָּבִין לְשַׁלֵּם שֶׁמָּא אֲבִיהֶן נָתַן לְיַד הֶעָרֵב כָּל הַחוֹב שֶׁהָיָה עָלָיו מִפְּנֵי שֶׁהַעַכּוּ״ם תּוֹבֵעַ אֶת הֶעָרֵב תְּחִלָּה וּלְפִיכָךְ פָּרַע זֶה מִדַּעְתּוֹ קֹדֶם שֶׁיּוֹדִיעַ הַיְתוֹמִים. אֲבָל אִם הוֹדִיעָן שֶׁהַעַכּוּ״ם תּוֹבֵעַ אוֹתוֹ וַחֲרֵי הוּא נוֹתֵן חַיָּבִין לְשַׁלֵּם:

ז כָּל עָרֵב שֶׁבָּא לִטֹּל מַה שֶּׁפָּרַע בֵּין שֶׁבָּא לְהַפְרַע מִיּוֹרְשֵׁי לוֹוֶה בֵּין מִלּוֹוֶה עַצְמוֹ חֲרֵי זֶה צָרִיךְ לְהָבִיא רְאָיָה שֶׁפָּרַע. וְאֵין מְצִיאַת שְׁטַר הַחוֹב שֶׁעָלָיו בְּיַד הֶעָרֵב רְאָיָה שֶׁמָּא נָפַל הַשְּׁטָר מִיַּד הַמַּלְוֶה וְלֹא פָּרַע זֶה כְּלוּם:

ח הָאוֹמֵר לַחֲבֵרוֹ עָרַבְתָּ לִי וְהוּא אוֹמֵר לֹא עָרַבְתִּי. אוֹ שֶׁאָמַר הֶעָרֵב לַלּוֹוֶה אַתָּה הִרְשֵׁיתַנִי לַעֲרֹב אוֹתְךָ וְלִתֵּן וְהוּא אוֹמֵר מִדַּעְתְּךָ עָרַבְתָּ אוֹ לֹא עָרַבְתָּ כְּלָל. אוֹ שֶׁאָמַר הֶעָרֵב פָּרַעְתִּי הַמַּלְוֶה בְּפָנֶיךָ וְהַלָּה אוֹמֵר לֹא פָרַעְתָּ. אוֹ שֶׁאָמַר לוֹ כֵּן פָּרַעְתָּ וְנָתַתִּי לְךָ מָה שֶׁפָּרַעְתָּ. אוֹ שֶׁאָמַר הַמַּלְוֶה עָרַבְתָּ לִי מָאתַיִם וְהוּא אוֹמֵר לֹא עָרַבְתָּ אֶלָּא מָנֶה. מִכָּל אֵלּוּ הַטְּעָנוֹת וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן הַמּוֹצִיא מֵחֲבֵרוֹ עָלָיו הָרְאָיָה. אוֹ יִשָּׁבַע הַנִּתְבָּע שְׁבוּעַת הֵסֶת אוֹ שְׁבוּעַת הַתּוֹרָה אִם הוֹדָה בְּמִקְצָת כִּשְׁאָר כָּל טַעֲנַת הַמָּמוֹן:

ט עֶבֶד אוֹ אִשָּׁה אִישׁ שְׁלָוּהוּ אוֹ שֶׁעֵרְבוּ אֶת אֲחֵרִים וְנִתְחַיְּבוּ לְשַׁלֵּם. כְּשֶׁיִּשְׁתַּחְרֵר הָעֶבֶד וְתִתְגָּרֵשׁ הָאִשָּׁה אוֹ תִּתְאַלְמֵן יְשַׁלְּמוּ:

י קָטָן שֶׁלָּוָה חַיָּב לְשַׁלֵּם כְּשֶׁיַּגְדִּיל וְאֵין כּוֹתְבִין עָלָיו שְׁטַר אֶלָּא חֲרֵי הִיא מִלְוָה עַל פֶּה אַף עַל פִּי שֶׁקָּנוּ מִיָּדוֹ שֶׁאֵין קִנְיָן מִיַּד הַקָּטָן כְּלוּם:

יא קָטָן שֶׁעָרַב אֶת אֲחֵרִים הוֹרוּ הַגְּאוֹנִים שֶׁאֵינוֹ חַיָּב לְשַׁלֵּם כְּלוּם אַף כְּשֶׁיַּגְדִּיל וְזֶה שֶׁנָּתַן אֶת מְעוֹתָיו עַל פִּי הַקָּטָן אֹבֵד אֶת מְעוֹתָיו שֶׁאֵין לְקָטָן דַּעַת כְּדֵי לְשַׁעְבֵּד עַצְמוֹ בְּדָבָר שֶׁאֵינוֹ חַיָּב בּוֹ וְלֹא בְּעַרְבָנוּת וְלֹא בְּכָל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה. וְדִין אֱמֶת הוּא וְכֵן רָאוּי לָדוּן:

יב הָאִשָּׁה שֶׁלָּוְתָה בִּשְׁטָר אוֹ עָרְבָה בִּשְׁטָר וְנִשֵּׂאת חַיֶּבֶת לְשַׁלֵּם אַחַר שֶׁנִּשֵּׂאת. וְאִם הָיְתָה מִלְוָה עַל פֶּה אֵינָהּ מְשֻׁלֶּמֶת עַד שֶׁתִּתְגָּרֵשׁ אוֹ שֶׁתִּתְאַלְמֵן שֶׁרְשׁוּת בַּעַל כִּרְשׁוּת לוֹקֵחַ הוּא כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת. וְאִם הָיוּ אוֹתָן מְעוֹת הַלְוָאָה עַצְמָן קַיָּמִין יַחְזִירוּ אוֹתָן לַמַּלְוֶה:

פרק כז

א שְׁטָר שֶׁכָּתוּב בְּכָל לָשׁוֹן וּבְכָל כְּתָב אִם הָיָה עָשׂוּי כְּתִקּוּן שִׁטְרֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁאֵינָן יְכוֹלִין לְהִזָּדֵיף וְלֹא לְגָרֵעַ וְהָיוּ עֵדָיו יִשְׂרְאֵל וְיוֹדְעִין לִקְרוֹתוֹ הֲרֵי הוּא כָּשֵׁר וְגוֹבִין בּוֹ מִן הַמְשֻׁעְבָּדִין. אֲבָל כָּל הַשְּׁטָרוֹת שֶׁחוֹתְמֵיהֶן עַכּוּ״ם הֲרֵי אֵלּוּ פְּסוּלִין חוּץ מִשִּׁטְרֵי מֶקַח וּמִמְכָּר וְשִׁטְרֵי חוֹב. וְהוּא שֶׁיִּהְיֶה הַמָּעוֹת בְּפָנֵיהֶם וְיִכְתְּבוּ בַּשְּׁטָר לְפָנֵינוּ מָנָה פְּלוֹנִי לְפְלוֹנִי כָּךְ וְכָךְ דְּמֵי הַמֶּכֶר אוֹ מְעוֹת הַחוֹב. וְהוּא שֶׁיִּהְיוּ עֲשׂוּיִין בְּעַרְכָּאוֹת שֶׁלָּהֶם. אֲבָל בְּמָקוֹם קִבּוּץ פְּלִילֵיהֶן בְּלֹא קִיּוּם הַשּׁוֹפֵט שֶׁלָּהֶם לֹא יוֹעִילוּ כְּלוּם. וְכֵן צְרִיכִין עֵדֵי יִשְׂרְאֵל שֶׁיָּעִידוּ עַל אֵלּוּ הָעַכּוּ״ם שֶׁהֵן עֵדֵי שְׁטָר וְעַל זֶה הַשּׁוֹפֵט שֶׁלָּהֶן שֶׁקִּיֵּם עֵדוּתָן שֶׁאֵינָן יְדוּעִין בְּקַבָּלָנוּת שׁוֹחַד. וְאִם חָסְרוּ שִׁטְרֵי הָעַכּוּ״ם דָּבָר מִכָּל אֵלּוּ הֲרֵי הֵן כְּחֶרֶס. וְכֵן שִׁטְרֵי [חוֹב] וְהוֹדָאוֹת וּמַתָּנוֹת וּפְשָׁרוֹת וּמְחִילוֹת שֶׁהֵן בְּעֵדִים שֶׁלָּהֶן אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן כָּל הַדְּבָרִים שֶׁמָּנִינוּ הֲרֵי הֵן כַּחֲרָסִים. וְהוֹרוּ רַבּוֹתַי שֶׁאֲפִלּוּ שִׁטְרֵי חוֹב שֶׁלָּהֶן שֶׁנִּתְּנוּ הַמָּעוֹת בְּפָנֵיהֶם פְּסוּלִין וְלֹא הִכְשִׁירוּ אֶלָּא שִׁטְרֵי מֶקַח וּמִמְכָּר שֶׁנִּתְּנוּ הַמָּעוֹת בְּפָנֵיהֶם. וְאֵין אֲנִי מוֹדֶה בָּזֶה. אִם לֹא יָדְעוּ דַּיָּנֵי יִשְׂרָאֵל לִקְרוֹת שְׁטָר זֶה הַנַּעֲשָׂה בְּעַרְכָּאוֹת שֶׁל עַכּוּ״ם נוֹתְנוֹ לִשְׁנֵי עַכּוּ״ם זֶה שֶׁלֹּא בְּפָנֵי זֶה וְקוֹרִין לוֹ שֶׁנִּמְצָא כָּל אֶחָד מֵהֶן כְּמֵסִית לְפִי תֻּמּוֹ וְגוֹבֶה בּוֹ מִבְּנֵי חוֹרִין אֲבָל אֵין טוֹרְפִין בּוֹ מִפְּנֵי שֶׁאֵין לוֹ קוֹל שֶׁהֲרֵי לֹא יָדְעוּ הַלָּקוֹחוֹת בְּמַה שֶׁנַּעֲשָׂה בָּעַכּוּ״ם:

ב שְׁטָר שֶׁעֵדָיו עַכּוּ״ם שְׁמָרוֹ הַלְוֶה לְיַד הַמַּלְוֶה אוֹ הַמּוֹכֵר לְיַד הַלּוֹקֵחַ בְּפָנֵי שְׁנֵי עֵדִים מִיִּשְׂרָאֵל אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ עָשׂוּי בְּעַרְכָּאוֹת שֶׁל עַכּוּ״ם וְאֵין בּוֹ כָּל הַדְּבָרִים שֶׁמָּנִינוּ הֲרֵי זֶה גּוֹבֶה מִבְּנֵי חוֹרִין. וְהוּא שֶׁיִּהְיוּ הָעֵדִים שֶׁמָּסַר בְּפָנֵיהֶם יוֹדְעִין לִקְרוֹתוֹ וּקְרָאוּהוּ כְּשֶׁמָּסְרוֹ בְּפָנֵיהֶן וְיִהְיֶה כְּתִקּוּן שְׁטָר יִשְׂרְאֵל שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְהִזָּדֵיף וְלֹא לְהוֹסִיף וְלֹא לִגְרֵעַ. וְלָמָּה לֹא יִגְבֶּה בּוֹ מִן הַמְשֻׁעְבָּדִים מִפְּנֵי שֶׁאֵין לוֹ קוֹל:

ג תִּקּוּן שִׁטְרֵי יִשְׂרָאֵל כָּךְ הוּא. כָּל הַשְּׁטָרוֹת כֻּלָּן צָרִיךְ שֶׁיַּחֲזֹר מֵעִנְיָנוֹ שֶׁל שְׁטָר בְּשִׁיטָה אַחֲרוֹנָה [אֲלָא] שֶׁאֵין לְמֵדִין מִשִּׁיטָה אַחֲרוֹנָה שֶׁמָּא הָיוּ הָעֵדִים מְרֻחָקִין מִגּוּפוֹ שֶׁל שְׁטָר בִּכְדֵי הַשִּׁיטָה וּבָא זֶה הַמְזַיֵּף וְכָתַב בְּאוֹתוֹ הֶרָוַח שִׁיטָה זוֹ:

ד עֵדִים שֶׁהָיוּ מְרֻחָקִין מִן הַכְּתָב שְׁתֵּי שִׁיטִין פָּסוּל. פָּחוֹת מִכָּאן כָּשֵׁר. שְׁתֵּי שִׁיטִין שֶׁאָמְרוּ בִּכְתַב יַד עֵדִים וְלֹא בִּכְתַב יַד סוֹפֵר שֶׁכָּל הַמְזַיֵּף אֵינוֹ הוֹלֵךְ אַחַר הַסּוֹפֵר אֶלָּא אַחַר הָעֵדִים. וּשְׁתֵּי שִׁיטִין אֵלּוּ הֵן וַאֲוִירָן כְּגוֹן לָמֶ״ד עַל כָּ״ף. הָיוּ הָעֵדִים מְרֻחָקִין מִן הַכְּתָב יֶתֶר עַל שְׁתֵּי שִׁיטִין וְהָיָה הֶרָוַח שֶׁבֵּין הַכְּתָב וְהָעֵדִים מָלֵא בְּעֵדִים פְּסוּלִין אוֹ קְרוֹבִים הֲרֵי זֶה כָּשֵׁר שֶׁהֲרֵי אֵינוֹ יָכוֹל לְהִזָּדֵיף. וְאִם מִלְּאָהוּ בְּשִׁרְיָטָה שֶׁל דְּיוֹ פָּסוּל שֶׁמָּא הָעֵדִים עַל הַשִּׁרְיטוֹת חָתְמוּ וְלֹא עַל גּוּפוֹ [שֶׁל שְׁטָר]. הָיָה הַשְּׁטָר כֻּלּוֹ עִם עֵדָיו בְּשִׁיטָה אַחַת הֲרֵי זֶה כָּשֵׁר:

ה הָיָה הַשְּׁטָר בְּשִׁיטָה זוֹ וְהָעֵדִים בְּשִׁיטָה שְׁנִיָּה פָּסוּל שֶׁמָּא אֵלּוּ הָעֵדִים הָיוּ מְרֻחָקִין מִן הַשְּׁטָר כָּשֵׁר שִׁיטָה אַחַת וְחָתַךְ כָּל הַשְּׁטָר וְכָתַב זֶה הַשְּׁטָר בְּאוֹתָהּ הַשִּׁיטָה וְנִמְצְאוּ כָּל אֵלּוּ הָעֵדִים חֲתוּמִים עָלָיו. וְכֵן אִם הָיָה הַשְּׁטָר וּשְׁנֵי עֵדִים בְּשִׁיטָה אַחַת וּשְׁנֵי עֵדִים אֲחֵרִים בְּשִׁיטָה שְׁנִיָּה וְאָמַר אֲנִי נִתְכַּוַּנְתִּי לְרַבּוֹת הָעֵדִים אֵין מְקַיְּמִין שְׁטָר זֶה מֵעֵדִים שֶׁל מַטָּה בְּשִׁיטָה שְׁנִיָּה אֶלָּא מֵעֵדִים שֶׁל מַעְלָה. שֶׁמָּא בַּשִּׁיטָה שֶׁהָיְתָה בֵּין הָעֵדִים שֶׁל מַטָּה וּבֵין הַשְּׁטָר שֶׁחָתַךְ כָּתַב שְׁטָר זֶה וּשְׁנֵי עֵדָיו:

ו קִיּוּם בֵּית דִּין צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה סָמוּךְ לִכְתַב יְדֵי עֵדִים אוֹ סָמוּךְ לְצַד הַשְּׁטָר אוֹ מֵאֲחוֹרָיו כְּנֶגֶד הַכְּתָב. וְאִם הָיָה בֵּין הַקִּיּוּם וְהַשְּׁטָר רֶוַח שִׁיטָה אַחַת פָּסוּל שֶׁמָּא יַחְתֹּךְ הַשְּׁטָר שֶׁנִּתְקַיֵּם וְיַזֵּיף בְּאוֹתָהּ שִׁיטָה שְׁטָר וּשְׁנֵי עֵדָיו. וְנִמְצָא הַקִּיּוּם עַל שְׁטָר מְזֻיָּף:

ז הִרְחִיק אֶת הַקִּיּוּם מִן הַשְּׁטָר יֶתֶר עַל שְׁתֵּי שִׁיטִין וּמָלֵא כָּל הֶרָוַח שִׁרְיטוֹת דְּיוֹ כָּשֵׁר שֶׁהֲרֵי אֵינוֹ יָכוֹל לְזַיֵּף וְאֵין חוֹשְׁשִׁין לְבֵית דִּין שֶׁיְּקַיְּמוּ קִיּוּם עַל הַשִּׁרְיטוֹת אֶלָּא עַל גּוּפוֹ שֶׁל שְׁטָר:

ח כָּל הַמְּחָקִין כֻּלָּן צָרִיךְ שֶׁיִּכְתֹּב קִיּוּמֵיהֶן בְּסוֹף הַשְּׁטָר וְיֹאמַר אוֹת פְּלוֹנִית אוֹ מִלָּה פְּלוֹנִית אוֹ שִׁיטָה פְּלוֹנִית עַל מַחַק אוֹ תִּלּוּיָה וְהַכֹּל קַיָּם. וְאִם הָיָה הַמַּחַק בְּמָקוֹם שָׁרִיר וְקַיָּם וּבְשִׁעוּר שָׁרִיר וְקַיָּם אַף עַל פִּי שֶׁחָזַר וְקִיְּמוּ פָּסוּל שֶׁמָּא מְחָקוֹ וְכָתַב דָּבָר שֶׁזִּיֵּף וְחָזַר וְקִיְּמוּ בָּרֶוַח שֶׁבֵּין הַכְּתָב וְהָעֵדִים:

ט שְׁטָר הַבָּא הוּא וְעֵדָיו עַל הַמַּחַק כָּשֵׁר. וְאִם תֹּאמַר מוֹחֵק וְחוֹזֵר וּמוֹחֵק אֵינוֹ דּוֹמֶה מִי שֶׁנִּמְחַק פַּעַם אַחַת לְנִמְחַק שְׁתֵּי פְּעָמִים. וְאִם תֹּאמַר שֶׁמָּא נִמְחַק שְׁתֵּי פְּעָמִים מְקוֹם הָעֵדִים וְאַחַר שֶׁכָּתַב הַשְּׁטָר חוֹזֵר וּמוֹחֵק וְכוֹתֵב כָּל מַה שֶּׁיִּרְצֶה שֶׁהֲרֵי הוּא וְעֵדָיו כֻּלּוֹ שָׁוֶה מִפְּנֵי שֶׁנִּמְחַק הַכֹּל שְׁתֵּי פְּעָמִים. כְּבָר תִּקְּנוּ חֲכָמִים שֶׁלֹּא יִהְיוּ הָעֵדִים חוֹתְמִין עַל שְׁטָר מָחוּק אֶלָּא אִם כֵּן נִמְחַק בְּפְנֵיהֶם:

י שְׁטָר הַבָּא הוּא וְעֵדָיו עַל הַמַּחַק וְהַקִּיּוּם מִלְמַטָּה עַל הַגֵּוִיר אֵין מְקַיְּמִין אוֹתוֹ מֵעֵדֵי הַקִּיּוּם אֶלָּא מֵעֵדִים שֶׁלְּמַעְלָה שֶׁמָּא הַקִּיּוּם הָיָה רָחוֹק מִן הַשְּׁטָר הַרְבֵּה וְהָיָה הֶרָוַח מָלֵא שִׁרְיטוֹת שֶׁל דְּיוֹ וְחָתַךְ גּוּף הַשְּׁטָר וּמָחַק הַשִּׁרְיטוֹת וְכָתַב הַשְּׁטָר וְעֵדָיו עַל הַמַּחַק:

יא שְׁטָר הַבָּא עַל הַנִּיָּר וְעֵדָיו עַל הַמַּחַק פָּסוּל שֶׁמָּא יִמְחֹק הַשְּׁטָר וְיִזְדַּיֵּף וְנִמְצָא הוּא וְעֵדָיו עַל הַמַּחַק. וְאִם כָּתְבוּ הָעֵדִים אֲנַחְנוּ הָעֵדִים חָתַמְנוּ עַל הַמַּחַק וְהַשְּׁטָר עַל הַנִּיָּר כָּשֵׁר. וְכוֹתְבִין כַּן בֵּין עַד לְעֵד כְּדֵי שֶׁלֹּא יְזַיֵּף:

יב שְׁטָר הַבָּא עַל הַמַּחַק וְעֵדָיו עַל הַנִּיָּר פָּסוּל. וַאֲפִלּוּ כָּתְבוּ הָעֵדִים אֲנַחְנוּ עֵדִים חָתַמְנוּ עַל הַנִּיָּר וְהַשְּׁטָר עַל הַמַּחַק. מִפְּנֵי שֶׁהוּא מוֹחֵק אוֹתוֹ פַּעַם שְׁנִיָּה וְכוֹתֵב כָּל מַה שֶּׁיִּרְצֶה וְכֵיוָן שֶׁכָּלוּ נִמְחַק שְׁתֵּי פְּעָמִים אֵינוֹ נִכָּר. שֶׁאִלּוּ הָיָה בּוֹ מָקוֹם הַנִּמְחָק פַּעַם אַחַת וּמָקוֹם הַנִּמְחָק שְׁתֵּי פְּעָמִים הָיָה נִכָּר. וּמִתְקַוֵּן הַשְּׁטָרוֹת לְהִתְבּוֹנֵן בַּשְּׁטָר בְּוָאוִי״ן וְזַיְנִי״ן שֶׁלּוֹ שֶׁלֹּא יְהוּ דְּחוּקִין בֵּין הַתֵּבוֹת שֶׁמָּא זַיֵּף וְהוֹסִיף זוֹ. וְלֹא יִהְיוּ מְרֻחָקִין שֶׁמָּא מָחַק אוֹת אַחַת כְּגוֹן ה״א אוֹ חֵי״ת וְהִנִּיחַ רַגְלָהּ הָאַחַת מְקוֹם וָא״ו. וְכָל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה מְדַקְדְּקִין בּוֹ בְּכָל לָשׁוֹן וּבְכָל כְּתָב:

יג מִשָּׁלֹשׁ וְעַד עֶשֶׂר אֵין כּוֹתְבִין בְּסוֹף שִׁיטָה שֶׁמָּא יְזַיֵּף וְיַחְזִיר הַשָּׁלֹשׁ לִשְׁלֹשִׁים וְהָעֶשֶׂר עֶשְׂרִים. וְאִם נִזְדַּמֵּן לוֹ בְּסוֹף שִׁיטָה מַחְזִיר הַדְּבוּר בְּגוּפוֹ שֶׁל שְׁטָר פְּעָמִים רַבּוֹת עַד שֶׁיָּבוֹא בְּאֶמְצַע הַשִּׁיטָה:

יד שְׁטָר שֶׁכָּתְבוּ מִלְמַעְלָה מָנֶה וּמִלְמַטָּה מָאתַיִם מִלְמַעְלָה מָאתַיִם וּמִלְמַטָּה מָנֶה הַכֹּל הוֹלֵךְ אַחַר הַתַּחְתּוֹן. וְלָמָּה אֵין הוֹלְכִין אַחַר הַפָּחוּת שֶׁבִּשְׁנֵיהֶם לְפִי שֶׁאֵין הָאֶחָד תָּלוּי בַּחֲבֵרוֹ. שֶׁאִם הָיָה כָּתוּב בּוֹ מֵאָה שֶׁהֵן מָאתַיִם אוֹ מָאתַיִם שֶׁהֵן מֵאָה הָיָה נוֹטֵל מֵאָה. אֲבָל שְׁנֵי דְּבָרִים שֶׁאֵין הָאַחֲרוֹן תָּלוּי בָּרִאשׁוֹן הוֹלֵךְ אַחַר אַחֲרוֹן. הָיָה בּוֹ מִלְמַעְלָה שֵׁם וּלְמַטָּה שֵׁם קָרוֹב לוֹ הוֹלֵךְ אַחַר הַתַּחְתּוֹן. אִם כֵּן לָמָּה כּוֹתְבִין אֶת הָעֶלְיוֹן שֶׁמָּא תִּמְחֹק אוֹת אַחַת מִן הַתַּחְתּוֹן וְיִלְמַד מִן הָעֶלְיוֹן כְּגוֹן הָיָה בָּעֶלְיוֹן חָנָנִי אוֹ עָנָנִי וּבַתַּחְתּוֹן חָנָן אוֹ עָנָן בְּיָדוּעַ שֶׁהוּא הַשֵּׁם הָעֶלְיוֹן. אֲבָל לֹא יִלְמֹד תַּחְתּוֹן מֵעֶלְיוֹן בִּשְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת:

טו כָּתוּב בּוֹ מִלְמַעְלָה סֶלָע וּמִלְמַטָּה קֶלַע הַכֹּל הוֹלֵךְ אַחַר הַתַּחְתּוֹן שֶׁהַקֶּלַע פָּחוֹת מִן הַסֶּלַע. כָּתוּב בּוֹ מִלְמַעְלָה קֶלַע וּמִלְמַטָּה סֶלַע חוֹשְׁשִׁין שֶׁמָּא זְבוּב הֵסִיר רֶגֶל הַקּוֹף וְנַעֲשֵׂית סָמ״ךְ וְאֵינוֹ גּוֹבֶה אֶלָּא בִּמְדַת קֶלַע הַקַּטַנָּה. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה שֶׁיַּד בַּעַל הַשְּׁטָר עַל הַתַּחְתּוֹנָה. מַעֲשֶׂה בִּשְׁטָר שֶׁהָיָה כָּתוּב בּוֹ שֵׁשׁ מֵאוֹת וְזוּז אֶחָד וַהֲרֵי הַדָּבָר סָפֵק אִם שֵׁשׁ מֵאוֹת זוּז וְזוּז אֶחָד אוֹ שֵׁשׁ מֵאוֹת אַסְתִּירָא וְזוּז. אָמְרוּ חֲכָמִים יִטֹּל שֵׁשׁ מֵאוֹת אַסְתִּירָא וְזוּז שֶׁיַּד בַּעַל הַשְּׁטָר עַל הַתַּחְתּוֹנָה. אִם כֵּן לָמָּה לֹא נֶאֱמַר שֵׁשׁ מֵאוֹת פְּרוּטָה וְזוּז לְפִי שֶׁהַפְּרוּטוֹת כּוֹלֵל אוֹתָן הַסּוֹפֵר זוּזִין וְאַחַר כָּךְ כּוֹתְבִין. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה בְּכָל זְמַן וּבְכָל מָקוֹם לְפִי דַּרְכָּם הַיָּדוּעַ עַל פִּיו עוֹשִׂין:

טז שְׁטָר שֶׁכָּתוּב בּוֹ אַסְתִּירָא מֵאָה מָעֵי אוֹ שֶׁכָּתוּב בּוֹ מֵאָה מָעֵי אַסְתִּירָא הַלֵּךְ אַחַר פָּחוּת שֶׁבַּלְּשׁוֹנוֹת וְאֵינוֹ נוֹטֵל אֶלָּא אַסְתִּירָא אַחַת. שֶׁיַּד בַּעַל הַשְּׁטָר עַל הַתַּחְתּוֹנָה מִפְּנֵי שֶׁהוּא הַמּוֹצִיא מֵחֲבֵרוֹ וְאֵינוֹ מוֹצִיא אֶלָּא בְּדָבָר שֶׁאֵין בּוֹ סָפֵק. לְפִיכָךְ כָּל שְׁטָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ מַשְׁמַע שְׁתֵּי לְשׁוֹנוֹת שֶׁמָּא כָּךְ אוֹ שֶׁמָּא כָּךְ אֵינוֹ נוֹטֵל אֶלָּא הַפָּחוּת שֶׁבִּשְׁתֵּיהֶן. וְאִם תָּפַס בָּעֶלְיוֹנָה אֵין מוֹצִיאִין מִיָּדוֹ אֶלָּא בִּרְאָיָה בְּרוּרָה:

יז כָּתוּב בּוֹ מַטְבֵּעַ זָהָב אֵין פָּחוֹת מִדִּינַר זָהָב. זָהָב דִּינָרִין אוֹ דִּינָרִין זָהָב אֵין פָּחוֹת מִשְּׁוָה שְׁנֵי דִּינָרִין שֶׁל זָהָב. זָהָב בְּדִינָרִין אֵין פָּחוֹת מִשְּׁוָה שְׁנֵי דִּינָרִין שֶׁל כֶּסֶף מִן הַזָּהָב. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה: סְלִיקוּ לְהוּ הִלְכוֹת מַלְוֶה וְלוֶה